

Jesu rehe har Mak mupinim

Mak kome'ē paper ke mupinim. Jesu rehe har a'e mupinim. Kome'ē ywy keruhū pe Jesu ixo rahã, ma'e ke a'e ma'ema'e ixo, ame'ē rehe har Mak mupinim.

Juã mujahukiha rehe har

(Matéu 3.1-12; Ruk 3.1-18; Juã 1.19-28)

¹ Myrandu katu ke Mak mupinim werur. Jesu Kirisutu rehe har a'e mupinim. [Tupã ra'yr a'e.]

² Kuja riki a'e uwyrriha. Yman paper rehe Isai mupinim. Tupã je'ēha ke a'e mupinim tĩ. (Kuja, Ta'yr pe Tupã pandu:)

“Ihē je'ēha pandu ame'ē ke amondo py ta kÿ. Kuja ngã pe pandu py ta oho:

‘Jandema'e sawa'e te uwyr Tate, a'erehe pe ke pemukatu. (Aja rahã, ma'e peka'u te'eha ke pehijar. Aja pexo katu 'y)' aja ihē je'ēha pandu ame'ē ke pandu ta.

Ame'ē raikwer rupi nde ereho ta” aja Ta'yr pe Tupã pandu.

³ Kuja awa nixói te ame'ē pe amō pandu u'am:

“Kapitã keruhū uhyk Tate rahã, ma'e ke upa mukatu. Aja jandema'e sawa'e te uhyk Tate.

A'erehe pexoha ke pemukatu.

A'erehe ma'e peka'u te'eha ke pehijar” aja pandu u'am. Aja riki Isai mupinim. (Yman aja a'e mupinim rahã, Juã rehe har mupinim.)

⁴Pe, awa nixói te ame'ẽ pe Juã mujahukiha uhyk uwyr. (A'ep heta ngã uhyk uwyr ehe.) Ame'ẽ ta pe pandu:

—Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Katu ame'ẽ ke pema'ema'e katu 'y. Aja rahã, pehẽ rehe ipy'a ke Tupã mujywyr ta. Pe, pehẽ ke ihẽ amujahuk ta — aja Juã pandu.

⁵Juã koty heta ngã uhyk uwyr. Jundéi ywy ngi heta ngã uhyk uwyr ehe. Heta Jerusarẽ ok ta pe har ta uhyk uwyr ehe tĩ. “Ma'e jaka'u te'eha jama'ema'eha ke upa jande jahijar 'y” aja pandu ame'ẽ ta ke Juã mujahuk. Jondã y pe mujahuk. (Aja rahã, Tupã kotyhar ta ke a'eta apo 'y, aja mujekwa.)

⁶Juãma'e mundeha awa rymba ra ke te'e mujã ame'ẽ ke. “Kame” aja ngã rymba rer. Ame'ẽ ra ke ima'e mundeha. (Ymanihar Erima'e mundeha aja ame'ẽ mundeha. Aja rahã, Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke Juã tĩ, aja mujekwa.) So'o pirer pe ixu'a rupi pukwar. Tukuxixik mixir ame'ẽ ke a'e u'u. Eir namõ u'u tĩ. ⁷Juã pandu:

—Ihẽ raikwer rupi amõ tur. Katu te hũ me'ẽ ke a'e. Ihẽ anĩ. Aja ym ihẽ. A'erehe ima'e miasu aja axo rahã, ihẽ katu ym ihẽ jupe ihẽ. ⁸Y pe pehẽ ke ihẽ amujahuk. A'e anĩ. Pehẽ ke Tupã'ã namõ mujahuk, ame'ẽja saka — aja ngã pe Juã pandu. (“Tupã'ã namõ mujahuk” aja pandu rahã: “Ngã py'a rehe Tupã'ã ke a'e muwyr ta” aja mujekwa katu.)

Jesu ke Juã mujahuk

(Matéu 3.13-17; Ruk 3.21-22)

⁹Arahã Ngariréi ywy ngi Jesu uhyk uwyr ehe, Juã rehe. Nasare ok ta ngi uhyk uwyr ehe. Pe,

y pe Jesu ke Juã mujahuk. Y rer Jondã. ¹⁰ Pe, y ngi Jesu uhem rahã, pahar ywa pirar, ame'êja saka Juã usak u'am. Pe, Jesu rehe Tupã'ã wyjy uwyr. Pykahuran aja saka wyjy uwyr ehe. ¹¹ Pe, ywa ngi panduha uwyr:

—Nde riki ihê ra'yr. Nde rehe ihê apy'a katu. Ihê ke nde eremuhury katu — aja Ta'yr pe Tupã pandu.

Jesu rehe Satana uhyk uwyr
(Matéu 4.1-11; Ruk 4.1-13)

¹² Pahar awa nixói ame'ê pe Tupã'ã Jesu ke muhyk raho. ¹³ A'ep heta ukwer rahã, ixo. Kuja, mokõi awa pypa (40) hetaha wera rahã, a'ep ixo. Arahã, Satana uhyk uwyr ehe. (Ãjã ramüi a'e.) Ma'e ka'u te'eha ke Jesu ma'e, ame'ê ke Satana putar tipe. Manga manga tipe. Anĩ. Jesu ma'e ym te. Ame'ê renda pe so'o jarõ ame'ê ta ixo tĩ. Pe, Jesu rehe Tupã je'êha rahoha ta wyjy uwyr. Usak katu uwyr ehe.

Jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar
(Matéu 4.12-22; Ruk 4.14-15; Ruk 5.1-11)

¹⁴ Ajame'ê ke kyndaha pe Juã ke amõ ta kynda raho rahã, Ngariréi ywy pe Jesu uhyk oho. Myrandu katu ke pandu oho. Tupã rehe har pandu oho. ¹⁵ Kuja pandu:

—Angaha ke rehe uhyk oho apo 'y. Ixotyhar ta ke pehê, aja Tupã putar. A'erehe ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Tupã koty pehê py'a pemuruwak. Pexoha pyahu ame'ê ke Tupã putar, aja pexo katu. Aja rahã, ixotyhar ta ke aja pehê ke a'e muruwak ta. Ame'ê myrandu katu rehe pejurujar katu — aja Jesu pandu ngã pe.

¹⁶ Ypa rymy'y rupi Jesu wata ixo rahã, pira pyhyk ame'ẽ ta rehe usak. Ypa rer Ngariréi. Mokõi sawa'e ta ixo. Her Simã. Imu rer Andere. Kyhapari pe pira pyhyk ixo. Ypa pe ombor ombor ixo.
¹⁷ Pe, Jesu pandu:

—Ihẽ namõ peho 'y. Pira pepyhyk ame'ẽ ta ke pehẽ. Apo har anĩ. Amõ kotyhar ta. Pehẽ ke amu'e ta. Pe, ngã py'a ke Tupã koty pemuruwak ta 'y. Pejur — aja Jesu Simã ta pe.

¹⁸ Pahar kyhapari hijar. Pe, Jesu namõ a'eta oho.

¹⁹ A'engi Jesu oho we rahã, ame'ẽ ypa pe amõ mokõi sawa'e ta rehe uhyk oho tĩ. Tian ta rehe uhyk oho. Imu rer Juã. Semende ra'yr ta ame'ẽ ta. Jarusu keruhũ pe kyhapari mukatu uĩ. ²⁰ Ame'ẽ ta rehe usak rahã, pandu:

—Pejur. Ihẽ namõ peho — aja Jesu Tian ta pe.

Pe, Jesu namõ Tian ta oho tĩ. Jarusu keruhũ pe ipái ihĩ. Semende aja her. Parakyha ta namõ ihĩ. Úpa ame'ẽ ta ke Tian ta hijar. Pe, Jesu namõ a'eta oho.

*Ipy'a rehe ãjã ihĩ me'ẽ ke
 (Ruk 4.31-37)*

²¹ A'engi Kapana'ũ ok ta pe Jesu uhyk uwyr. In-amõ ixo ame'ẽ ta uhyk uwyr tĩ. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe ixo oho. A'ep ngã ke mu'e uĩ. ²² Amõ ta Moise je'ẽha mu'e. Aja ym Jesu mu'e. Ukwa katuha namõ mu'e katu. A'erehe hendu ame'ẽ ta pandu: “Mã! Je'ẽha te reko aja pandu katu” aja ngã.

²³ Pe, amõ sawa'e jy'ariha renda pe ixo uwyr. Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke a'e. Pe, hãtã pandu:

24 —Éi! Jesu! Nasare ok ta pe har ke nde. Ma'ewã jande ke nde eremupyrara erejur my? Nde rehe har ihẽ akwa katu. Tupã koty ngi nde erejur ame'ẽ ke nde. Ima'e je'ẽha ke nde erepandu erejur. Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha ke nixói te nde pe, aja akwa katu — aja hãtã pandu.

25 Pe, ãjã pe Jesu pandu:

—Eje'ẽ ym! Sawa'e py'a ngi ehem eho — aja ãjã pe.

26 Pe, ãjã sawa'e ke mukatak katak hũ. Ahem hũ riki. Pe, uhem oho ingi. 27 A'ep ixo ame'ẽ ta mukahem riki. Pandu pandu a'eta jupe:

—Mã! Mã katu tiki? Amõ kotyhar ma'e mu'eha ko. Ima'e je'ẽha rupi pandu, pe, ãjã ta hendu katu ehe. Mã! — aja ngã.

28 Pe, Jesu rehe har upa Ngariréi ywy rupi ngã pandu pandu oho. Pahar pandu pandu oho.

*Petu pen ke Jesu mukatu ame'ẽ rehe har
(Matéu 8.14-15; Ruk 4.38-39)*

29 Ajame'ẽ ke jundéu awa tama'e jy'ariha renda ke Jesu hijar oho. Simã ta oho tĩ. Pe, Simã rok pe ixo oho. Ame'ẽ ke Andere rok tĩ. Tian oho tĩ. Juã amõ oho tĩ. 30 A'ep Simã pen haku. A'erehe ixxyha pe túi. Jesu uhyk rahã, pahar amõ ta pandu ipe. “Simã pen haku hũ” aja ipe. 31 A'erehe hake Jesu oho. Ipo rehe pyhyk, pe, mupu'am. Pahar hakuha maha oho ipe. Pe, imi'u Jesu ta pe a'e me'ẽ me'ẽ.

*Heta ngã ke Jesu mukatu ame'ẽ rehe har
(Matéu 8.16-17; Ruk 4.40-41)*

32 Ame'ẽ pytun ramõ rahã, upa warahy u'ar rahã, (jundéu awa ta putu'uha 'ar upa. A'erehe wata katu apo.) A'erehe ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke

upa katu te ngã werur ipe. Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke ngã werur ipe tĩ. ³³ Ok ta pe har ta mãte hũ hukwen rake rupi i'ãi. ³⁴ Ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu hũ. Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke upa mukatu tĩ. Jesu rehe har ãjã ta ukwa katu, a'erehe hãtã Jesu pandu: “Epandu ym ihẽ rehe har” aja ãjã pe.

Tupã je'ẽha ke Jesu pandu pandu oho
(Ruk 4.42-44)

³⁵ Ame'ẽ ku'ẽ rahã, sapukái je'ẽ py rahã, Jesu pu'am. Simã rok ngi uhem oho. Pe, paite we awa nixói te ame'ẽ pe oho. A'ep Tupã namõ pandu pandu. ³⁶ Pe, Simã upak rahã, Jesu ke kekar oho. Inamõ ixo ame'ẽ ta kekar oho tĩ. ³⁷ Pe, usak ehe rahã, Simã ta pandu ipe:

—Upa ngã nde ke kekar ixo tipe — aja.

³⁸ Jesu pandu:

—Amõ ta renda rupi jaho ta me'ẽ te'e. A'ep pe har ta pe Tupã rehe har apandu ta me'ẽ te'e tĩ. A'erehe ihẽ ajur. Jahorahã! — aja Simã ta pe.

³⁹ A'erehe upa Ngariréi ywy rupi wata oho. Upa jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe pandu pandu oho. Amõ ta py'a ngi ãjã ke muhem mondo tĩ.

Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke mukatu
(Matéu 8.1-4; Ruk 5.12-16)

⁴⁰ Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke Jesu rehe uhyk uwyr. Ipynarãi pe wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pe, pandu:

—Nde ereputar rahã, ihẽ ke nde eremukatu ta aja akwa katu — aja sawa'e.

⁴¹ Pyrara Jesu usak ehe. Pe, iyywa ke mupuku. Pe, sawa'e ãkã rehe ipo ke a'e mujar. Pandu ipe:

—Ere. Nde ke ihẽ amukatu tar katu. Nde katu apo 'y — aja sawa'e pe.

⁴² Pahar upa katu ipe 'y. Upa ka'ẽ oho ipe. ⁴³⁻⁴⁴ Pe, hâtã Jesu pandu ipe:

—Ehendurahã! Nde ke ihẽ amukatu, ame'ẽ ke amõ ta pe ebandu ym we rĩ. Jundéu awa tama'e pa'i koty eho py. Nde rehe pa'i usak ta. “Katu apo 'y” aja pandu ta. Pe, yman Moise pandu, aja ma'e ke pa'i pe eme'ẽ. Aja rahã, upa nde pিরer katu, aja ngã ukwa ta tĩ — aja Jesu pandu tipe ipe.

Pe, pahar sawa'e ke muhem mondo. ⁴⁵ Pe, sawa'e oho ingi. (Jesu rehe hendu ym.) Mukatuha rehe har pandu pandu oho. Upa katu te ok ta rupi pandu pandu oho. Pyta we ym awa renda ke. A'erehe ok ta pe marã ka ym Jesu ixeha. Upa ngã ukwa katu ehe har. A'erehe amõ koty pyta. Awa nixói te ame'ẽ pe pyta. A'ep upa hekoha ngi ngã uhyk oho ehe.

2

Upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ ke Jesu mukatu (Matéu 9.1-8; Ruk 5.17-26)

¹ Ku'ẽ rahã ha pe we Kapana'ũ ok ta pe Jesu jywyr oho. “Hok pe apo ihĩ” aja amõ ta pandu pandu oho. ² A'erehe heta te hũ ngã jy'ar uwyr ehe. Ok wyr pe soroka nixói te. Hukwen rupi soroka nixói te tĩ. Pe, ngã pe Tupã je'ẽha ke Jesu pandu pandu uĩ. ³ Arahã tumeme sawa'e ta uhyk uwyr ehe. Ame'ẽ ta upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ ke muhyk werur. ⁴ Mãte hũ ngã i'ãi. A'erehe marã ka ym Jesu rehe muhykiha. A'erehe ok kupe 'ar pe jupir

oho. (Ame'ẽ ok kupe ipe katu.) Pe, jupyka jo'ok jo'ok. Ixwar ihĩ rahã, upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ ke ame'ẽ rupi mujy mondo ehe. Kyha aja me'ẽ 'ar pe sawa'e túi. Tupaham rehe mujy mondo. Pe, Jesu rake mou. ⁵ Ma'e ahyha Jesu mukatu. Ame'ẽ rehe sawa'e ta jurujar katu. Ame'ẽ ke Jesu ukwa rahã, jupyrãtã rãtã ame'ẽ pe pandu:

—Sa'e! Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Apo nde rehe ihẽ py'a jywyr katu — aja Jesu.

⁶ A'ep Moise je'eha mu'e ame'ẽ ta wapyk uĩ tĩ. Jesu pandu ame'ẽ ke rehe hendu rahã, kuja ipy'a pe ukwa ukwa uĩ:

⁷ —Mã! Aja pandu rahã, katu ym. Tupã jõ riki ngã pe pandu katu: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Nde rehe ihẽ py'a jywyr” aja. A'erehe peme'ẽ riki Tupã aja jupe my? Katu ym aja — aja a'eta py'a pe a'eta ukwa ukwa uĩ.

⁸ Pe, pahar ame'ẽ ta ukwaha ke Jesu ukwa tĩ. A'erehe pandu:

—Mã! Pehẽ py'a pe ma'e ke pekwa pekwa ym peĩ. ⁹ Myja me'ẽ riki hãtã ma'eha my? Kuja my: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Nde rehe ihẽ py'a jywyr katu” aja apandu rahã, hãtã ma'eha my? (Ame'ẽ ke rehe usak ym awa.) Anĩ rahã, kuja my? “Epu'am! Nde kyha aja me'ẽ ke emupu'a! Ewata inamõ eho!” aja apandu rahã, hãtã ma'eha my? (Ame'ẽ ke rehe usak katu awa.)

¹⁰ —Pesarahã! (Tupã jõ riki ahyha mukatu aja pekwhaha. Tupã jõ riki ngã rehe ipy'a mujywyr katu aja pekwhaha tĩ.) Apo ihẽ tĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'eha rupi ajur. Ihẽ riki kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ aja ihẽ amujekwa ta apo. Ihẽ

pe Tupã pandu tĩ: “Ma'e ka'u te'eha ke awa ta ma'ema'e. Ame'ẽ ta rehe nde py'a emujywyr katu” aja ihẽ pe. Pesarahã! Ame'ẽ ke pekwa ta apo. Amujesak ta – aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pe Jesu pandu.

Pe, jupyrãtã rãtã ame'ẽ pe pandu:

¹¹ –Ko apandu nde pe. Epu'am! Nde kyha aja me'ẽ ke emupu'a! Nde rok pe ejywyr eho – aja Jesu.

¹² Pe, upa ngã usak usak uĩ rahã, sawa'e pu'am. Kyha aja me'ẽ ke mupu'a. Pe, pahar uhem oho. A'erehe ngã pandu:

–Mã! Katu tiki – aja riki.

Pe, Tupã pe pandu tĩ:

–Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Mã! A'eramõ te aja mukatuha jasak py 'y. Katu! – aja ngã.

Jesu namõ Rewi oho ame'ẽ rehe har

(Matéu 9.9-13; Ruk 5.27-32)

¹³ A'engi Jesu uhem oho. Pe, ypa rymy'y rehe jywyr oho tĩ, Ngariréi ypa rehe. A'ep heta ngã jy'ar oho ehe tĩ. Ame'ẽ ta ke mu'e uĩ. ¹⁴ A'engi wata oho ixo rahã, amõ sawa'e rehe usak. Her Rewi. (Amõ her: “Matéu” aja.) Apéu ra'yr a'e. Tamatarer matyriha renda pe wapyk uĩ. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr matyr. (A'erehe a'e ke jundéu awa ta putar ym ame'ẽ ke a'e.) Jesu pandu ipe:

–Ihẽ namõ eho 'y – aja ipe.

Rewi pu'am. Upa hijar. Pe, inamõ oho.

¹⁵ I'i atu rahã, Rewi rok pe ma'e ke Jesu ta u'u uĩ. Heta tamatarer matyriha ta inamõ uwyr tĩ. Amõ heta ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ ta aja tĩ.

Inamō uwyr tī. Ame'ē ta ngi har heta Jesu namō ma'e ke u'u uī. Jumu'eha ta u'u uī tī. ¹⁶ Pe, amō Moise je'ēha mu'e ame'ē ta i'āi tī. Parise kotyhar ta ke ame'ē ta. Kuja jumu'eha ta pe ame'ē ta je'ē je'ē:

—Ma'ewā ame'ē sawa'e ta jaxer ame'ē ta namō Jesu u'u uī my? Tamatarer ke matyr ame'ē ta namō aja tī. U'u inamō tī. Katu ym aja — aja Moise je'ēha mu'e ame'ē ta pandu.

¹⁷ Ame'ē ke rehe Jesu hendu rahā, pandu:

—Ma'e ahy ixo rahā, mukatuha koty amō oho. Ahy ym ixo rahā, mukatuha koty oho ym. (Aja apo. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ē ta ihē rehe uhyk. Ipy'a juhyk. Ame'ē ke a'eta putar, a'erehe ihē rehe uhyk. Mukatuha rehe uhyk, ame'ēja saka. Katu jupe ame'ē ta anī. Ame'ē ta ihē rehe uhyk ym.) Pesarahā! Sawa'e katu aja ukwa jupe, ame'ē ta pe kuja ihē apandu ym: “Tupā koty pehē py'a pemuruwak pemondo” aja. Anī. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ē ta pe kuja ihē apandu katu: “Tupā koty pehē py'a pemuruwak pemondo” aja — aja Jesu pandu.

*U'uha ke hijar ame'ē rehe har
(Matéu 9.14-17; Ruk 5.33-39)*

¹⁸ Amō rahā, Juā mujahukiha namō jumu'e ixo ame'ē ta upa ma'e u'uha ke hijar ixo. Parise ta aja tī. Ma'e u'uha ke hijar ixo tī. (Aja pyaiha ke mujekwa Tupā pe.) Pe, amō ta pandu uwyr. Jesu pe pandu:

—Juā mujahukiha namō jumu'e ixo ame'ē ta upa ma'e u'uha ke hijar ixo. Parise ta namō jumu'e ixo ame'ē ta aja tī. Upa ma'e u'uha ke hijar ixo tī. Nde

namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta anĩ. Upa ma'e u'uha ke hijar ym. Ma'erehe hijar ym my? — aja Jesu pe.

¹⁹ Jesu pandu:

—Sawa'e jumendar rahã, imi'u matyr. Huryha mujã. Pe, ame'ẽ pe oho ame'ẽ ta ma'e u'uha ke hijar ym. Sawa'e namõ ixo rahã, ma'e u'uha ke hijar ym. ²⁰ (Ihẽ namõ ihẽma'e jumu'eha ta ixo apo, a'erehe upa ma'e u'uha ke a'eta hijar ym.) Yman rahã, ihẽ ke amõ ta pyhyk ta raho a'eta ngi. Arahã ihẽ jumu'eha ta upa ma'e u'uha ke hijar ta. (Aja pyaiha mujekwa ta.)

²¹ —Amõ we tĩ. Kamixa ymanihar ke sorok rahã, pan jupu'a ym ame'ẽ ke amõ mujar ym ehe. Mujar ehe rahã, jupu'a we oho. Pe, kamixa ymanihar ke musak we ta. Sorok riki tiha we ta oho. ²² Kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru ymanihar te pe amõ purakar ym. Ame'ẽ pe purakar rahã, pupur we ixo rĩ. Pe, hyru ymanihar ke mupuk ta. Pe, upa kawĩ jyhẽ ta oho. Hyru ymanihar ke mujaxer ta tĩ. A'erehe kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru katu ame'ẽ pe amõ purakar rahã, katu ta tiki. Aja rahã, kawĩ jyhẽ ym ta. Hyru ke upuk ym ta tĩ — aja ngã pe Jesu pandu.

(Jesu mu'e rahã, myja ixoha katu aja mujekwa. Ixoha pyahu aja saka. A'erehe parise ta mu'e aja ixoha namõ marã ka ym muparaha, aja Jesu mujekwa katu.)

Ahúi aja me'ẽ ke jumu'eha ta po'ok ame'ẽ rehe har

(Matéu 12.1-8; Ruk 6.1-5)

²³ Amõ jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, ahúi aja me'ẽ ty rupi Jesu wata oho ixo. Jumu'eha ta namõ oho ixo rahã, jumu'eha ta amõ amõ po'ok

oho. (Ame'ě ke ipo pe kamyrik. Aja pিরer ke ombor. Upa ombor rahã, ame'ě ke u'u.) ²⁴ Pe, Jesu pe parise ta pandu:

—Anĩ. Katu ym kamyrikiha. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, aja nema'e jumu'eha ta kamyrik rahã, katu ym. (Paraky te'e, ame'ěja saka. A'erehe katu ym.) Aja Moise je'ěha rehe panduha ihĩ — aja ipe.

²⁵⁻²⁶ (Amō rehe pyrara usak ta me'ě te'e, aja Jesu mujekwa tar katu) a'erehe pandu:

—Yman Ndawi myahy te riki. Inamō ixo ame'ě ta aja tĩ. Myahy te tĩ. Ame'ě ta ma'eha Tupã je'ěha rehe pesak riki. Ame'ě pekwa riki. Ma'e u'u ame'ě ke nixói te rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Ndawi ixé. A'ep mbeju ihĩ. Ame'ě ke Ndawi u'u. Inamō ixo ame'ě ta pe me'ě me'ě tĩ. Ame'ě ta u'u tĩ. Arahã Amiata pa'i keruhũ. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ. Ame'ě mbeju ke Tupã ruwa koty aja saka pa'ihu moĩ. Pa'i ta jō ame'ě ke u'u katu. Amō ta u'u rahã, anĩ. (Ndawi ta pa'i ym. A'erehe Ndawi ta u'u rahã, katu ym ta tipe. Aja Moise je'ěha rehe hendu ym) — aja parise ta pe Jesu pandu.

²⁷ Pandu tĩ:

—Putu'uha 'ar ke Tupã mujã py my? Anĩ. Aja ym. Awa ke a'e mujã py. A'engi putu'uha 'ar ke manga. Aja rahã, awa rehe putu'uha 'ar haihu katu, ame'ěja saka riki. Putu'uha 'ar rehe awa haihu katu, aja ym. ²⁸ A'erehe putu'uha 'ar rahã, ma'e ke amō ma'e, ame'ě ke ihẽ riki apandu katu. Tupã je'ěha rupi ajur ame'ě ke ihẽ. Awa ihẽ tĩ — aja Jesu.

3

*Ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ ke Jesu mukatu
(Matéu 12.9-14; Ruk 6.6-11)*

¹ Amõ wera rahã, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe Jesu ixé oho tĩ. A'ep ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ ke ihĩ. ² A'ep amõ ta ixo. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, Jesu mukatu ta my? Ame'ẽ ke ukwa tar katu. Mukatu rahã: “Katu ym. Putu'uha 'ar rahã, nde eremukatu. (Nde ereparaky te'e aja nde.) A'erehe katu ym nde erema'eha” aja Jesu pe pandu ta tipe. A'erehe ame'ẽ ta Jesu rehe usak usak uĩ. ³ Pe, ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ pe Jesu pandu:

—Se ejur. Ngã ruwa koty ejur e'am — aja riki.

⁴ Pe, ngã pe Jesu pandu:

—Myja me'ẽ Moise je'ẽha pandu katu my? Myja me'ẽ putu'uha 'ar rahã, amõ ma'e my? Ko katu ame'ẽ ke amõ pe ma'e my? Anĩ rahã, katu ym ame'ẽ ke ma'e my? Ko amõ rehe pyrara usak my? Anĩ rahã, amõ ke jukwa my? Myja me'ẽ katu pehẽ pe my? — aja ngã pe.

Anĩ. Je'ẽ ym ngã. ⁵ Ame'ẽ ta rehe Jesu juramã ma'ã. Parahy ngã rehe. Katu ame'ẽ ke ame'ẽ ta ma'e tar ym, a'erehe Jesu parahy ngã rehe. Amõ we tĩ. Pyrara usak ngã rehe a'e tĩ. Jumen saka jurupy hãtã, aja ngã ixo. Hendu tar ym. Jetehar te ke putar ym tĩ. A'erehe pyrara usak ngã rehe a'e tĩ. Pe, sawa'e pe pandu:

—Nde po epirar 'y — aja Jesu.

Ipo ke sawa'e pirar. Upa puku oho ipe. Imembek katu oho ipe tĩ. ⁶ A'engi parise ta uhem oho.

Pahar Ero kotyhar ta namõ jy'ar oho. Ame'ẽ ta namõ pandu pandu.

—Myja Jesu ke japyhyk ta my? Pe, jajukwa — aja riki parise ta jupe.

Yrymy'y rehe heta te hũ ngã jy'ar

⁷ A'engi ypa pe Jesu oho tĩ, Ngariréi ypa pe. Jumu'eha ta oho inamõ tĩ. Haikwer rupi heta te hũ ngã oho tĩ. Ngariréi ywy ngi heta uhyk oho ehe. Jundéi ywy ngi aja tĩ. Heta ngã uhyk oho ehe tĩ. ⁸ Jerusarẽ ok ta ngi aja tĩ. Heta ngã uhyk oho ehe tĩ. Inuméi ywy ngi aja tĩ. Uhyk oho ehe tĩ. Jondã y ruwái pe har ta aja tĩ. Heta ngã uhyk oho ehe tĩ. Tir ok ta rake ixo ame'ẽ ta aja tĩ. Sinõ ok ta rake ixo ame'ẽ ta aja tĩ. Heta te hũ uhyk oho ehe tĩ. Upa ma'e katu ame'ẽ ke Jesu ma'ema'e ixo, aja ngã hendu, a'erehe johu ngã uhyk oho ehe. ⁹⁻¹⁰ Mã heta te hũ ngã ixo. Ahy ixo ame'ẽ ta ke Jesu mukatu hũ. A'erehe upa katu te ahy ixo ame'ẽ ta ixoty jusosok oho ixo. Ipo ke mujar tar katu ehe. (Aja rahã, katu ta oho.) Ixoty jusosok sosok hũ oho ixo ngã. A'erehe jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se jarusu keruhũ pemuhyk perur — aja riki.

Pe, jumãtã hũ ngã uwyr ehe rahã, jarusu keruhũ pe Jesu opor ta oho. (Aja rahã, jusosokiha rupi jukwa ym ta.) ¹¹ Ahy ixo ame'ẽ ta ke Jesu mukatu. Pe, ipy'a rehe ãjã ihĩ, ame'ẽ ta usak ehe rahã, Jesu ruwa koty u'ar. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke kohĩ, aja mujekwa katu.) Pe, hãtã pandu:

—Nde riki Tupã ra'yr — aja.

¹² Anĩ. Hãtã Jesu pandu:

—Pepandu ym ihẽ rehe har — aja ãjã ta pe.

*Awa py mokõi jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar
(Matéu 10.1-4; Ruk 6.12-16)*

¹³ Ajame'ẽ ke ywy'ã rehe Jesu jupir oho. Pe, sawa'e ta pe pandu:

—Pejur! — aja.

Katu usak ame'ẽ ta ke mujy'ar. Sawa'e ta uhyk uwyr ehe. ¹⁴ Kuja, awa py mokõi sawa'e ta ke jo'ok. “Ko ihẽ amondo ame'ẽ ta ke” aja Jesu. Ame'ẽ ta pe pandu tĩ:

—Amõ ta ngi har pehẽ ke ihẽ ajo'ok. Ihẽ namõ pepyta ta. Amõ ta renda rupi pehẽ ke ihẽ amondo ta tĩ. Ame'ẽ rupi Tupã je'ẽha ke pepandu pandu ta peho tĩ. ¹⁵ Ihẽ je'ẽha rupi ãjã ta ke pemuhem ta katu tĩ. Awa ta py'a ngi pemuhem ta katu — aja awa py mokõi sawa'e ta pe.

¹⁶ Jo'ok ame'ẽ ta kuja sawa'e ta rer. Ko Simã. [Amõ her Jesu moĩ ehe. “Petu” aja ipe.] ¹⁷ Amõ sawa'e Tian. Imu Juã. Semende ra'yr ta ame'ẽ ta. [Ame'ẽ ta rehe amõ her ke Jesu moĩ tĩ. “Mboane” aja a'eta pe. Ame'ẽ je'ẽha: “Pahar ipy'a pihun” aja.] ¹⁸ Amõ sawa'e Andere. Siri amõ tĩ. Amõ Matoroméu tĩ. Amõ Matéu. Amõ Tome tĩ. Tian amõ tĩ. Apéu ra'yr ame'ẽ. Tandéu amõ tĩ. Simã amõ tĩ. Sero aja her tĩ. (“Sero” pandu rahã: “Jundéu awa tama'e ywy ngi huwajan ta ke a'e mujan tar katu muhem” aja a'e.) ¹⁹ Amõ Jun Ikario tĩ. A'e riki Jesu rehe huwajan ta ke muhyk werur.

Satana rehe har (Ãjã ramõi a'e)

(Matéu 12.22-32; Ruk 11.14-23; Ruk 12.10)

²⁰ Ajame'ẽ ke hok pe Jesu jywyr oho. Heta te hũ ngã uhyk uwyr ehe tĩ. Ame'ẽ ta pe Tupã je'ẽha pandu pandu hũ. Mukatu hũ ngã ke. Heta te hũ

ngã uwyr ehe. A'erehe marã ka ym ma'e ke u'uha uĩ. Jumu'eha ta aja inamõ ixo tĩ. ²¹ Ame'ẽ rehe har ianam ta hendu rahã, Jesu ke oho piam tipe. Amõ ta pandu u'am:

—Ka'u te'e riki a'e — aja naĩ.

A'erehe oho piam tipe. (Anĩ. A'eta namõ Jesu oho ym.)

²² Jerusarẽ ok ta ngi amõ Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta uhyk uwyr ehe. Ame'ẽ ta pandu pandu u'am:

—Ipy'a rehe Mesembu ihĩ, a'erehe ãjã ta ke Jesu muhem katu mondo — aja pandu naĩ. (“Mesembu” aja pandu rahã: “Satana ke” aja ukwa. ãjã ramũi a'e.)

Amõ ta pandu:

—Satana je'ẽha rupi ãjã ke a'e muhem mondo tĩ — aja pandu naĩ tĩ.

²³ Pe, ngã ke Jesu mujy'ar. Myja me'ẽ ãjã ta my, ame'ẽ ke pandu pandu:

—Satana jumuhem ym jumondo. ²⁴ Ka'a rupi har ta jumai mai ngã juehe rahã, jumumba ta ngã juehe. (A'erehe jumai mai ym ta ngã juehe.)

²⁵ Ok wyr pe har ta jumai mai a'eta juehe rahã, jumumba ta a'eta juehe tĩ. (A'erehe jumai mai ym ta a'eta juehe.) ²⁶ Aja ixotyhar ta namõ Satana jumai mai a'eta juehe rahã, jumumba ta a'eta juehe tĩ. (A'erehe jumai mai ym ta a'eta juehe. A'erehe Satana je'ẽha rupi ãjã ta ke ihẽ amuhem ym amondo.)

²⁷ —Sawa'e pyrãtã rok pe ma'e ke mukanim ym oho awa. Mukanim ta oho rahã, sawa'e pyrãtã ame'ẽ jywa ke mujere pukwar py, pe, sawa'ema'e ke upa mukanim ta raho. (Aja ihẽ tĩ. Satanama'e

pyrātāha ngi sawa'e ke ihē riki amuhem tī. Aja rahā, Satanama'e pyrātāha 'ar koty te we ihēma'e pyrātāha, aja ihē amujekwa katu.)

²⁸ —Ko apandu katu pehē pe. Upa ma'e ka'u te'eha ke amō ma'ema'e. Ame'ē rehe Tupā ipy'a jywyr ta. “Tupā! Nde katu ym” aja pandu ame'ē ke rehe aja tī. Ipy'a jywyr ta tī. ²⁹ Tupā'ā pe anī. “Tupā'ā! Nde katu ym. Nde erema'eha katu ym” aja pandu ame'ē ke rehe anī. Ame'ē rehe jō Tupā ipy'a jywyr ym te ta. Ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha aja te'e ta ixo, a'erehe Tupā ipy'a jywyr ym te ta — aja Jesu pandu.

³⁰ A'eramō amō ta pandu: “Ājā ipy'a rehe ihī” aja Jesu rehe har pandu naī. A'erehe myja me'ē ājā ta my, ame'ē rehe har Jesu pandu.

Jesu anam ta rehe har

(Matéu 12.46-50; Ruk 8.19-21; Emberéu 2.11)

³¹ Imāi uhyk uwyr ehe. Imu ta amō tī. Hukwen rake uhyk u'am. Pe, amō pe imāi pandu:

—Jesu pe epandu eho: “Se ejur” aja ipe — aja imāi.

³² Heta ngā juramā jy'ar ixo ehe. Amō ta pandu ipe:

—Soroka pe ne māi i'āi, ne mu ta namō. Nde pe pandu tar katu — aja Jesu pe.

³³⁻³⁴ Pe, ngā rehe juramā usak. Pandu:

—Pesarahā! Ko riki ihē māi. Amō ta ihē mu ta aja tī. ³⁵ Tupā putar ame'ē ke amō ma'ema'e rahā, ame'ē riki ihē mu aja saka. Ihē rendyr aja tī. Ihē māi aja tī — aja Jesu pandu.

4

*Ma'e ra'ĩ muhãi ame'ẽ rehe har
(Matéu 13.1-9; Ruk 8.4-8)*

¹ Amõ rahã, ypa rymy'y rehe Jesu mu'e mu'e uĩ tĩ. Heta hũ ngã jumãtã katu te jy'ar ehe, a'erehe jarusu keruhũ pe opor oho. A'ep wapyk uĩ. Y pe jarusu keruhũ túi. Ypa rymy'y rehe upa ngã wapyk uĩ. Aja Jesu mu'e hũ ngã ke. ² Myja me'ẽ ma'e ra'ĩ ta my ame'ẽ ke pandu uĩ. Mu'e rahã, kuja pandu:

³ —Pehendu katurahã! Ma'e ra'ĩ ke amõ muhãi oho. ⁴ Kupixa pe ma'e ra'ĩ muhãi rahã, awa rape rupi amõ ha'ĩ u'ar. Ame'ẽ ke ma'ewyra u'u uwyr. Upa u'u. ⁵ Amõ ma'e ra'ĩ ita ty rupi u'ar. A'ep ywy katu ame'ẽ ke ta'yr mi. Pe, ha'ĩ hywõi. Ywy heta ym a'ep, a'erehe pahar hywõi. ⁶ Pe, warahy haku rahã, i'y manõ. Hapo ipyp oho ym, a'erehe upa te'e manõ. ⁷ Amõ ma'e ra'ĩ juruwe ty rupi u'ar. Juruwe tiha py oho. A'erehe ma'e ra'ĩ hywõi rahã, hury ym. A'erehe i'a ym. ⁸ Pe, amõ ma'e ra'ĩ ywy katu ame'ẽ rupi u'ar. Pe, hywõi rahã, hury katu oho. Tiha katu oho. I'a uhem, pe, tyarõ. Hymbo rehe heta i'a ihĩ. Tirĩ ta (30) aja hetaha. Amõ hymbo rehe heta we hũ i'a ihĩ. Sesen ta (60) aja hetaha. Amõ hymbo rehe heta te hũ i'a ihĩ. Sê (100) aja hetaha — aja Jesu pandu.

⁹ Pandu tĩ:

—Pekwa tar katu rahã, ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu ta me'ẽ te'e — aja Jesu pandu.

*Ma'e ra'ĩ ame'ẽ rehe har mujekwa
(Matéu 13.10-17; Ruk 8.9-10)*

¹⁰ Jesu jeje ixo rahã, awa py mokõi jumu'eha ta pandu uwyr ipe. Amõ ta aja tĩ. Pandu uwyr ipe tĩ.

—Jande pe emujekwarahã! Myja me'ẽ ma'e raĩ ta my, ame'ẽ ke emujekwa katu — aja Jesu pe.

¹¹ A'e pandu:

—Apo amõ koty Tupã mujekwa. Pyahu ame'ẽ ke. Kuja. Ixoty ipy'a ke amõ muruwak, ame'ẽ ke a'e putar katu. “Ihẽma'e a'e” aja a'e pandu. “Ame'ẽ ke nema'e jumu'eha ta pe emujekwa” aja Tupã pandu ihẽ pe. Amõ ta pe anĩ. Amujekwa ym ta. A'erehe myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke apandu pandu. Ame'ẽ ke rehe jõ ngã hendu tipe. ¹² Aja rahã:

“A'eta usak usak tipe. Anĩ. Ukwa ym riki. Hendu hendu tipe. Anĩ. Ukwa ym riki tĩ.

Ukwa rahã, Tupã rehe ipy'a ke muruwak ta tipe. Pe, ame'ẽ ta rehe ipy'a ke Tupã mujywyr ta tipe” aja ta — aja Jesu pandu.

Ma'e raĩ rehe har

(Matéu 13.18-23; Ruk 8.11-15)

¹³ Pe, a'e pandu tĩ:

—Ko ma'e raĩ rehe har pekwa ta me'ẽ te'e. Pekwa ym rahã, amõ myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke ihẽ apandu rahã, pekwa ym ta tĩ. A'erehe ko amujekwa ta. ¹⁴ Ma'e raĩ ke amõ muhãi oho. Ame'ẽ riki Tupã je'ẽha pandu pandu oho. ¹⁵ Ma'e raĩ awa rape rupi u'ar. Ame'ẽ riki kuja. Tupã je'ẽha rehe amõ ta hendu. Pe, hendu rahã, pahar Satana mukanim uwyr. (Ma'ewyra uwyr, ame'ẽja saka.)

¹⁶ —Amõ ma'e raĩ ita ty rupi u'ar. Ame'ẽ kuja. Tupã je'ẽha rehe hendu tipe. Hendu rahã, hurry katu tipe. (Pahar hywõi, ame'ẽja saka.) ¹⁷ Tupã

je'ēha pyta katu ym, a'erehe tapijar te'e we jurujar ym. Tupã je'ēha rehe jurujar, a'erehe amō ta parahy ehe. (Warahy haku, ame'ēja saka.) A'erehe pahar Tupã je'ēha ke hijar. Amō ta puka puka hū ehe, a'erehe pahar Tupã je'ēha ke hijar tī. Katu ym aja.

¹⁸ —Amō ma'e raĩ juruwe ty rupi u'ar. Ame'ē kuja. Tupã je'ēha rehe hendu tipe. ¹⁹ Ima'e ixoha rehe te'e a'e ukwa ukwa ixo. “Ma'e ihē a'u ta my? Ma'e ihē amunde ta my?” aja ukwa ukwa ixo. Ko tamatarer matyr tar katu hū. Upa ma'e ke matyr tar katu hū. Upa ame'ē ke Tupã je'ēha ke mukanim. (Juruwe jukwa, ame'ēja saka.) Tupã rehe har ukwa ukwa tar ym. Ima'e ke rehe ipy'a katu. Katu ym aja. A'erehe ma'e i'a ym, ame'ēja saka. (Aja rahã, amō we Tupã rehe har ukwa tar ym.)

²⁰ —Amō ma'e raĩ ywy katu rupi u'ar. Ame'ē ke kuja. Tupã je'ēha rehe hendu katu. Hury katu. I'a heta aja ixo. Tirĩ ta (30) aja hetaha. Amō amō heta we hū. Sesen ta (60) aja hetaha. Amō heta te hū. Sē (100) aja hetaha. (Aja rahã, Tupã rehe har ukwa katu, a'erehe ma'e katu ame'ē ke ma'ema'e hū tī. Hymbo rehe i'a ihĩ, ame'ēja saka) — aja Jesu mujekwa katu jumu'eha ta pe.

Araparin rehe har
(Ruk 8.16-18)

²¹ Jesu pandu tī:

—Araparin amō hapy rahã, pander pe jupyk ym. Myrape wyr pe moĩ ym tī. Anĩ. Ywate pukwar. Aja rahã, ok pe amō ta ixo rahã, wera katu a'eta pe.

²² Ihē amu'e ame'ē ke ame'ēja saka. Apo mukanim,

ame'ēja saka. I'i atu rahã, upa mujekwa ta ngã pe. Wera katu, ame'ēja saka riki. Apo jupyk, ame'ēja saka. I'i atu rahã, upa pirar ta, ame'ēja saka. (Aja rahã, juehe har Tupã mujekwa ta ngã pe. Wera katu, ame'ēja saka.) ²³ Pekwa tar katu rahã, pehendu katu 'y – aja Jesu pandu.

²⁴ A'e pandu tĩ:

–Amõ pandu rahã, pehendu katu ehe. Pehendu tar ym rahã, pehẽ pe Tupã mujekwa ym ta. Pehendu tar katu rahã, pehẽ pe a'e mujekwa katu ta. Jete. I'ar koty te we mujekwa katu ta pehẽ pe. ²⁵ Kuja riki. Amõ ukwa katu rahã, amõ we ukwa katuha ke Tupã muwyr ta ipe. Amõ ukwa tar ym rahã, ta'yr mi ukwa, ame'ẽ ke upa mukanim ta ingi. (Aja rahã, ukwa ym te ta) – aja Jesu pandu.

Ma'e ra'ĩ hywõi ame'ẽ rehe har

²⁶ Pe, a'e pandu tĩ:

–Ihẽ amu'e ame'ẽ ke myja my? Ame'ẽ rehe har pehẽ pe apandu ta. Ame'ẽ ke kuja. Ywy rehe ma'e ra'ĩke amõ muhãi. ²⁷ Pe, ima'e ke rehe a'e ma'ema'e oho ixo. Pytun rahã, aja. Wera rahã aja tĩ. Ima'e ke ma'ema'e oho ixo tĩ. Aja ixo rahã, ma'e ra'ĩ hywõi. Pe, tiha oho. Myja tihaha my, ukwa ym awa. ²⁸ Jeje ywy ngi uhem. Ho uhem py. A'engi i'y. A'engi hãkã. A'engi hymbo. Pe, i'a. ²⁹ Tyarõ rahã, amõ matyr oho. Matyriha angaha ke rehe uhyk oho – aja Jesu pandu.

(Aja rahã, kuja mujekwa. Jesu mu'e, ame'ẽ ke rehe jurujar katu te rahã, ixoha amõ koty muruwak ta. Katu aja muruwak ta, aja mujekwa.)

Ma'e ra'ĩ jytym ame'ẽ ke tĩ

(Matéu 13.31-32; Matéu 13.34; Ruk 13.18-19)

³⁰ A'e pandu tĩ:

—Se Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ rehe har pehẽ pe apandu ta tĩ. ³¹ Kuja ma'e ra'ĩ aja saka. Mosata ra'ĩ ame'ẽja saka. Ha'ĩ riki ta'yr te mi. ³² Pe, amõ jyty m rahã, hywõi katu. Pe, i'y tiha te hũ oho. Kupixa pe har ta pyter pe tiha te ame'ẽ ke a'e. Hãkã ke pia pia hũ. Pe, ma'ewyra ta haity ta matyr ehe, hãkã rehe. Pytun atu ame'ẽ wyr pe ma'ewyra ta ihĩ — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, kuja mujekwa. Jesu pandu py rahã, Tupã kotyhar ta heta ym te. Ma'e ra'ĩ ta'yr te mi, ame'ẽja saka. Pe, i'i atu te rahã, ixotyhar ta heta te hũ ta. I'y tiha te hũ, ame'ẽja saka, aja mujekwa katu.)

³³ Pe, ngã ukwa katu rahã, amõ amõ myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu ngã pe. ³⁴ Aja jõ ngã pe pandu. Jumu'eha ta anĩ. Ame'ẽ ta namõ jõ ixo rahã, upa katu te mujekwa. Myja me'ẽ ma'e ke my ame'ẽ ke upa katu te mujekwa jumu'eha ta pe.

*Ywytu keruhũ ke Jesu muputu'u ame'ẽ rehe har
(Matéu 8.23-27; Ruk 8.22-25)*

³⁵ Ame'ẽ pytun ramõ rahã, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Y ruwái rehe jaha jaho — aja.

³⁶ Y rymy'y rehe heta ngã ke a'eta hijar oho. Jarusu keruhũ pe Jesu ihĩ. Ame'ẽ pe jumu'eha ta opor oho tĩ. Pe, y ruwái rehe oho. Amõ jarusu keruhũ pe amõ ta oho tĩ. ³⁷ Pe, oho we rahã, ywytu keruhũ uhyk ehe. Y kotok keruhũ katak hũ tĩ. Y ke oho rã ipe. Tate jere oho. ³⁸ Jarusu keruhũ tangwa koty Jesu ukwer ou. Iãkã renda rehe iãkã mupyta. Aja ukwer ou. Pe, amõ mupak oho. Pandu ipe:

—Sa'e! Jande ke jajere tate riki. Nde erema'e ym ma'e ke my? — aja Jesu pe.

³⁹ Pe, pu'am rahã, hãtã ywytu keruhũ pe Jesu pandu.

—Mã peja ym! Eputu'u katu ihẽ pe — aja riki.

Y kotok keruhũ pe pandu tĩ:

—Mã peja ym! Ewapyk katu — aja riki.

Pe, ywytu keruhũ putu'u. Y ke wapyk katu te tĩ.

⁴⁰ Pe, jumu'eha ta pe pandu:

—Mã! Pekiye ym ta me'ẽ te'e. Ihẽ rehe pejurujar ym my rĩ — aja Jesu.

⁴¹ Anĩ. Jumu'eha ta kyje hũ. Pandu a'eta jupe:

—Mã! Katu tiki! Pyrãtã te ame'ẽ ke kohĩ! Je'ẽha rehe ywytu keruhũ hendu katu! Y kotok keruhũ aja tĩ. Hendu katu ehe tĩ. Mã! Myja me'ẽ sawa'e ko my? — aja jumu'eha ta pandu.

5

Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke Jesu mukatu (Matéu 8.28-34; Ruk 8.26-39)

¹ A'engi ypa ruwái rehe uhyk oho, Jera ywy pe.

² Jarusu keruhũ ngi Jesu uhem oho rahã, amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Itakwar kangwerupa ngi uhyk uwyr ehe. ³ Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke a'e. Itakwar kangwerupa rupi ixo ame'ẽ ke a'e. Ngã pukwar ym a'e ke apo 'y. Ita tupaham pe pukwar rahã, pyta ym. ⁴ Amukwehe te ita tupaham pe iyywa ke mujere pukwar pukwar. Itymã ke pukwar tĩ. Anĩ riki. Iyywa pukwariha ke mohok riki. Ten! Itymã pukwariha ke mohok tĩ. Ten! Aja tĩ. Pyrãtã te hũ. A'erehe parahyha ke marã ka ym ngã mukanĩha ingi. Parahy te'e ixo. ⁵ Pytun rahã, ahem

hũ. Wera rahã, ahem hũ tĩ. Itakwar kangwerupa rupi ahem ixo. Ywy'ã rupi ahem ixo tĩ. Hãtã ita pe jumu'i mu'i.

⁶ Paite we Jesu rehe usak rahã, ixoty ujan oho. Hake ipynarãi pe wapyk oho. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mukewa.) ⁷⁻⁸ Jesu pandu ixo:

—Ājã! Sawa'e py'a ngi ehem eho! — aja riki.

A'erehe hãtã je'ẽha uhem ingi:

—Jesu! Nde riki Tupã ra'yr! Ywatehar te a'e. Ihẽ pe ema'e ym ma'e ke. Tupã je'ẽha rupi apandu: “Ihẽ ke emahy ym” — aja riki hãtã pandu.

⁹ Pe, Jesu pandu:

—Ma'e nde rer? — aja.

Sawa'e pandu:

—Jande reta ame'ẽ ke jande, a'erehe: “Heta” aja riki jande rer — aja Jesu pe.

¹⁰ Jesu pe pandu pandu u'am:

—Kome'ẽ renda ngi ãjã ta ke emujan ym emondo — aja.

¹¹ Ame'ẽ ywy'ã rehe kure ta mãte hũ ixo. Kãpĩ ke u'u ixo. ¹² Ājã ta pandu:

—Kure ta koty jande ke emondo. Kure ta rehe jande jaĩ ta — aja Jesu pe.

¹³ —Ere. Peho — aja Jesu.

Pe, sawa'e ngi ãjã ta uhem oho. Pe, kure ta pe ixo oho. (Ka'u te'e hũ uwak.) Pe, kure ta ujan oho. Upen te'e hũ ame'ẽ pe u'ar oho. Ypa pe u'ar oho. Upa katu te y jukwa. Heta te hũ kure ta manõ. Kuja, 2.000 hetaha manõ.

¹⁴ Kure usakiha ta ujan oho. Ok ta rupi pandu pandu oho. Ma'e usak ramõ, ame'ẽ rehe har

pandu pandu oho. Amõ amõ awa renda rupi pandu oho tĩ. Pe, a'ep pe har ta usak uwyr. ¹⁵⁻¹⁶ Jesu rehe uhyk rahã, sawa'e rehe ngã usak. Ame'ẽ sawa'e ngi ãjã ta uhem ramõ. Wapyk uĩ. Ka'u ym apo 'y. Ima'e mundeha namõ ixo apo 'y. Myja sawa'e ka'u ame'ẽ ke katu oho. Ame'ẽ ke rehe usak ame'ẽ ta upa pandu pandu ngã pe. Kure ta ka'u oho, ame'ẽ rehe har upa pandu tĩ. (Pyrãtã te hũ ame'ẽ ke pehĩ, aja ukwa. A'erehe ngã kyje ingi, Jesu ngi. Amõ we ngãma'e kanim ta, ame'ẽ ke putar ym tĩ.) ¹⁷ A'erehe pandu ipe:

—Jande rekoha ngi eho — aja Jesu pe.

¹⁸ Jarusu keruhũ pe Jesu opor oho ixo rahã, ãjã ta uhem ramõ ame'ẽ sawa'e pandu:

—Ne namõ ihẽ aho ta — aja Jesu pe.

¹⁹ —Anĩ. Nde rekoha pe ejywyr eho. Jandema'e sawa'e te nde ke mukatu, ame'ẽ rehe har ne anam ta pe epandu eho. Nde rehe pyrara usak, ame'ẽ ke epandu tĩ — aja sawa'e pe Jesu pandu.

²⁰ Pe, sawa'e jywyr oho. Amõ amõ ok ta rupi pandu pandu. “Jesu ihẽ ke mukatu” aja pandu pandu. Aja Jande popa ok ta, ame'ẽ rupi upa pandu pandu oho. Sawa'e panduha rehe hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! Katu tiki! Katu te hũ — aja ngã.

“Ihẽ rajyr emukatu” aja Jái pandu

(Matéu 9.18-19; Ruk 8.40-42)

²¹ Y ruwái rehe Jesu jywyr oho tĩ. Jarusu keruhũ pe aha oho. Pe, heta ngã jy'ar uwyr ehe tĩ. Y rymy'y rehe pyta. ²² Amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Her Jái. Jundéu awa tama'e jy'ariha rendama'e kapitã a'e. Jesu rehe uhyk rahã, ipixi'a pe u'ar oho

oup. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe, aja mujekwa.) Pandu ipe:

²³ —Ihẽ rajyr manõ tate. Ihẽ rok pe eho! Iãkã rehe nde po nde eremujar rahã, katu ta oho — aja Jesu pe.

²⁴ Pe, oho inamõ. Oho ixo rahã, heta ngã Jesu rake rupi tuka tuka hũ oho ixo.

Kũjã ke Jesu mukatu ame'ẽ rehe har

(Matéu 9.20-22; Ruk 8.43-48)

²⁵ Pe, amõ kũjã oho ixo tĩ. Ma'e ahyha namõ ixo. Jaiha ke pupur rãĩ namõ ixo. Aja yman riki ixo. Kuja. Awa py mokõi (12) warahy 'ar rahã, aja te'e ixo. ²⁶ Ahyha mukatuha koty oho oho hũ tipe. Ame'ẽ ta pe upa tamatarer me'ẽ me'ẽ tipe. Mukatu ym. I'ar koty te we mupyraraha riki ame'ẽ ta. Pe, katu ym oho ipe rĩ. ²⁷⁻²⁸ Jesu rehe har ngã pandu pandu, ame'ẽ ke hendu. “Jesu mukatu” aja kũjã hendu. A'erehe kuja ipy'a pe ukwa ukwa ixo:

—Ima'e mundeha rehe ihẽ po amujar rahã, ihẽ katu ta aho — aja kũjã.

Pe, ngã pyter rupi kũjã wata oho ixo. Pe, xupe rehe uhyk oho. ²⁹ Pe, Jesuma'e mundeha apyr rehe ipo mujar. Pahar jaiha ke pupur ame'ẽ ke putu'u ingi. Upa katu, aja ukwa. ³⁰ Pe, pahar Jesu ukwa. Amõ ke mukatu, aja ukwa. A'erehe uwak u'am. Pe, pandu:

—Awa ihẽma'e mundeha rehe ipo mujar my? — aja.

³¹ —Nde rake rupi heta ngã juramã u'am, a'erehe nde rehe tukwa tukwa hũ u'am. Ma'ewã nde erepandu my: “Awa ihẽma'e mundeha rehe ipo mujar” aja — aja jumu'eha ta pandu ipe.

³² Anĩ. Jesu usak usak we rĩ. Awa mujar my? Kekar we rĩ. ³³ Katu apo, aja kũjã ukwa katu, a'erehe kyje uhyk ehe. Ryrýi tĩ. Huwa koty ipy-narãi pe wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe, aja mujekwa.) Pe, upa katu te Jesu pe pandu.

³⁴ —Ëi, kũjã! Upa ma'e ahyha ke amukatu, ame'ẽ rehe nde erejurujar katu, a'erehe nde katu apo 'y. Nde rury katu eho apo. Jaiha pupur ame'ẽ ke upa putu'u katu te nde pe apo 'y — aja Jesu ipe.

*Jái rajyr ke Jesu mukwera katu ame'ẽ rehe har
(Matéu 9.23-26; Ruk 8.49-56)*

³⁵ Kũjã namõ pandu u'am rahã, Jái rok ngi amõ ta uhyk uwyr.

—Nde rajyr manõ ramõ te. Mã peja mu'eha jywyr oho — aja Jái pe. (“Mu'eha” aja pandu rahã: “Jesu ke” aja a'eta ukwa.)

³⁶ Tajyr manõ ame'ẽ ke rehe Jesu hendu rahã, Jái pe pandu:

—Anĩ. Nde py'ahu te'e exo. Ihẽ rehe tapijar te'e we ejurujar katu — aja ipe.

—Hã! — aja Jái.

³⁷ A'engi Jái rok pe oho inamõ. Heta ngã anĩ. Mupyta.

—Se pepyta — aja.

Kuja jõ oho. Kũjãtãi pái. Petu oho. Tian oho tĩ. Imu oho tĩ. Her Juã. Ame'ẽ ta jõ inamõ oho. ³⁸ Pe, Jái rok pe uhyk rahã, heta ngã i'ãi a'ep. Ngã mutyapu tyapu hũ. Jixi'u xi'u hũ ngã. Ahem amõ tĩ. (Aja pyaiha ke mujekwa.) Ame'ẽ ke rehe Jesu usak. ³⁹ Pe, pandu:

—Mā! Pemutyapu tyapu hū ym. Pejixi'u ym tī. Kūjātāi manō ym. Ukwer ou riki — aja Jesu.

⁴⁰ Pe, ngā puka puka hū ehe. Manō te aja ukwa katu, a'erehe puka puka hū ehe. A'erehe soroka pe upa ngā ke Jesu muhem. Pe, kūjātāi tūi, ame'ē kapy pe oho. Mahapyr jumu'eha ta ke raho inamō tī. Kūjātāi pái raho tī. Imāi raho tī. Ame'ē ta jō kapy pe ixo oho. ⁴¹ Uhyk rahā, ipo rehe Jesu pyhyk. Pe, pandu:

—Tarita kumi — aja.

Ame'ē jundéu awa ta je'ēha ipe: “Kūjātāi! Nde pe apandu, epu'am!” aja. ⁴² Pahar kūjātāi pu'am. Pe, wata ixo. Awa py mokōi warahy 'ar ame'ē ke kūjātāi. Kweraha rehe usak ame'ē ta pandu pandu a'eta jupe:

—Mā! Katu tiki! — aja kapy pe ixo ame'ē ta.

⁴³ Pe, Jesu pandu:

—Pehē py'a rupi te'e pereko — aja.

Imāi pe pandu tī:

—Ma'e ke eme'ē ipe. Kūjātāi u'u ta — aja.

(Ma'e ke u'u rahā, ixuwe katu a'e, aja ukwa katu ta, a'erehe: “Ma'e ke eme'ē ipe” aja Jesu pandu ipe.)

6

Jesu ke Nasare ok ta pe har ta putar ym (Matéu 13.53-58; Ruk 4.16-30)

¹ A'engi Jesu oho. Hekoha pe jywyr oho, Nasare ok ta pe. Upa jumu'eha ta oho inamō tī. ²⁻³ Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahā, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe mu'e oho. Heta ngā ixo a'ep. Pe, hendu ame'ē ta pandu:

—Mā! My riki ukwa katuha ukwa my? Awa a'e ke mu'e my? (Jakwa ym jande.) Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke a'e ma'ema'e katu te. Mā! (Jande aja awa te'e a'e tĩ.) Myja ame'ẽ ke a'e ma'ema'e my? (Jakwa ym tĩ.) Jesu riki peme'ẽ. Myra rehe ma'eha peme'ẽ. Mari membyr ke a'e. Imu ta ko jande namõ ixo tĩ, jande rekoha pe. Tian. Jose amõ tĩ. Jun amõ tĩ. Simã amõ tĩ. Hendyr ta jande namõ ixo tĩ — aja ngã pandu.

Hekoha pe har ta aja Jesu tĩ, aja ngã ukwa, a'erehe Jesu ke putar ym. ⁴ A'erehe Jesu pandu:

—Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke amõ hekoha pe pandu oho rahã, ame'ẽ ta hendu katu. Putar katu. Hekoha te pe pandu rahã, anĩ. Hekoha pe har ta hendu ym. Putar ym. Hok wyr pe har ta aja tĩ. Hendu ym tĩ. Amõ ianam ta aja tĩ. Hendu ym tĩ. Putar ym tĩ — aja ngã pe pandu.

⁵ Ngã putar ym, a'erehe mukatu hũ ym a'ep. Peteĩ teĩ ma'e ahy ixo ame'ẽ ta rehe ipo mujar. Aja mukatu. ⁶ Ipy'a pe Jesu ukwa ixo:

—Mā! Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e katu. Aja ihẽ ke Tupã muwyr, aja amujekwa. Anĩ. Peme'ẽ ta jurujar ym ihẽ rehe. Mā! — aja jupe.

Pe, a'engi amõ ta hekoha rupi mu'e mu'e oho.

*Awa py mokõi jumu'eha ta ke Jesu mondo
(Matéu 10.5-15; Ruk 9.1-6)*

⁷⁻⁹ Ajame'ẽ ke awa py mokõi jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se pejur. Ko pehẽ ke ihẽ amondo ta. Pehẽ mokõi mokõi peho. Ihẽ je'ẽha rupi peho. Amõ ta py'a ngi ãjã ta ke pemuhem katu ta. Peho rahã,

ma'e ke peraho ym. Pehẽ mi'u peraho ym. Pehẽ kupe pe ma'e ryru ke peraho ym tĩ. Tamatarer peraho ym tĩ. Myra te'e pehẽ po pe peraho katu. (Pehẽ re'õ rahã, myra rehe pepyta pyta peho pexo.) Pehẽ py rehe har pemunde. Peteĩ kamixa namõ peho katu.

¹⁰ —Amõ rekoha rehe pehyk rahã, amõ pandu ta: “Ko pejur katu. Se ihẽ rok pe pepyta katu” aja. Ame'ẽ rok pe pepyta katu. A'ep pepyta pexo rahã, ame'ẽ rok pe jõ pepyta katu.

¹¹ —Amõ rekoha pe pehyk. A'ep pe har ta putar ym pehẽ ke. Pehẽ je'ẽha rehe hendu tar ym tĩ. Aja rahã, ame'ẽ hekoha ngi peho. Ok ta ngi pehem peho rahã, ywy ku'i pehẽ py ngi pejuhyk katu. Ame'ẽ ke ngã usak rahã, kuja ukwa ta. Tupã ke a'ep pe har ta putar ym aja pemujekwa — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

¹² Pe, jumu'eha ta oho. Mokõi pame a'eta oho. Amõ ok ta rupi pandu pandu oho.

—Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak — aja pandu oho.

¹³ Heta ãjã ta ke ngã py'a ngi muhem mondo tĩ. Ma'e ahy ixo ame'ẽ ta rehe ma'e ka kytyk tĩ. Ipykã rehe kytyk. Karapatu ka aja me'ẽ. Aja ngã ke mukatu hũ.

*Juã mujahukiha ke jukwa ame'ẽ rehe har
(Matéu 14.1-12; Ruk 9.7-9)*

¹⁴ Jesu ma'ema'eha rehe har upa ngã pandu pandu. Ame'ẽ ke rehe Ero hendu. A'e jundéu awa tama'e kapitam. Amõ ta kuja pandu:

—Peme'ẽ riki Juã mujahukiha ke. Manõha ngi Tupã mukwera katu muhem. A'erehe pyrãtã te ha

namō ma'e ke Jesu ma'ema'e katu. Marā ka ym amō ma'eha, ame'ē ke ma'ema'e katu — aja riki.

¹⁵ Amō ta pandu:

—Anī. Peme'ē riki Eri. Ymanihar Tupā je'ēha pandu ame'ē ke jywyr — aja riki tī.

Amō ta pandu:

—Anī. Peme'ē riki Tupā je'ēha pandu ame'ē ke a'e. Ymanihar aja Tupā je'ēha pandu ame'ē ke a'e tī — aja tī.

¹⁶ Amō koty koty Jesu rehe har Ero hendu rahā, kuja pandu:

—Anī. Peme'ē riki Juā mujahukiha ke. A'e ke Tupā mukwera katu muhem tī. Amukwehe te we amō pe ihē apandu: “Juā ākā ke emondok eho ingi” aja. Kwera katu uhem apo 'y — aja ukwaha naī.

¹⁷⁻¹⁹ Amukwehe te we kuja ixo. Ero mu ixo. Her Siri. Siri rakehar rer Erondi. Ame'ē imu rakehar ke Ero jo'ok raho ingi. A'erehe Juā pandu ipe:

—Mā peja ym. Ne mu rakehar namō nde erexo rahā, katu ym — aja Ero pe pandu.

Ame'ē ke Erondi ukwa tī. A'erehe parahy ehe, Juā rehe. Jukwa tar katu tī. Ame'ē ke Ero putar ym, a'erehe marā ka ym Juā ke hakehar jukwaha.

²⁰ Juā riki sawa'e katu ame'ē ke a'e aja Ero ukwa. Jaxer ame'ē ke nixói ipe aja ukwa tī, a'erehe kyje ingi, Juā ngi. A'erehe amō renda pe Juā ke Ero mupyta. (A'erehe marā ka a'e ke hakehar jukwaha.) Juā je'ēha rehe Ero hendu tar katu tī. Hendu katu tipe. Amō amō rahā, hendu rahā: “Mā! Myja me'ē ihē ama'e ta my?” aja Ero pandu jupe.

21 Pe! Juã jukwaha angaha ke rehe uhyk 'y. Kuja. Yman imãì pusu ngì Ero u'ar. Ame'ẽ rehe imi'u matyr ixo apo. Aja ukwa ukwa ixo tĩ. Pe, kapitã ta ke mujy'ar. Sonda tama'e kapitã ta ke mujy'ar tĩ. Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ta ke mujy'ar tĩ. Ame'ẽ ta ngariréi ywy pe har ta ke a'eta. Ma'e u'uha renda pe upa ame'ẽ ta ihĩ. 22 Ame'ẽ renda pe Erondi membyr ixé uwyr. Kũjãtãì keruhũ a'e. Pe, purahái. Upa kapitã ta ke muhury. Ero hury katu tĩ. Pe, kũjãtãì pe pandu:

—Ma'e nde ereputar my? Upa nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ riki ame'ẽ ta nde pe — aja Ero.

23 Pandu pandu riki tĩ:

—Ko Tupã ruwa koty aja jaxo. Apandu katu. Upa nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ riki ame'ẽ ta nde pe. Esarahã! Upa katu te ihẽma'e ihĩ. Nde ereputar rahã, ame'ẽ ke amowok ta nde pe. Wajar nema'e ta — aja Ero.

24 Imãì pe kũjãtãì pandu oho:

—Mãi! Ma'e ihẽ apandu ta my? — aja.

Imãì pandu:

—Juã mujahukiha ãkã ke epandu ipe — aja.

25 Pahar Ero koty jywyr oho. Pe, pandu ipe:

—Juã ãkã ke ihẽ aputar. Ita paratu 'ar pe ihẽ pe erur apo — aja kũjãtãì.

26 Ame'ẽ ke rehe hendu rahã, Ero pyai te hũ. (Juã ke jukwa tar ym.) A'erehe pyai te hũ. Ero je'ẽha rehe upa kapitã ta hendu ramõ te: “Tupã ruwa koty aja jaxo. Nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ riki ame'ẽ ta” aja. A'erehe kũjãtãì pe: “Anĩ. Ama'e ym ta” aja marã ka ym panduha. Pandu rahã, huxĩ hũ ta tipe.

27 A'erehe pahar sonda pe pandu:

—Juã ãkã ke emondok erur — aja.

Kyndaha pe sonda oho. Pe, iākã mondok ingi.
²⁸ Pe, ita paratu 'ar pe werur. Kūjātāi pe me'ē. Ame'ē ke imāi pe kūjātāi raho. ²⁹ Juã ke amō jukwa, aja Juã namō jumu'e ixo ame'ē ta hendu rahã, hete ke oho piam. Pe, kangwerupa pe jyty m raho.

*Kuja, 5.000 hetaha ma'e ke u'u ame'ē rehe har
 (Matéu 14.13-21; Ruk 9.10-17; Juã 6.1-14)*

³⁰ Ajame'ē ke Jesu mondo ame'ē ta jywyr uwyr ixoty, Jesu koty. Upa ma'ema'eha ke pandu ipe. Upa ma'e mu'e ame'ē ke pandu ipe tĩ. ³¹ Pe, heta ngã uhyk uwyr ehe tĩ. Pe, hekoha pe ame'ē ta jywyr oho tĩ. Amō ta uhyk ehe tĩ. Ame'ē ta jywyr oho tĩ. Amō amō ta uhyk tĩ. Aja riki ixo. A'erehe marã ka ym ma'e ke u'uha. (Ma'ema'e hũ ixo, myja ym ma'e ke u'uha.) A'erehe Jesu pandu:

—Jande jō ngã nixói te ame'ē pe jaho. A'ep japutu'u we ta — aja jumu'eha ta pe pandu.

³² Pe, ngã nixói te ame'ē pe a'eta jō oho ixo. Jarusu keruhũ pe oho, y ruwái rehe. ³³ Amō ta ohoha rehe usak. Jesu ta oho, aja ame'ē ta ukwa. A'erehe pe rupi ngã ujan oho. Y rymy'y rupi ujan oho. Ok ta ngi upa ngã ujan oho. Pe, ngã nixói te ame'ē pe uhyk py oho. ³⁴ A'ep Jesu uhyk rahã, heta te hũ ngã rehe usak. Usak rahã, pyai. Ame'ē ta riki arapuharan ta aja saka. Usakiha nixói, ame'ēja saka. (Aja rahã, ngã rehe usakiha nixói tĩ, aja mujekwa.) A'erehe Jesu pyai. A'erehe pyrara ngã rehe usak. A'erehe Tupã je'ēha ke mu'e hũ ngã pe. ³⁵⁻³⁶ Ka'aruk koty rahã, jumu'eha ta uhyk ehe. Ngã mi'u nixói te, a'erehe pandu ipe:

—Warahy ka'aruk te apo. Ko awa nixói te, ame'ẽ renda ke se. Ngã ke emondo sengi. Paite ok ta rupi imi'u ke a'eta jo'ok ta oho — aja ipe.

³⁷ —Anĩ. Ngã mi'u ke pehẽ atu peme'ẽ me'ẽ katu — aja jumu'eha ta pe pandu.

—Mã! Kuja, 200 wera rahã, paraky. Aja tamatarer pyhyk. Ame'ẽ tamatarer pe mbeju jajo'ok. Pe, ngã pe jame'ẽ me'ẽ. Aja nde ereputar my? — aja jumu'eha ta.

³⁸ —Myja mbeju hetaha pehĩ my? Pesak peho — aja Jesu.

Usak rahã, pandu ipe:

—Kuja pehĩ. Awa po wajar peteĩhar upa mbeju hetaha. Pira ka'ẽ, kuja, mokõi jõ — aja jumu'eha ta pandu.

³⁹ Jesu pandu:

—“Pewapyk” aja ngã pe pepandu — aja jumu'eha ta pe.

Ngã pe jumu'eha ta pandu:

—Amõ koty koty pejy'ar aja pewapyk — aja.

Pe, kãpĩ ra'yr 'ar pe ngã wapyk. ⁴⁰ Ko 50 hetaha wapyk. Se koty amõ 100 hetaha. Se koty amõ 50 hetaha. Se koty amõ 100 hetaha. Aja upa katu te ngã wapyk uĩ. ⁴¹ Pe, awa po wajar peteĩhar upa mbeju ke Jesu pyhyk, pira ka'ẽ namõ. Pe, ywa rehe ma'ã. Tupã namõ pandu:

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u nde eremuwyr katu — aja.

Pe, mbeju mopok. Jumu'eha ta pe me'ẽ. Ame'ẽ ke ngã pe jumu'eha ta me'ẽ me'ẽ raho. Aja mokõi pira ka'ẽ ke me'ẽ me'ẽ tĩ. ⁴²⁻⁴³ Pe, upa ngã u'u. Uhyk ngã u'u. Upa u'u rahã, jumu'eha ta pyta we ame'ẽ ke matyr. Kuja, awa py mokõi wasãkã tyryhem

matyr. Mbeju pyta we ame'ẽ ke matyr. Pira ka'ẽ aja tĩ. Pyta we matyr tĩ. ⁴⁴ Ngã mi'u u'u, ame'ẽ ta heta te hũ. Sawa'e ta jõ manga rahã, kuja, 5.000 hetaha ngã ixo.

*Y 'ar rupi Jesu wata oho
(Matéu 14.22-33; Juã 6.15-21)*

⁴⁵ Ajame'ẽ ke pahar jumu'eha ta ke Jesu mondo. Jarusu keruhũ pe mondo. Pandu:

—Hok pe ngã ke ihẽ amujywyr ta amondo axo rahã, ypa ruwái koty peho. Mesái ok ta pe peho. Jarusu keruhũ pe peho. I'i atu rahã we, ihẽ aho ta kÿ — aja Jesu.

Pe, jarusu keruhũ pe jumu'eha ta opor oho. Pe, aha oho ixo. Jesu pyta we rĩ. Pe, amõ ta pe pandu:

—Pehẽ rok pe pejywyr peho — aja ngã pe.

⁴⁶ Upa ngã hijar oho rahã, ywy'ã rehe Jesu jeje jupir oho. Tupã namõ a'e pandu pandu oho.

⁴⁷ Pytun rahã, ywy rehe Jesu jeje ixo rĩ. Jarusu keruhũ ke ypa pyter pe ihĩ. Ame'ẽ pe jumu'eha ta ihĩ.

⁴⁸ Ame'ẽ ta rehe ywytuhu juwapi uwyr. A'erehe jumu'eha ta pykũi hũ tipe. Henda te'e ihĩ.

Paite ngi ame'ẽ ta rehe Jesu usak. Pe, sapukái je'ẽ ramõ rahã, a'eta rehe Jesu uhyk uwyr ixo. Y 'ar rupi te'e uwyr ixo. Xupe 'ar rupi aha ta tipe oho.

⁴⁹ Y 'ar rupi wata uwyr ixo ame'ẽ ke rehe jumu'eha ta usak. Ame'ẽ riki Jesu aja ukwa ym, a'erehe ahem hũ:

—Ãjã pe tur ixo — aja jumu'eha ta ukwaha naĩ.

⁵⁰ Upa usak ehe rahã, mukahem hũ. Pe, pahar Jesu pukái:

—Pekyje ym! Pehẽ py'ahu te'e pexo. Ihẽ Jesu — aja.

⁵¹ Pe, jarusu keruhũ rehe uhyk, pe, opor oho. Ywytuhu putu'u. Jumu'eha ta pandu pandu a'eta jupe:

—Mã! Y 'ar rupi wata katu! — aja riki.

⁵² Pyrâtãha namõ ngã mi'u ke Jesu muheta. Ame'ẽ ke jumu'eha ta ukwa ym, (a'erehe pyrâtãha namõ y 'ar rupi Jesu wata katu tĩ. Ame'ẽ ke ukwa ym tĩ.) Iãkã riki janam rãi te'e.

*Jenesare ywy pe har ta ke Jesu mukatu
(Matéu 14.34-36)*

⁵³ A'engi y ruwái rehe uhyk, Jenesare ywy pe. A'ep jarusu keruhũ pukwar. ⁵⁴ Pe, jarusu keruhũ ngi uhem oho rahã, ame'ẽ ta rehe heta ngã usak. Pe, pahar ngã ukwa katu.

—Ko Jesu — aja.

⁵⁵ Pe, ame'ẽ hekoha rupi upa ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke ngã oho piam. Muhyk werur ehe. Kyha aja me'ẽ pe werur tĩ. “Paite ixo apo” aja hendu rahã, a'ep ahy ixo ame'ẽ ta ke raho ngã. ⁵⁶ Pe, amõ amõ hekoha rupi Jesu oho. Ok ta rupi oho. Ok ta keruhũ rupi oho tĩ. Awa renda rupi oho tĩ. Upa ame'ẽ rupi oho rahã, soroka pe ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke ngã mou. Pete'e túi. Ame'ẽ ta pandu:

—Mã peja nema'e mundeha rehe ahy ixo ame'ẽ ta pyhyk. Mã peja nema'e mundeha apyr rehe jõ pyhyk — aja Jesu pe.

Pe, ima'e mundeha apyr ke pyhyk ame'ẽ ta upa katu te katu oho.

7

*Hamũi je'ẽha rehe hendu katu ame'ẽ ta ke
(Matéu 15.1-9)*

1-4 Hamūi ta mu'e aja ipo ke jundéu awa ta kutuk ym rahã, ma'e ke u'u ym. Aja te'eha a'eta ma'eha. (Hamūi ta mu'e aja ipo ke kutuk rahã, Tupã usak katu ehe, aja ukwaha naĩ.) Parise ta aja tĩ. Upa ymanihar hamūi ta mu'e ame'ẽ ke rehe hendu katu. Ma'e muhepyha renda ngi hok pe jywyr rahã, ma'e ke u'u ym rĩ. Ipo ke kutuk py, pe, u'u. Aja amõ amõ heta ymanihar hamūi ta mu'e ame'ẽ ke rehe hendu katu. Ko y u'uha ke kutuk. Pander ke aja tĩ. Ita pander ke aja tĩ. Hamūi ta mu'e aja upa kutuk riki tĩ. (Aja rahã, Tupã usak katu ehe, aja ukwaha naĩ.)

Pe, Jesu rehe parise ta jy'ar uwyr. (Parise ta riki hamūi mu'eha rehe hendu katu te ame'ẽ ta ke a'eta.) Jundéu awa ramūi ta je'ẽha ukwa, ame'ẽ ta jy'ar uwyr tĩ. Jerusarẽ ok ta ngi johu jy'ar uwyr ehe. Jesu namõ ame'ẽ ta je'ẽ je'ẽ. Hamūi ta mu'e aja ipo ke jumu'eha ta kutuk ym. Aja te'e ma'e ke u'u. ⁵ A'erehe Jesu pe a'eta pandu:

—Ma'erehe jande ramūi mu'e ame'ẽ ke rehe nema'e jumu'eha ta hendu ym my? Ame'ẽ ta u'u rahã, jande ramūi mu'e, aja ipo ke a'eta kutuk ym tiki. Katu ym aja — aja Jesu pe.

⁶ —A'e riki. Ipo ke kutuk ym. Pesarahã! Yman pehẽ rehe har Tupã je'ẽha rehe Isai mupinim, aja mokõi pekwaha namõ pexo ame'ẽ ta ke pehẽ. Ame'ẽ rehe har a'e mupinim. Kuja Tupã pandu: “Ihẽ rehe har ngã katu pandu tipe. Anĩ. Hendu ym ihẽ je'ẽha rehe.

⁷ Ihẽ rehe har katu pandu tipe. Pandu te'e riki. Hamūi je'ẽha ke ngã mu'e ixo. ‘Kome'ẽ riki Tupã je'ẽha’ aja ngã mu'e naĩ” aja Tupã pandu. Aja Isai mupinim.

⁸ —Tupã je'êha ke pehijar. Apo ymanihar pehê ramûi ta mu'e ame'ê ke rehe jô pehendu katu. Katu ym aja — aja Jesu pandu.

⁹ A'e Pandu tî:

—Mâ! Tupã je'êha ke pehijar. A'erehe ymanihar pehê ramûi ta mu'e, ame'ê ke pemu'e katu ta, aja pekwaha naĩ. Aja rahã, pekwa katu ame'ê ta ke pehê, aja pekwaha naĩ. ¹⁰ Yman Moise mupinim: “Nde pái rehe epy'a katu. Ne mãi rehe aja tĩ. Epy'a katu tĩ.

Kuja tĩ. ‘Papa! Nde jaxer’ aja amõ pandu rahã, ame'ê ke ejukwa.

‘Mãi! Nde jaxer’ aja pandu ame'ê ke ejukwa tĩ” aja Moise mupinim. (“Jaxer” aja pandu rahã: “Ipái ta rehe ipy'a ym” aja mujekwa.)

¹¹⁻¹³ —Anĩ riki. Ame'ê rehe pehendu ym te. Pesarahã! Ma'e ke pehĩ. Ame'ê namõ ipái ta rehe usak katu ta me'ê te'e. Anĩ. “Ko Tupãma'e ke apo 'y. Tupã pe ihê ame'ê, ame'êja saka. A'erehe pehê pe ihê ame'ê ym ta apo 'y” aja ipái ta pe pandu. Aja rahã, ame'ê namõ ipái ta rehe usak ym ta apo 'y. Haihu ym ta apo 'y. A'erehe Tupã je'êha rehe pehendu ym. “Pehê pái ta rehe pepy'a katu” ame'ê rehe pehendu ym. Katu ym aja. Aja amõ amõ we pemu'e ame'ê ke pehĩ. Aja Tupã je'êha rehe pehendu ym. Katu ym aja — aja Jesu pandu.

Ma'e mujaxeriha rehe har

(Matéu 15.10-20)

¹⁴ (Pe, ipo ke kutuk ym ha namõ ma'e ke u'u. Ame'ê ke mujekwa.) Kuja heta ngã pe Jesu pandu:

—Se pejur! Pehendu katurahã! Pekwa katu ta. ¹⁵ Soroka pe ma'e ke ihĩ. Ame'ê ke amõ juru kwar rupi oho rahã, ipy'a ke mujaxer ym. Ma'e

ke amõ pandu, ame'ẽ ke juru ngi uhem, ame'ẽja saka. Ame'ẽ riki ipy'a jaxeriha ke mujekwa katu. ¹⁶ [Pekwa tar katu rahã, pehendu katu] — aja ngã pe.

¹⁷ Hetaha ta ke Jesu hijar oho. Pe, ok pe ixex oho rahã, jumu'eha ta pandu:

—Ame'ẽ amõ py'a jaxer ame'ẽ rehe har emujekwa jande pe. Jakwa ym — aja ipe.

¹⁸ —Mã! Amõ ta aja pekwa ym my tĩ! Ko amujekwa ta pehẽ pe. Ma'e ke amõ u'u rahã, juru kwar rupi oho. Ame'ẽ mujaxer ym amõ py'a ke. ¹⁹ Ipy'a pe oho ym, a'erehe ipy'a mujaxer ym. Ipusu pe ihon. A'engi ka'a aja uhem oho — aja Jesu pandu. (Aja pandu rahã, upa ma'e ke ngã u'u ame'ẽ ke katu, aja mujekwa.)

²⁰ Pandu tĩ:

—Amõ jywĩ ngi ma'e ke uhem rahã, ame'ẽ riki amõ ke mujaxer. ²¹ Amõ jywĩ ngi uhem. Aja rahã, ipy'a ngi uhem, ame'ẽja saka. Ko ma'e ka'u te'eha ke ipy'a pe ukwa ukwa ixo. Upa rahã, ame'ẽ ke ma'ema'e. Ko amõ kũjã rehe ka'u te'e. Amõ sawa'e rehe ka'u te'e tĩ. Amõma'e ke mukanim. Amõ ke jukwa tar katu. ²² Hakehar aja ym ame'ẽ namõ jumusarái. Ixawa'e aja ym ame'ẽ namõ jumusarái. Amõma'e ke rehe ipy'a moĩ hũ. Upa ma'e katu ym ame'ẽ ke ma'ema'e. Te'e pandu. Ma'e ke mujesak ame'ẽ rehe huxĩ awa. Katu ym aja. Kyty'ym. Amõ ta rehe juru ai. “Ihẽ jõ katu me'ẽ ke” aja jõ pandu. Ko ka'u te'e hũ ame'ẽ ke. ²³ Upa katu te aja jaxer ame'ẽ ke amõ jywĩ ngi uhem. Ipy'a ngi uhem, ame'ẽja saka. Upa ame'ẽ ke mujaxer awa ke — aja Jesu mujekwa.

Jesu rehe amō awa kūjā jurujar katu
(Matéu 15.21-28)

²⁴ A'engi Jesu uhem oho. Amō ywy pe oho. Tir ok ta rake ame'ē pe oho. Sinō ok ta rake ame'ē ywy tī. Pe, amō rok pe ixē oho. A'ep a'e ixo aja amō ta ukwa. Ame'ē ke a'e putar ym. Anī. Marā ka ym mukanīha. “Pete'e ixo” aja ngā ukwa riki. ²⁵⁻²⁶ A'e uhyk aja amō kūjā hendu. Pe, uhyk oho ehe. Amō koty je'ēha kūjāma'e ke. Ngere ywy pe har je'ēha ke ame'ē. Jundéu awa ym a'e. Siro-seni ywy pe har a'e. Ame'ē membyr py'a rehe ājā ihī, kūjātāi ra'yr ke a'e. Pe, Jesu rehe kūjā uhyk rahā, pahar huwa koty ipynarāi pe wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ē ke kohī, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pe, pandu ipe:

—Ihē membyr ngi ājā ke emuhem emondo — aja Jesu pe.

²⁷ —Ta'yn ta pe a'eta mi'u ke amō me'ē py. Ta'ỹma'e mi'u ke jawar ta pe ombor rahā, katu ym — aja Jesu. (Aja rahā jundéu awa ta namō Jesu ma'ema'e py ta, aja mujekwa katu.)

²⁸ Kūjā pandu:

—Sa'e! Esarahā! A'eta mi'u ke ta'yn ta mukurer kurer riki. Ame'ē ke jawar ra'yr ta myrape wyr pe u'u riki — aja ipe. (Aja rahā, ta'yr mi ma'e katu ame'ē ke amō awa ta pyhyk ta, aja kūjā mujekwa katu. “Jawar ra'yr” aja pandu rahā: “Amō awa ta” aja mujekwa katu.)

²⁹ —Mā! Nde erepandu katu. Nde rok pe ejywyr eho. Ne membyr py'a ngi ājā uhem oho apo 'y — aja Jesu.

³⁰ Pe, hok pe kūjā jywyr oho. Uhyk rahā, imembyr rehe usak. Myrape 'ar pe nino ou. Jete. Ipy'a

ngi ãjã uhem oho, aja kũjãtãi túi. (Jesu pandu, aja me'ẽ uhyk katu 'y.)

Je'engai ame'ẽ ke Jesu mukatu

³¹ Ajame'ẽ ke ame'ẽ renda ke Jesu hijar oho. Ame'ẽ renda Tir ok ta rake ihĩ. Oho rahã, Sinõ ok ta rupi asa oho. Ngariréi ypa pe oho ixo. “Jande popa ok ta” ame'ẽ rupi asa oho ixo tĩ. ³² A'ep pe har ta sawa'e ke muhyk raho ehe. Ame'ẽ ipyakwar ym. Hembe ke hãtã tĩ. Jesu pe a'eta pandu:

—Sawa'e rehe nde po emujar — aja ipe.

³³ Heta ame'ẽ ta ngi Jesu sawa'e ke hykýi raho. A'eta jõ ixo. Pe, sawa'e pyakwar rupi ipo ke pu'ẽ. Ipo rehe tymũ tĩ, ame'ẽ namõ sawa'e rembe rehe mujar. ³⁴ Pe, ywa rehe Jesu ma'ã. He'õha mupuk. (Aja pyrara usak ehe, aja mujekwa.) Pe, pandu: “Epata” aja Jesu. Ame'ẽ jundéu awa ta je'ẽha ipe: “Epirar” aja. ³⁵ Pahar sawa'e pyakwar sorok katu. Hendu katu ma'e ke. Hembe imembek katu tĩ. Pandu katu ma'e ke apo 'y. ³⁶ Pe, hãtã Jesu pandu ipe:

—Amukatuha rehe har amõ ta pe pepandu ym — aja ngã pe tipe.

Anĩ. Pandu pandu hũ ngã. Amõ we Jesu pandu tipe:

—Pepandu ym — aja.

Anĩ tĩ. Pandu pandu we hũ ngã. ³⁷ Hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! Katu tiki. Upa katu te ma'ema'e katu tiki. Mã! Ipyakwar ym ame'ẽ ke mukatu! Pe, hendu katu apo 'y. Je'engai ame'ẽ ke mukatu tĩ. Pandu katu ma'e ke apo 'y — aja ngã jupe.

8

4.000 hetaha ma'e ke u'u
(Matéu 15.32-39)

¹ Ajame'ě ke amō heta ngã jy'ar uwyr ehe tĩ. Ma'e ke ngã u'u ame'ě ke nixói te rahã, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se pejur. ² Pesarahã! Peme'ě heta ame'ě ta ihẽ namō ixo. Mahapyr ukwer apo. Ngã mi'u nixói te ngã pe. A'erehe ngã rehe apyrara ihẽ asak. ³ Hok pe amujywyr amondo rahã, myahyha ixangwer ym. Amō ta paite ngi uwyr — aja Jesu.

⁴ Jumu'eha ta pandu ipe:

—Ko awa nixói te ame'ě pe jande jaxo. Myja heta ame'ě ta pe mbeju jame'ě ta my? — aja ipe.

⁵ —Myja hetaha mbeju namō pexo my? — aja Jesu.

—Kuja. Awa po wajar mokōi hetaha kohĩ — aja jumu'eha ta.

⁶ Heta ame'ě ta pe Jesu pandu:

—Pewapyk — aja.

Pe, mbeju ke pyhyk. Tupã pe pandu:

—Ne jō riki katu te me'ě ke. Jande mi'u nde eremuwyr katu — aja.

Pe, upa mbeju mopok rahã, jumu'eha ta pe me'ě. Pandu:

—Ngã pe peme'ě me'ě peraho — aja.

⁷ Pe, jumu'eha ta me'ě me'ě raho. Heta katu ym pira ka'ě ke pehĩ tĩ. Ame'ě rehe Tupã pe Jesu pandu tĩ:

—Ne jō riki katu te me'ě ke. Jande mi'u nde eremuwyr katu — aja tĩ.

Pe, jumu'eha ta pe pandu:

—Kome'ě ngã pe peme'ě me'ě peraho tĩ — aja.

⁸ Upa ngã u'u. Uhyk ngã u'u. Pe, pyta we ame'ẽ ke matyr. Kuja, awa po wajar mokõi wasãkã tyryhem matyr. ⁹ Arahã heta ngã u'u. Kuja, 4.000 hetaha u'u. Ngã heta ame'ẽ ta pe Jesu pandu:

—Pehẽ rok pe pejywyr peho — aja.

¹⁰ Upa ngã oho rahã, pahar jarusu keruhũ pe opor oho, jumu'eha ta namõ. Ame'ẽ pe y ruwái rehe oho. Namanu ywy pe uhyk oho.

Ma'e ke parise ta usak tar katu

(Matéu 12.39; Matéu 16.1-4)

¹¹ Amõ parise ta uhyk ehe. (Parise ta ymanihar hamõi ta mu'e ame'ẽ ke rehe hendu katu te ame'ẽ ta ke a'eta.) Pe, Jesu namõ je'ẽ je'ẽ hũ. Parise ta pandu ipe:

—Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ema'ema'e. Jasak ta. Aja rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe nde ke Tupã muwyr, aja jakwa ta — aja Jesu pe.

(Marã ka ym Jesu ma'eha rahã, Tupã muwyr ym, aja ukwa ta tipe. Ame'ẽ manga ta tipe.) ¹² He'õha ke Jesu mupuk hũ. (Parise ta ãkã janam rãi aja ukwa, a'erehe he'õha mupuk.) Pe, pandu:

—Anĩ. Ama'e ym ta. Mã! Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e. Ame'ẽ ke pesak tar katu. Ma'ewã my? Anĩ ta. A'ewan. Amujesak ym ta pehẽ pe — aja Jesu pandu.

¹³ Upa pandu rahã, ame'ẽ ta ke hijar oho. Pe, jarusu keruhũ pe opor oho. Huwái koty jywyr oho.

Mbeju mupururukiha rehe har

(Matéu 16.5-12)

¹⁴ Jumu'eha ta mbeju ke harái. Raho ym riki. Mbeju peteĩ jõ jarusu keruhũ pe raho. ¹⁵ Pe, jumu'eha ta ke Jesu mu'e. Kuja:

—Pesak katu pexo. Mbeju mupururukiha ke pepyhyk ym, parise tama'e ke. Eroma'e ke aja tĩ. Pepyhyk ym tĩ — aja Jesu.

¹⁶ Ame'ẽ ke rehe hendu rahã, jumu'eha ta pandu pandu a'eta jupe:

—Mbeju nixói, a'erehe aja a'e pandu — aja a'eta jupe.

¹⁷ Ame'ẽ panduha ke Jesu ukwa rahã, pandu:

—Mbeju nixói. Ame'ẽ rehe har pepandu pandu ym ta me'ẽ te'e. Mã! Pekwa ym my rĩ. Pehẽ ãkã janam rã. Pepyhyk ym ma'e ke. ¹⁸ Pehẽ reha pehĩ. Pesak ym ma'e. Pehẽ pyakwar pehĩ. Pehendu ym ma'e. Aja pexo. Ihẽ ama'ema'eha ke peharái my? ¹⁹ Awa po wajar peteĩhar upa mbeju ke 5.000 hetaha ame'ẽ ta pe amopok rahã, myja mbeju pyta we ame'ẽ ke pematyr my? Myja wasãkã tyryhem pematyr my? — aja Jesu.

A'eta pandu:

—Awa py mokõi wasãkã tyryhem jamatyr — aja.

²⁰ —Pe, awa po wajar mokõi mbeju ke 4.000 hetaha ame'ẽ ta pe amopok rahã, myja mbeju pyta we ame'ẽ ke pematyr my? Myja wasãkã tyryhem pematyr my? — aja Jesu.

A'eta pandu:

—Awa po wajar mokõi wasãkã tyryhem jamatyr — aja ipe.

²¹ Pe, Jesu pandu:

—Mã! Pekwa apo my? — aja jumu'eha ta pe.

(“Mbeju mupururukiha” Jesu pandu rahã: “Ame'ẽ riki parise ta mu'e ame'ẽ ke” aja mujekwa.

Ame'ẽ ke rehe hendu ym ta me'ẽ te'e, aja mujekwa katu.)

Eha ym te ame'ẽ ke Jesu mukatu

²² Ajame'ẽ ke Mesái ok ta pe Jesu uhyk uwyr, jumu'eha ta namõ. Jesu rehe eha ym te ame'ẽ ke amõ ta muhyk werur. Amõ ta pandu:

—Nde po emujar ehe — aja ipe.

²³ Pe, eha ym te ame'ẽ po Jesu pyhyk. Pe, hykýi raho. Ame'ẽ ok ta ngi a'eta jõ uhem oho. Pe, eha rehe tymũ. Ipo ke mujar tĩ, eha rehe. Pandu ipe:

—Eresak ma'e ke apo 'y — aja sawa'e pe.

²⁴ Eha ym te ame'ẽ ke ma'ã. Pandu:

—Asak katu ym. Awa ta ke rehe asak. Myra aja ihẽ asak. Wata ixo — aja Jesu pe.

²⁵ Pe, eha rehe ipo ke Jesu mujar we tĩ. Pe, sawa'e ma'ã katu. Eha katu oho 'y. Upa katu te ma'e ke rehe usak katu apo 'y. ²⁶ Pe, hok pe sawa'e ke mujywyr mondo. Pandu ipe:

—Mesái ok ta pe ejywyr ym eho — aja sawa'e pe.

(Ame'ẽ ok ta pe ehe har ngã pandu pandu, ame'ẽ ke Jesu putar ym. A'erehe sawa'e pe pandu: “Ejywyr ym eho” aja.)

Jesu rehe har Petu pandu

(Matéu 16.13-20; Ruk 9.18-21)

²⁷ Ajame'ẽ ke amõ renda pe Jesu oho, jumu'eha ta namõ. Sesaréi Siri ok ta rake ihĩ, ame'ẽ pe oho. Oho ixo rahã, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ihẽ rehe har amõ ta pandu rahã, myja pandu my? — aja.

²⁸ A'eta pandu:

—Kuja amõ ta: “Juã mujahukiha ke nde” aja je. Amõ ta: “Eri ke nde. Ymanihar Tupã je'ẽha pandu

ame'ë ke nde” aja je. Amõ ta: “Amõ ymanihar Tupã je'ëha pandu ame'ë ke nde” aja ngã je — aja ipe.

²⁹ —Pehë rahã! Myja pekwa my? — aja Jesu.

Petu pandu:

—Kirisutu nde. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ë ke nde — aja ipe.

³⁰ —A'e tÿ. Ihë rehe har amõ ta pe pemujekwa ym — aja hãtã jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Manõha rehe har Jesu pandu

(Matéu 16.21-28; Ruk 9.22-27)

³¹ Arahã har ngi jumu'eha ta ke Jesu mu'e:

—Ko awa ihë tĩ. Tupã je'ëha rupi ajur. Ihë ke amõ ta mupyrara ta. Jundéu awa tamũ ta putar ym te ta ihë ke. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta aja tĩ. Putar ym ta ihë ke tĩ. Moise je'ëha mu'e ame'ë ta aja tĩ. Putar ym ta ihë ke tĩ. Ihë ke jukwa ta. Pe, mokõi aker rahã, ihë akwera katu ta ahem — aja Jesu pandu.

³² Aja Jesu mujekwa katu juehe har. Pe, jumu'eha ta ngi Petu Jesu ke hykýi raho. Pandu ipe:

—Anĩ. Sawa'e! Nde ke jukwa ym ta awa — aja ipe.

³³ Pe, Jesu uwak, pe, amõ jumu'eha ta rehe usak. Pe, Petu pe pandu:

—Nde riki Satana aja saka. (Ãjã ramũ a'e.) Ihë ruwajan aja nde tĩ. Eho ihë ngi. Nde erekwa erekwa e'am, ame'ë ke Tupã muwyr ym riki. Sawa'e ukwaha namõ nde erepandu. A'erehe ihë ke nde erempuyta tar katu naĩ. Katu ym aja — aja Jesu pandu.

Jesu kotyhar ta rehe har
(*Matéu 16.24-28; Ruk 9.23-27*)

³⁴ Pe, heta hũ ngã ke Jesu mujy'ar, jumu'eha ta namõ. Pandu ngã pe:

—Ihẽ namõ amõ ixo tar katu rahã, ima'e putar-
iha ke hijar ta me'ẽ te'e. Pe, Tupã putar ame'ẽ ke
ma'ema'e ta me'ẽ te'e. Ima'e putariha ke mukanim
ta me'ẽ te'e tĩ. Pe, ihẽ namõ oho katu. ³⁵ Amõ
manõ tar ym. A'erehe a'e pandu: “Anĩ. Jesu rehe
ajurujar ym ihẽ” aja. Aja rahã, Tupã namõ ixo ym
te ta. Ihẽ rehe amõ jurujar katu, a'erehe a'e ke amõ
jukwa tar katu. Tupã je'ẽha ke pandu oho, a'erehe
ame'ẽ ke amõ jukwa tar katu tĩ. Tapijar te'e we
jurujar katu, a'erehe amõ jukwa. Manõ. Aja rahã,
Tupã namõ aja te'e ta ixo. ³⁶ Upa katu te kome'ẽ
ywy keruhũ pe ma'e katu ame'ẽ ke ihĩ. Ame'ẽ ke
amõ jo'ok. Matyr hũ tĩ. Pe, manõ rahã, Tupã namõ
ixo ym te. Aja rahã, marã ka ym katuha. ³⁷ Uhãha
rehe marã ka ym ma'e ke muhepyha. Nixói te
ma'e. ³⁸ Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e aja ngã ixo
apo. Tupã nixói, aja ukwaha naĩ, aja ngã ixo apo
tĩ. Ame'ẽ ta ruwa koty ihẽ ngi amõ huxĩ rahã, ihẽ
ruxĩ ta ingi tĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ
amu'e ame'ẽ ke ngi amõ huxĩ rahã, ame'ẽ sawa'e
ngi ihẽ ruxĩ ta tĩ. Ihẽ ajoywyr rahã, ihẽ ruxĩ ta ingi.
Katu te ha rupi ihẽ ajoywyr ta. Papama'e katu te ha
rupi ajoywyr ta tĩ. Ima'e je'ẽha rahoha tama'e katu
te ha rupi ajoywyr ta tĩ. Arahã ihẽ ngi huxĩ ame'ẽ ta
ngi ihẽ ruxĩ ta tĩ — aja Jesu pandu.

9

¹ A'e pandu tĩ:

—Jetehar te ke pehẽ pe apandu. Ko riki amõ ta ixo apo. Ame'ẽ ta manõ ym we ta rĩ. Pyrãtã te ha namõ ihẽ riki kapitã keruhũ, ame'ẽ rehe usak py ta. Manõ ym we ta rĩ — aja jumu'eha ta pe.

*Moise namõ Jesu pandu. Eri namõ pandu tĩ.
(Matéu 17.1-13; Ruk 9.28-36)*

² Awa po wajar peteĩ ukwer rahã, Jesu oho. Petu ke raho inamõ. Tian amõ tĩ. Juã amõ tĩ. Ame'ẽ tumeme jõ a'eta oho. Ywy'ã keruhũ rehe jupir oho. Pe, Jesu rehe Petu ta usak u'am rahã, amõ koty a'e uwak oho u'am. ³ Ima'e mundeha hendy hendy. Ituwyr te. Kome'ẽ ywy keruhũ pe ame'ẽ tuwyrriha ke rehe uhyk ym. ⁴ Pe, Eri rehe Petu ta usak. Moise rehe usak tĩ. (Ame'ẽ mokõi ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke a'eta.) Jesu namõ mokõi sawa'e ta pandu pandu u'am. ⁵ Pe, Jesu pe Petu pandu:

—Sawa'e! Ko riki katu jande jaxo. Mahapyr xipa jamujã ta. Ko nde pe peteĩ. Amõ Moise pe tĩ. Amõ Eri pe tĩ. (Aja rahã pepyta we ta rĩ) — aja ipe.

⁶ Petu ta mukahem hũ ingi, a'erehe myja pandu rahã, katu my? Ukwa ym, a'erehe aja pandu. ⁷ Pe, a'eta rehe ywa takãxĩha uhyk. Ame'ẽ pytuniha te'e Petu ta i'ãi. Pe, takãxĩha ngi panduha uwyr:

—Peme'ẽ ihẽ ra'yr. Ihẽ apy'a katu ehe ame'ẽ ke a'e. A'e pandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu — aja riki.

⁸ Pe, pahar Petu ta juramã usak. Nixói awa. Jesu jõ pete'e ixo.

⁹ Pe, ywy'ã keruhũ 'ar ngi wyjy uwyr ixo rahã, hãtã Jesu pandu:

—A'eramō pesak ame'ē ke amō ta pe pepandu ym we rī. Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Ihē ke amō ta jukwa ta. Pe, ihē akwera katu ta ahem. Arahā jō pesak ramō ame'ē ke pepandu katu ngā pe — aja Petu ta pe.

¹⁰ Petu ta hendu katu ehe, a'erehe amō ta pe pandu ym. Petu ta jupe:

—“Akwera katu ta” aja a'e. Ma'e ame'ē my? — aja a'eta jupe.

¹¹ Pe, Jesu pe a'eta pandu:

—Moise je'ēha mu'e ame'ē ta kuja pandu: “Eri uwyr py ta. Haikwer koty Kirisutu uwyr ta” aja pandu. Ma'erehe aja pandu my? — aja ipe.

¹² Jesu mujekwa:

—Ame'ē panduha jetehar te ke. Eri uwyr py ta. Ngā py'a ke mukatu ta uwyr, aja rahā Kirisutu uwyrriha rehe ngā harō katu ta. Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Pesarahā! Ihē ke amō ta mupyrara ta, aja Tupā je'ēha rehe panduha ihī. Ihē ke amō ta putar ym ta, aja Tupā je'ēha rehe panduha ihī tī. ¹³ Ko pehē pe apandu katu. Amō riki upa uwyr. Eri aja a'e tī. Amō ta putar, aja a'e ke amō ta mupyrara riki. Yman Tupā je'ēha mujekwa ehe har, aja amō ta muhyk ehe — aja Jesu pandu.

(Eri te rehe har pandu ym. Anī. Eri rehe har Jesu pandu rahā, Juā mujahukiha rehe har pandu. Eri aja Juā tī, aja mujekwa.)

Kurumī ra'yr py'a rehe ājā ihī

(Matéu 17.14-21; Ruk 9.37-43)

¹⁴ A'engi amō jumu'eha ta rehe a'eta uhyk rahā, heta hū ngā rehe usak. Ngā heta ame'ē ta pyter pe jumu'eha ta ixo. Moise je'ēha mu'e ame'ē ta namō

je'ẽ je'ẽ hũ u'am. ¹⁵ Jesu rehe heta ame'ẽ ta usak rahã, pandu:

—Mã! Pewe tur! — aja ngã.

Pe, huryha namõ ixoty ujan oho. Pe, ipo pyhyk pyhyk ingi.

—Mã! Ko nde erejur — aja ngã pandu.

¹⁶ Jesu pandu:

—Ma'e ke rehe peje'ẽ je'ẽ hũ pexo my? — aja ngã pe.

¹⁷⁻¹⁸ Amõ pandu ipe:

—Sawa'e! Ihẽ ra'yr py'a rehe ãjã ihĩ, a'erehe je'engai. ãjã ihĩ katu rahã, ihẽ ra'yr ke ombor mungwa. Tyjúi hũ tái. Hãi hãtã su'u su'u riki. Pe, upa jupyrãtã rãtã oho. Nde pe arur ta tipe. Nde nixói. A'erehe nema'e jumu'eha ta pe apandu: “ãjã ke pemuhem pemondo ingi” aja tipe. A'eta manga tipe. Anĩ riki. Muhem ym mondo — aja Jesu pe.

¹⁹ —Mã! Tupãma'e pyrãtãha rehe pejurujar ym. Heta hũ jahy rahã, pehẽ namõ ihẽ axo riki. Mã! Ihẽ rehe pejurujar ym we rĩ. Pehẽ ke ihẽ amu'e hũ tipe. Anĩ. Ihẽ rehe pejurujar ym we rĩ. Katu ym aja! Ere! Kurumĩ ke ihẽ pe erur — aja Jesu pandu.

²⁰ Pe, amõ ta werur ipe. Jesu rehe ãjã usak rahã, pahar kurumĩ ke mumanõ manõ. Kurumĩ ywy rehe u'ar ukwap. Pe, jere jere oup. Tyjúi hũ tái.

²¹ Kurumĩ pái pe Jesu pandu:

—Myja jahy rahã ãjã ihĩ ehe my? — aja.

—Ta'yn rahã har aja te'e. ²² Mãte hũ jukwa ta tipe. Tata pe kurumĩ ke ityk, aja jukwa ta tipe. Pe, pu'am. Y pe pypyk tĩ. Pe, uhem. Jukwa ta tipe. A'erehe nde eremukatu tar katu rahã, jande rehe epyrara esak. Emukatu katu — aja Jesu pe.

23 —Hã! Nde tĩ. Tupã rehe nde erejuruar katu rahã, upa katu te ma'e ke nde erema'e katu ta — aja Jesu.

24 Pahar kurumĩ pái jixi'uha namõ pandu:

—Ajuruar katu we riki ihẽ. A'ewan ym rĩ. A'erehe ihẽ pe emujekwa katu, aja rahã, ajuruar katu te ta tĩ — aja ipe.

25 Heta ngã ujan uwyr. Juramã uwyr. Ima'e ma'eha ke mupyta ta, aja ukwa. A'erehe hãtã ãjã pe pandu:

—Ãjã! Nde pe ihẽ apandu. Ehem eho ingi. Kurumĩ ke emupyakwar ym te apo. Emuje'engai ym tĩ. Eho ingi. Ejywyr ym te ehe kÿ — aja Jesu.

26 ãjã riki ahem hũ. Pe, kurumĩ ke mumanõ manõ. Pe, uhem oho ingi. Pete'e kurumĩ túi. Manõ me'ẽ aja túi, a'erehe ngã pandu:

—Manõ apo 'y — aja ukwaha naĩ.

27 Ipo rehe Jesu pyhyk. Pe, mupu'am. Pu'am katu kurumĩ.

28 Ajame'ẽ ke amõ rok pe Jesu ixex oho. A'ep jumu'eha ta pandu ipe:

—Mã! Marã ka ym ãjã ke jamuhemiha. Ma'erehe my? — aja Jesu pe.

29 —Aja me'ẽ ãjã ke kuja jõ muhem mondo. Tupã namõ pepandu pandu katu. Ma'e pe'uha ke pehijar tĩ. (Aja Tupã rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ katu.) Aja rahã jõ, aja me'ẽ ãjã ke pemuhem katu pemondo. (Pyrãtã te ame'ẽ ke a'e, a'erehe aja rahã jõ pemuhem katu pemondo) — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

*Manõha rehe har Jesu pandu tĩ
(Matéu 17.22-23; Ruk 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ A'engi oho tĩ. Ngariréi ywy ke asa oho. Jumu'eha ta ke Jesu mu'e tar katu u'am, a'erehe ohoha ke ngã ukwa, ame'ẽ ke putar ym. Jumu'eha ta pe jō pandu:

—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ rehe sawa'e ta ke amõ muhyk ta werur. Pe, ihẽ ke ame'ẽ sawa'e ta jukwa ta. Mokõi aker rahã, akwera katu ta ahem tĩ — aja Jesu.

³² “Kwera ta” ame'ẽ je'ẽha ke jumu'eha ta ukwa ym.

—Emujekwa jande pe — aja pandu tar ym.

Kyje ingi, a'erehe pandu ym we ipe.

*Awa katu te ame'ẽ rehe har
(Matéu 18.1-5; Ruk 9.46-48)*

³³ Kapana'ũ ok ta pe uhyk uwyr. Amõ rok pe ixo oho. A'ep jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Pe rupi jande jajur jaxo rahã, peje'ẽ je'ẽ pexo pehẽ jupe. Ma'erehe peje'ẽ je'ẽ my? — aja pandu.

³⁴ A'eta pandu tar ym Jesu pe. Wata ixo rahã, kuja jumu'eha ta pandu pandu a'eta jupe:

—Jande ngi har awa riki katu te ame'ẽ ke my? — aja riki.

A'erehe ame'ẽ ke pandu tar ym Jesu pe. ³⁵ A'e wapyk. Awa py mőkõi jumu'eha ta ke mujy'ar. Pandu:

—Pejur se! Pesarahã! “Apo ihẽ py kỹ” aja amõ putar katu rahã, a'ejõhar aja ixo ta me'ẽ te'e. Pe, upa amõ tama'e miasu aja ixo ta me'ẽ te'e tĩ. Aja rahã, katu te ame'ẽ ke a'e aja ixo — aja Jesu pandu.

³⁶ Pe, ta'yn ke Jesu pyhyk raho. Jumu'eha ta pyter pe raho. Peteĩ iyywa jurupy rupi pyhyk. Pe, jumu'eha ta pe pandu:

³⁷ —Kome'êja ta'yn ke hok pe mupyta katu. Ihê kotyhar ke, a'erehe pandu ipe: “Ko nde erejur katu. Ihê rok pe epyta katu” aja. Aja rahã, ihê ke hok pe mupyta katu, aja tĩ. Amõ we tĩ. Ihê pái ke hok pe mupyta, aja tĩ. Ihê ke ihê pái muwyr — aja Jesu mujekwa.

Jesu namõ ixo me'ẽ ke
(Ruk 9.49-50)

³⁸ Amõ rahã, Juã pandu ipe:

—Sawa'e! Paite amõ sawa'e rehe jasad. Nde je'êha rupi ãjã ta ke a'e muhem katu mondo. Jande namõ ixo ym, a'erehe japandu ipe: “Anĩ. Mã peja ym. Jesu je'êha rupi ãjã ta ke emuhem ym emondo” aja ipe — aja Jesu pe pandu.

³⁹ —Anĩ. Aja pepandu ym sawa'e pe. Ihê je'êha rupi ma'e katu ame'ẽ ke amõ ma'e rahã, ihê namõ ma'ema'e katu tĩ. Aja rahã, pahar ihê ruwajan wan uwak ym ta. ⁴⁰ Jande namõ jumai ym rahã, jande kotyhar ta ke aja ixo. ⁴¹ Pesarahã! Kirisutu ihê. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihê. Ihê kotyhar ta ke pehẽ. A'erehe y ke pehẽ pe amõ me'ẽ, ita rekúi ra'yr pe. Aja rahã, ame'ẽ rehe Tupã usak katu ta tĩ — aja Jesu pandu.

Ma'e ka'u te'eha rehe har
(Matéu 18.6-9; Ruk 17.1-2)

⁴² A'e pandu tĩ:

—Ihê rehe amõ amõ ta'yn ta jurujar katu. Pe, amõ pandu: “Mã peja Jesu rehe nde erejurujar katuha ke ehijar” aja mu'e. A'erehe ta'yn hijar. Aja rahã, mã peja jurupy rupi itahu pukwar. Pe, itahu namõ a'e ke ypa pe ombor. (Pe, y jukwa. Aja rahã, ta'yn ke mu'e ym ta.) ⁴³ Nde po pe

amõ amõ ma'e ke nde erema'e, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihẽ rehe nde erejurujar katuha ke nde erehijar. Aja rahã, ame'ẽ nde erema'eha ke ema'e ym. Nde erema'e ym rahã, nde po ke nde eremondok, ame'ẽja saka. Ema'e ym. Nde po peteĩ nixói, aja Tupã koty nde ereho ta rahã, katu tiki. Nde po mokõi namõ nde erexo aja mupyraraha renda pe nde ereho ta rahã, katu ym tiki. Ame'ẽ renda pe tata uwe ym te.
⁴⁴ [Ame'ẽ renda pe tapuru manõ ym te ta. Tata uwe ym te ta tĩ. (Aja rahã, ahyha upa ym te ta, aja mujekwa katu.)]

⁴⁵ —Nde py aja tĩ. Amõ amõ ma'e renda pe nde erewata ereho, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihẽ rehe nde erejurujar katuha ke nde erehijar. Aja rahã, eho ym. Nde ereho ym rahã, nde py nde eremondok, ame'ẽja saka. Eho ym. Nde py peteĩ nixói, aja Tupã renda pe nde ereho ta rahã, katu tiki. Nde py mokõi namõ nde erexo aja mupyraraha renda pe nde ereho ta rahã, katu ym te tiki. ⁴⁶ [Ame'ẽ renda pe tapuru manõ ym te ta. Tata uwe ym te ta tĩ. (Aja rahã, ahyha upa ym te ta, aja mujekwa katu.)]

⁴⁷ —Nde reha aja tĩ. Amõ amõ ma'e ke rehe nde eresak, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihẽ rehe nde erejurujar katuha ke nde erehijar. Aja rahã, mã peja ma'e ke rehe esak ym. Nde eresak ym rahã, nde reha nde erejo'ok, ame'ẽja saka. Esak ym. Nde reha peteĩ nixói, aja Tupã renda pe nde ereho ta rahã, katu tiki. Nde reha mokõi namõ nde erexo aja mupyraraha renda pe nde ereho ta rahã, katu ym te tiki. ⁴⁸ Ame'ẽ renda pe tapuru manõ ym te ta.

Tata uwe ym te ta tĩ. (Aja rahã, ahyha upa ym te ta aja mujekwa katu.)

⁴⁹ —(Jundéu awa ta Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ rahã, hymba hapy. Upa ukwái. Arahã jukyr ke ombor ehe.) Ame'ẽ jukyr aja johu ngã rehe tata ke Tupã ombor ta, ame'ẽja saka. (Aja rahã, johu ngã ahyha manga ta. Tata ombor, ame'ẽja saka. Aja ipy'a katuha ke Tupã manga ta.) ⁵⁰ Jukyr namõ ma'e ke katu. Jukyr he'ẽha kanim rahã, marã ka ym mujywyriha. Pehẽ aja tĩ. Jukyr katu, aja pexo. Aja rahã, pexoha katu aja pexo katu. Amõ ta namõ pejumai ym aja pexo katu — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

10

Jumendar ame'ẽ rehe har (Matéu 19.1-12; Ruk 16.18)

¹ A'engi Jesu oho, jumu'eha ta namõ. Jundéi ywy ke asa oho. Y ruwái koty oho. Y rer Jondã. Heta ngã jy'ar uwyr ehe tĩ. Jesu mu'e uĩ tĩ. Amukwehe mu'e, aja mu'e apo tĩ.

² Pe, parise ta uhyk uwyr ehe. Jesu ukwa katuha ke manga tipe, a'erehe pandu ipe:

—Hakehar ke awa hijar katu my? Myja me'ẽ jundéu awa ta je'ẽha mujekwa my? — aja Jesu pe.

³ —Yman ame'ẽ rehe har Moise mupinim. Myja mupinim my? — aja Jesu pandu.

⁴ —Kuja mupinim. Hakehar ke amõ hijar oho rahã, kuja je'ẽha paper rehe mupinim. “Nde ihẽ rakehar ym apo 'y” aja. Pe, ipái ta koty hakehar ke mujywyriha, paper namõ, aja panduha mupinim — aja parise ta pandu.

⁵ Jesu pandu:

—Aja riki yman Moise mupinim. Pehē ākā janam rāi. Tupā putar ame'ē ke pema'e tar ym, a'erehe aja yman Moise mupinim. ⁶ Yman ma'e ke Tupā mujā py rahā, sawa'e ke mujā. A'engi kūjā ke mujā tī. ⁷ A'erehe sawa'e jumendar rahā, ipái ta ke hijar. Pe, hakehar namō ixo katu. ⁸ Ame'ē mokōihar riki peteīhar aja ixo. A'erehe ame'ē ta riki mokōihar aja ym saka. ⁹ A'erehe peteīhar aja Tupā mujā rahā, ame'ē ke sawa'e mumokōi rahā, katu ym — aja parise ta pe Jesu pandu. (“Mumokōi” aja pandu rahā: “Hakehar ke ixawa'e hijar” aja mujekwa.)

¹⁰ Ok wyr pe jywyr oho rahā, jumu'eha ta pandu:

—Ame'ē je'ēha rehe har emujekwa — aja Jesu pe.

¹¹ —Hakehar ke ixawa'e hijar oho, pe, amō kūjā pyhyk rahā, hakehar aja ym ame'ē namō jumusarái aja riki. Katu ym aja. ¹² Kūjā aja tī. Ixawa'e ke kūjā hijar oho, pe, amō sawa'e ke pyhyk rahā, ixawa'e aja ym ame'ē namō jumusarái tī, aja tī. Katu ym tī — aja Jesu pandu. (Aja rahā, hakehar ke ixawa'e hijar rahā, katu ym. Ixawa'e ke hakehar hijar rahā, katu ym tī, aja mujekwa katu.)

Ta'yn ta rehe Jesu katu usak

(Matéu 19.13-15; Ruk 18.15-17)

¹³ Jesu pe ta'yn ta ke ngā muhyk werur. Ta'yn ta ākā rehe ipo Jesu mujar, ame'ē ke ngā putar. (Aja Tupā usak katu a'eta rehe aja mujekwa. Anī. Ame'ē ke jumu'eha ta putar ym) a'erehe a'eta pandu:

—Mā! Jesu ma'ema'e ixo. A'erehe perur ym ipe
— aja ngã pe.

¹⁴ Ame'ẽ ke rehe Jesu hendu rahã, jumu'eha ta
pe pandu:

—Anĩ. Mã peja ta'yn ta ihẽ rehe uhyk katu. Ta'yn
ta ke se pemuhyk perur. Pemupyta ym. Aja riki
Tupã putar tĩ. Kome'ẽ ta'yn ta Tupã kotyhar wan ta
tĩ. ¹⁵ Ko apandu katu. Tupã kotyhar ta aja ta'yn ta
putar katu. Ta'yn ta aja amõ putar ym rahã, Tupã
kotyhar aja ym te ta awa — aja Jesu pandu.

¹⁶ Pe, i'u 'ar pe ta'yn ta ke Jesu mapyk mapyk.
Iãkã rehe ipo mujar, pe, pandu:

—Nde rehe Tupã usak katu — aja.

Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ rehe har
(*Matéu 19.16-30; Ruk 18.18-30; 1 Timo 6.6-10;*
Tian 1.9-11; Tian 2.5-7; Tian 5.1-3)

¹⁷ Pe, Jesu oho tate rahã, amõ sawa'e ujan uwyr
ixoty. Huwa koty ipynarãi pe wapyk. (Aja sawa'e
katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja
mujekwa.) Pe, pandu:

—Sawa'e! Katu te ame'ẽ ke nde. Ma'e ihẽ
ama'ema'e rahã, Tupã ihẽ ke muhã katu ta my? —
aja Jesu pe.

¹⁸ —“Katu te ame'ẽ ke nde” aja ihẽ pe nde
erepandu. Tupã jõ riki katu te ame'ẽ ke a'e. Awa
ke anĩ. Ihẽ Tupã aja nde erekwa my? ¹⁹ Esarahã!
Tupã je'ẽha ke nde erekwa katu. Kuja panduha ihĩ.
“Amõ ke ejukwa ym.

Amõ kũjã rehe eka'u te'e ym.

Amõma'e ke emukanim ym.

Amõ rehe har te'e ebandu ym.

Ma'e te'e nde erepandu, aja amõma'e ke
emukanim ym.

Nde pái rehe epy'a katu. Ne mǎi rehe aja tǐ. Epy'a katu ehe tǐ" aja Tupã je'êha rehe panduha ihĩ — aja Jesu pandu.

²⁰ Sawa'e pandu:

—Sawa'e! Aja kurumĩ rahã har upa Tupã je'êha rehe ihẽ ahendu katu — aja ipe.

²¹ Jesu usak ehe. Ipy'a katu ehe. Pe, pandu ipe:

—Pewe amõ ma'e ke ema'e we rĩ. Eho. Upa katu te nema'e ke emuhepy. Aja tamatarer epyhyk. Pe, upa ame'ẽ ke ima'e ym te ame'ẽ ta pe te'e eme'ẽ me'ẽ. Aja rahã, Tupã koty nema'ehũ ta. A'engi eho, ihẽ namõ ejur — aja Jesu pandu.

²² Ame'ẽ je'êha ke rehe hendu rahã, sawa'e pyai te. Pe, hok pe jywyr oho ingi. Ima'ehũ aja ixo. (Ame'ẽ ke me'ẽ tar ym, a'erehe pyai te.)

²³ Jumu'eha ta rehe Jesu juramã usak. Pandu:

—Tupã putar, aja amõ ixo katu. Aja ima'ehũ ame'ẽ ta mǎ ma'e tar ym te — aja Jesu.

²⁴ Ame'ẽ ke rehe hendu rahã, jumu'eha ta pandu:

—Mǎ! Aja ym my? — aja pandu.

Jesu pandu tǐ:

—Sa'e ta! Tupã putar, aja amõ ixo katu. Aja mǎ ma'e tar ym te. ²⁵ Awi jupiha kwar rupi marã ka ym awa rymba asaha oho. Kame, ame'ẽ hymba asaha oho. Pe, ima'ehũ ame'ẽ ke Tupã putar, aja ixo tar katu rahã, i'ar koty te we marã ka ym ma'eha — aja Jesu.

²⁶ Jumu'eha ta mukahem te. Pandu:

—Mǎ! Aja rahã, awa ke Tupã muhã ta my? — aja Jesu pe.

²⁷ A'eta rehe Jesu usak katu. Pe, pandu:

—Ame'ẽ ke sawa'e ta marã ka ym ma'eha. Tupã anĩ. Upa katu te a'e ma'e katu. Awa ke a'e riki muhã katu ta — aja Jesu.

²⁸ Petu pandu:

—Esarahã! Sawa'e pe nde erepandu, aja upa katu te jandema'e ke jahijar jajur. Pe, nde namõ jande jaxo 'y — aja ipe.

²⁹⁻³⁰ —Hã! Apandu katu pehẽ pe. Ihẽ rehe amõ ipy'a katu, a'erehe upa ima'e ke hijar oho. Aja rahã, ame'ẽ pe ma'e ke Tupã mujywyr hũ ta. Tupã je'ẽha ke amõ pandu oho, a'erehe upa ima'e ke hijar oho. Aja rahã, ame'ẽ pe ma'e ke Tupã mujywyr hũ ta tĩ. Ko hok ke amõ hijar oho. Imu ta ke hijar tĩ. Ianam ta ke hijar tĩ. Imãi ta ke hijar tĩ. Ta'yn ta ke hijar tĩ. Kupixa ke hijar tĩ. Pe, kome'ẽ ywy keruhũ pe ame'ẽ ixo rahã, Tupã mujywyr hũ ta ipe. Ko heta ok ke mujywyr ta. Heta imu ta ke mujywyr ta tĩ. Heta ianam ta ke mujywyr ta tĩ. Heta imãi ta ke mujywyr ta tĩ. Heta ta'yn ta ke mujywyr ta tĩ. Heta hekoha ke mujywyr ta tĩ. Amõ we tĩ. Ame'ẽ ta ke amõ ta mupyrara ta tĩ. Puka puka hũ ta ehe tĩ. Pe, 'ar ke upa rahã, Tupã namõ ixo katu ta. Uhã te hũ aja ixo ta. ³¹ Ixoty uhyk rahã, upa katu te uhyk ame'ẽ ta rehe juja katu te Tupã me'ẽ me'ẽ ta. Tupã kotyhar ta aja muruwak py, ame'ẽ ta rehe Tupã usak katu ta. Tupã kotyhar ta aja a'ejõhar muruwak, ame'ẽ ta rehe juja katu te a'e usak katu ta tĩ — aja Jesu pandu.

Manõha rehe har Jesu pandu tĩ, mahapyrihar ke (Matéu 20.17-19; Ruk 18.31-34)

³²⁻³³ Pe, Jerusarẽ ok ta pe Jesu oho ixo, pe rupi. Jumu'eha ta oho ixo inamõ tĩ. Hundutar Jesu oho

ixo. Amõ ta jumukahem. Jumu'eha ta aja tĩ. (Mãte we uhyk ta, aja ukwa, a'erehe kyje riki.) Pandu pandu a'eta jupe:

—Mã! Jerusarẽ ok ta pe oho ixo! Ohoha ngi kyje ym a'e — aja.

Pe, awa py mokõi jumu'eha ta jõ Jesu raho we tĩ. Kuja pandu ixo:

—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Pesarahã! Jerusarẽ ok ta pe jande jaho jaxo. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta pe ihẽ ke amõ raho ta. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pe aja tĩ. Ihẽ ke raho ta tĩ. Upa ame'ẽ ta ihẽ ke pyhyk ta. Pe, kuja pandu ta: “Nde katu ym. Nde eremanõ ta me'ẽ te'e” aja ta. Pe, jundéu awa aja ym ame'ẽ ta pe ihẽ ke ame'ẽ ta raho ta. ³⁴ Pe, jundéu awa aja ym ame'ẽ ta puka puka hũ ta ihẽ rehe. Ahem hũ ta tĩ. Tymũ ta ihẽ rehe tĩ. Hãtã pirok katu te ta ihẽ ke. Pe, ihẽ ke jukwa ta. Mokõi aker rahã, akwera katu ta ahem tĩ — aja Jesu pandu.

Tian ta panduha ke

(Matéu 20.20-28)

³⁵ Pe, Tian uhyk uwyr ehe, imu namõ, Juã namõ. Semende ra'yr ta a'eta. Jesu pe pandu:

—Sawa'e! Ma'e ke nde pe japandu. Ame'ẽ ke jande pe nde erema'e, aja japutar — aja Tian ta pandu.

³⁶ Jesu pandu:

—Ma'e peputar my? — aja.

³⁷ —Nde riki kapitã keruhũ te rahã, ame'ẽ renda katu te hũ ta riki. Arahã kuja japutar. Nde rake jande mokõi riki jawapyk tar katu. Nde jywa katu koty peteĩ. Ko nde jywa'i koty amõ tĩ — aja Tian ta.

³⁸ Jesu pandu:

—Mā. Pekwa ym pepanduha ke. Amō ta ihē ke mahy hū ta. Amō ta ihē ke jukwa ta. Ihē aja pehē ke rahā, ihē rake pewapyk tar katu rī? — aja Tian ta pe.

³⁹ —A'e tỹ! — aja ipe.

Pe, Jesu pandu:

—A'e riki. Ihē rehe pejuru jar katu, a'erehe pehē ke amō ta mahy hū ta. Pehē ke amō ta jukwa ta tī. Ihē aja pehē ke tī. Pepyrrara ta tī. ⁴⁰ Ihē rake amō wapyk, ame'ē apandu ym ta. “Se ihē jywa katu koty ewapyk. Se ihē jywa'i koty ewapyk” aja ihē apandu ym ta. Ame'ē ke ihē pái jō riki pandu katu. Ame'ē renda ke a'e riki mukatu. Pe, a'e riki pandu katu ta — aja Jesu pandu.

⁴¹ Ame'ē je'ēha rehe amō jande popa jumu'eha ta hendu rahā, Tian ta rehe parahy. (Imu ta rehe jyty'ym, a'erehe parahy.) ⁴² Pe, upa jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar. Pandu:

—Se pejur. Kuja pekwa katu. Jundéu awa aja ym ame'ē tama'e kapitā keruhū ta mondo mondo hū ngā ke. Ima'e je'ēha rupi kapitā ta mondo mondo hū ngā ke tī. ⁴³ Pehē anī. Aja kapitā ta aja pexo rahā, katu ym. (Amō ta ke pemondo mondo rahā, katu ym.) Amō riki kapitā keruhū, aja ixo tar katu rahā, amō ta namō ma'ema'e katu ixo. Paraky te'e aja ixo. Aja rahā, katu tiki. ⁴⁴ Pe, pehē ngi har peteī riki amō ta 'ar koty te we katuha aja ixo tar katu rahā, a'e riki pehē rehe paraky te'e aja mā peja ixo. Aja rahā, katu tiki. ⁴⁵ A'e riki ihē aja ta tī. Pesarahā! Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Ihē namō ma'e ke amō ma'ema'e, a'erehe ihē ajur my? Anī. Aja ym. Amō ta namō ihē ama'ema'e. A'erehe ko ihē

ajur. Ihē amanō ta, a'erehe ngā ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke rehe ihē amuhepy ta. A'erehe heta ngā ke Tupā muhā katu ta — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Matime reha ke Jesu mukatu
(*Matéu 20.29-34; Ruk 18.35-43*)

⁴⁶ Pe, Jeriko ok ta pe a'eta uhyk uwyr. Pe, asa oho. A'engi Jesu uhem oho. Jumu'eha ta uhem oho inamō tī. Heta ngā uhem oho inamō tī. Pe rake amō sawa'e wapyk uī. Her Matime. Time ra'yr a'e. Eha ym te ame'ē ke Matime, a'erehe tamatarer ke ngā pe pandu pandu uī. ⁴⁷ Pe, amō ta pandu:

—Jesu petur ixo. Nasare ok ta pe har a'e — aja ngā.

Ame'ē ke rehe hendu rahā, Matime pukái hū uī:

—Jesu! Nde riki Ndawi rainō ke. Epyrara esak ihē rehe — aja riki. (“Ndawi rainō” aja pandu rahā: “Kapitā keruhū” aja Tupā mu'am ame'ē ke a'e aja mujekwa katu.)

⁴⁸ Amō ta hātā je'ē ipe:

—Epukái ym — aja.

Anī. Matime pukái we hū:

—Sawa'e! Ndawi rainō ke nde! Epyrara esak ihē rehe — aja.

⁴⁹ Jesu pyta hendu. Pandu:

—Ihē pe emuwyr — aja ngā pe.

Pe, Matime pe amō ta pukái oho:

—Katu! Epu'am! “Ejur” aja nde pe Jesu pandu. Epu'am. Eho — aja ipe.

⁵⁰ Pe, jupukeka ke ombor. Pahar pu'am. Pe, Jesu rehe uhyk. ⁵¹ Jesu pandu ipe:

—Ma'e nde ereputar ihē ngi my? — aja.

Eha ym te ame'ë ke pandu:

—Sawa'e! Ihë reha ym te. Ihë reha emukatu — aja Jesu pe.

⁵² —Hã! Upa ma'e ahyha ke ihë amukatu, ame'ë ke rehe nde erejuru jar katu, a'erehe nde reha katu apo 'y. Eho katu — aja Jesu ipe.

Pe, pahar eha opok. Upa ma'e ke rehe usak katu 'y. Pe, pe rupi Jesu namõ oho.

11

Jumen 'ar pe Jesu oho

(Matéu 21.1-11; Ruk 19.28-40; Juã 12.12-19)

¹ Ajame'ë ke Jerusarë ok ta pe uhyk tate rahã, Mbetaje ok ta pe uhyk py oho. Ame'ë rake Mbeta ok ta ihĩ tĩ. Ame'ë ok ta ywy'ã rake ihĩ. Ywy'ã rer Oriwéi ty. Ame'ë ywy'ã rehe uhyk rahã, hundutar koty mokõi jumu'eha ta ke Jesu mondo. ² Kuja pandu:

—Pesarahã! Jande ndutar koty amõ ok ta ihĩ, Mbeta ok ta ke. A'ep pehë mokõi peho. Pehyk rahã, jumen rehe pesak ta. Myra jytyka ame'ë rehe amõ pukwar. Ame'ë jumen 'ar pe amõ oho ym rĩ. Pejirar, pe, se ihë pe pemuhyk perur. ³ “Ma'erehe jumen pejirar my?” aja amõ pandu rahã, pepandu ipe: “Sawa'e riki putar apo. Pahar mujywyr ta nde pe” — aja mokõihar ta pe Jesu pandu.

⁴ Pe, mokõihar ta oho. Jumen mahem. Awa rape rupi pu'am u'am. Hukwen rake amõ pukwar. Pe, iham jirar. ⁵ A'ep amõ ta i'ãi. Ame'ë ta ngi har amõ pandu:

—Ma'erehe jumen pejirar my? — aja.

⁶ Jesu panduha aja mokõihar ta pandu:

—Sawa'e riki jumen putar apo. Pahar mujywyr ta nde pe — aja ipe.

—Ererahã! — aja riki a'ep pe har pandu.

⁷ Jesu pe jumen raho. Uhyk rahã, jumu'eha tama'e kamixa ke jumen kupe 'ar pe a'eta moĩ. Ame'ẽ 'ar pe Jesu wapyk oho. ⁸ Awa rape rupi kamixa ke heta ngã mou mou tĩ. Amõ ta myra rãkã mupen ame'ẽ ke mou mou tĩ. (Kapitã keruhũ jumai ym ha rupi ko tur aja ame'ẽ mujekwa katu.) Ame'ẽ 'ar rupi jumen pyrũ oho. ⁹ Hundutar oho ame'ẽ ta pukái pukái oho ixo. Haikwer rupi oho ame'ẽ ta pukái pukái oho ixo tĩ. Kuja pukái:

—Ko nde erejur katu! Ko riki sawa'e te je'ẽha rupi uwyr ame'ẽ ke. Mã! Katu te ame'ẽ ke a'e. Tupã riki katu te ame'ẽ ke a'e tĩ. ¹⁰ Ymanihar Ndawi aja kapitã keruhũ nde tĩ. Aja nde ke Tupã mu'am ta. Mã peja Tupã usak katu nde rehe. Tupã riki katu te ame'ẽ ke a'e — aja ngã pukái pukái oho ixo.

¹¹ Jerusarẽ ok ta pe Jesu uhyk oho. Tupã rehe ngã jumu'eha rendã keruhũ pe ixo oho. Upa ma'e ke rehe juramã usak. Ka'aruk koty apo, a'erehe Jerusarẽ ok ta ngi uhem oho. Mbeta ok ta pe jywyr oho tĩ. Awa py mokõi jumu'eha ta oho inamõ tĩ.

*Sik'y ke Jesu muxirik
(Matéu 21.18-19)*

¹² Ame'ẽ ku'ẽ rahã, Mbeta ok ta ngi a'eta uhem oho. Oho ixo rahã, Jesu myahy. ¹³ Paite ma'eywa'y rehe usak. Sik'y rehe usak. Ame'ẽ'y rehe ho heta tipe. Pe, i'a ke po'ok oho tipe. Pe, usak katu rahã,

i'a nixói te. I'a angaha rehe uhyk ym we rĩ. Ho te'e jõ ihĩ. ¹⁴Pe, sik'y rehe har pandu:

—Peme'ẽ myra ngi i'a ke po'ok ym te ta tĩ. U'u ym te ta awa — aja Jesu.

Ame'ẽ je'ẽha rehe jumu'eha ta hendu tĩ.

*Muhepyha ta ke Jesu muhem mondo
(Matéu 21.12-17; Ruk 19.45-48; Juã 2.13-22)*

¹⁵Pe, Jerusarẽ ok ta pe a'eta jywyr oho tĩ. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu ixé oho tĩ. Ma'e ke muhepy ame'ẽ ta ke muhem mondo ingi. Ma'e ke jo'ok ame'ẽ ta ke muhem mondo tĩ. Tamatarer muruwak ame'ẽ tama'e myrape ke mujere tĩ. (Ame'ẽja upa tamatarer ke muhãi ombor. Amõ ywy ngi amõ ta uwyr. Amõ koty tamatarer ke ame'ẽ ta werur. Ame'ẽ ke Jerusarẽ ok ta pe har tama'e tamatarer ke pe muruwak, ame'ẽ ta myrape ke Jesu mujere.) Pykahuran ke muhepy, ame'ẽ tama'e myrape ke mujere tĩ. ¹⁶Kuja pandu:

—Koropi peraho ym pehẽma'e ke. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ rupi peraho ym ma'e ke — aja Jesu pandu.

¹⁷Ngã ke mu'e rahã, kuja pandu:

—Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Ame'ẽ ke pekwa katu. Kuja Tupã pandu: “Jumu'eha renda rehe har upa katu te ngã pandu ta: ‘Ko riki Tupã namõ pandu panduha renda ke' aja riki.’” Pehẽ anĩ. Ame'ẽ ke amõ koty pemuruwak. Ma'e ke mukanĩha renda aja pemuruwak riki. Katu ym aja — aja Jesu. (Muhepyha ta muhepy rahã, ka'u te'eha rupi muhepy, a'erehe mukanĩha aja ame'ẽ ta.)

18 Ame'ẽ ke rehe pa'ihu ta hendu. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta hendu tĩ. Ngã pandu ame'ẽ ke rehe a'eta hendu tĩ. Kuja ngã:

—Mā! Jesu mu'e katu — aja riki pandu.

Ame'ẽ ke rehe pa'ihu ta hendu tĩ. Jesu kotyhar aja ngã uwak ta, ame'ẽ ngi pa'ihu ta kyje, a'erehe kuja pandu pandu a'eta jupe:

—Jesu ke jajukwa ta. Myja jajukwa ta my? — aja pandu pandu a'eta jupe.

Aja pa'ihu ta pandu pandu a'eta jupe. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta namõ pandu pandu a'eta jupe.

19 Pytun ramõ rahã, Jerusarẽ ok ta ngi Jesu uhem oho, jumu'eha ta namõ.

Sik'y manõ ame'ẽ rehe har

(Matéu 21.20-22; Juã 14.13-14; Juã 16.24; Tian 1.6-8)

20 Ame'ẽ ku'ẽ rahã, a'eta wata oho ixo. Ma'eywa'y rehe usak tĩ, sik'y ke rehe. Upa katu te xirik apo 'y. Ho ke xirik. I'y manõ tĩ. Hapo manõ tĩ. Upa katu te 'y. 21 Kwehe sik'y pe Jesu pandu, ame'ẽ ke Petu ukwa ukwa ixo. Pe, pandu ipe:

—Sawa'e! Esarahã! Kwehe sik'y pe: “T'a ym te ta apo 'y” aja nde erepandu. Ame'ẽ ke upa katu te manõ apo 'y — aja Jesu pe.

22-23 A'e pandu:

—Ko apandu katu pehẽ pe. Tupã rehe pejuru-jar katu rahã, peme'ẽ ywy'ã rehe pepandu katu: “Ere. Eho! Ejumbor eho y ramõi pe” aja. “Māl Opor ta nahã my? Akwa ym” aja ym pepandu. Pejuru-jar katu ehe. Aja rahã, ame'ẽ ywy'ã opor ta oho. Pepanduha aja Tupã muhyk katu ta.

24 A'erehe apandu katu pehẽ pe. Tupã namõ ma'e

ke pepandu pandu rahã: “Pehĩ apo 'y. Uhyk katu apo 'y” aja pejurujar katu rahã, upa katu te pehẽ pe Tupã muhyk katu ta — aja Jesu pandu. (“Ywy'ã keruhũ” aja Jesu pandu rahã: “Upa ma'e hãtã ma'eha ke” aja a'e mujekwa.)

²⁵ A'e pandu tĩ:

—Pe, Tupã namõ pepandu pandu pe'am rahã, amõ rehe pehẽ py'a pemujuwyr katu. Amõ rehe pemujuwyr ym we rĩ. Arahã pahar pemujuwyr katu. Aja rahã, ywa pe har jande pái keruhũ pehẽ rehe ipy'a ke mujuwyr katu tĩ. Ma'e peka'u te'eha ke pema'e. Pehẽ rehe ipy'a mujuwyr katu ta. ²⁶ [Amõ rehe pehẽ py'a pemujuwyr ym rahã, pehẽ rehe Tupã ipy'a ke mujuwyr ym ta tĩ] — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

*Awa je'ẽha rupi ma'e ke Jesu ma'ema'e my
(Matéu 21.23-27; Ruk 20.1-8)*

²⁷ Pe, Jerusarẽ ok ta pe a'eta jywyr oho tĩ. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu wata ixo rahã, jundéu awa tama'e pa'ihu ta uhyk uwyr ehe. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Uhyk uwyr ehe tĩ. Jundéu awa tamũi ta aja tĩ. Uhyk uwyr ehe tĩ.

²⁸ Johu ngã pandu:

—Kwehe ngã ke nde eremuhem eremondo sengi. Awa je'ẽha rupi nde eremuhem eremondo my? Awa riki nde ke muwyr se my? — aja Jesu pe.

²⁹⁻³⁰ —Anĩ we rĩ. Pehẽ pe ihẽ apandu ta tĩ. Pe, ihẽ pe pepandu py rahã, awa je'ẽha rupi ma'e ke ihẽ ama'ema'e, ame'ẽ ke ihẽ apandu ta pehẽ pe tĩ. Pesarahã! Yman Juã ambyr mujahuk, ngã ke. Myja pekwa my? Tupã je'ẽha rupi mujahuk my?

Anĩ rahã, sawa'e je'ẽha rupi mujahuk my? Ame'ẽ ke ihẽ pe pepandu py — aja pa'ihu ta pe.

³¹ Pa'ihu ta je'ẽ je'ẽ hũ a'eta jupe:

—Mã! Myja japandu ta my? “Tupã je'ẽha rupi Juã mujahuk” aja japandu ipe rahã, kuja jande pe Jesu pandu ta: “Aja rahã, ma'erehe Juã pandu ame'ẽ ke rehe pejurujar ym my?” aja a'e pandu ta. ³² Anĩ. “Sawa'e je'ẽha rupi Juã mujahuk” aja japandu rahã, ngã parahy te ta jande rehe. Myja japandu ta my? — aja je'ẽ je'ẽ hũ a'eta jupe. (Juã ambyr ke Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke, aja upa ngã ukwa katu, a'erehe heta ame'ẽ ta ngi pa'ihu ta kyje. Ngã parahy ta, aja ukwa.)

³³ A'erehe a'eta pandu:

—Juã rehe har japandu ym ta nde pe — aja pa'ihu ta.

Pe, Jesu pandu tĩ:

—Aja rahã, ihẽ aja tĩ. Awa je'ẽha rupi ma'e ke ihẽ ama'ema'e. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ngi ngã ke amuhem amondo, ame'ẽ ke pehẽ pe apandu ym ta tĩ — aja a'e pandu.

12

Ma'eywa ty usakiha rehe har

(Matéu 21.33-46; Ruk 20.9-19)

¹ Pe, myja me'ẽ ma'eywa ty usakiha ta my, ame'ẽ ke Jesu pandu pandu uĩ:

—Ko kupixa pe ma'eywa'y rãkã ra'yr ke ijar jy-tym. Uwa'y rãkã ke jyty. Kupixa rymy'y rupi mukurar kurar. Pe, ma'eywa rykwer jo'okiha renda pykũi tĩ. Kupixa rymy'y rehe myta mujã tĩ. Ywate ame'ẽ ke mujã. (Ame'ẽ ngi usakiha usak usak katu.) Pe, amõ ta pe ijar pandu: “Pepaite ihẽ

apaxia ta aho. Ihēma'e kupixa rehe pesak pesak katu. I'a tyarō rahā, ko amō pehēma'e ta kŷ. Amō i'a ihēma'e ta kŷ” aja ijar. “Ere” aja ame'ē ta pandu. Pe, ijar oho. ² I'a tyarō rahā, miasu ke kupixa jar mondo. Usakiha ta koty ma'eywa rykwer rehe miasu oho piam. ³ Anī. Ame'ē ke usakiha ta pyhyk. Pe, upa pirok. Ijar koty mujwyr mondo. Ipo te'e jwyr oho. I'a me'ē ym te. ⁴ A'engi amō miasu ke kupixa jar mondo. Ame'ē ke iākā rupi usakiha ta nupā nupā. Muhuxī ame'ē ke tī. Pe, mujwyr mondo. ⁵ Pe, amō ke ijar mondo. Ame'ē ke usakiha ta jukwa. A'erehe amō amō miasu ta ke ijar mondo. Pe, amō amō ke usakiha ta nupā hū tī. Amō amō ta ke jukwa tī.

⁶ –Amō sawa'e ijar namō ixo. Ta'yr ke ame'ē. Ipái ipy'a katu ehe. Ame'ē ke usakiha ta koty mondo. Ijar pandu jupe: “Ko ihē ra'yr. Usakiha ta hendu katu ta ehe” aja ipái naī. ⁷ Pe, usakiha ta rehe ta'yr uhyk rahā, ame'ē ta pandu pandu a'eta jupe: “Peme'ē riki ijar ra'yr. (Ipái manō rahā, kupixa riki ima'e wan ta.) Jahorahā! Jajukwa ta peme'ē. Aja rahā, kupixa riki jandema'e wan ta” aja usakiha ta jupe. ⁸ A'erehe ta'yr ke usakiha ta pyhyk. Pe, jukwa. Kupixa kupe koty hete ke ombor.

⁹ –Mā! Ma'e kupixa jar ma'e ta apo my? Pe-sarahā! Ijar te uwyr, pe, upa katu te usakiha ta ke jukwa ta. Pe, amō usakiha ta pe kupixa me'ē ta. Ame'ē ta kupixa rehe usak usak katu ta ixo. ¹⁰ Kuja Tupā je'ēha rehe panduha pesak katu.

“Ita rehe har ita ok mujāha pandu: ‘Jaxer te'e kome'ē ita ke' aja.

Tupã pandu: ‘Anĩ. Peme’ẽ ita riki ok pyter wan mupu’am katu riki’ aja.

¹¹ Aja jandema’e sawa’e te ma’eha riki. Katu aja jakwa” aja panduha ihĩ – aja Jesu pandu.

¹² Jesu ke jundéu awa tama’e kapitã ta pyhyk ta tipe. Ame’ẽ ta pandu:

–Ma’eywa ty usakiha ta rehe har Jesu pandu. Jande rehe har ame’ẽ – aja ukwa.

(Ame’ẽ ta riki usakiha ta aja saka, aja ukwa.) A’erehe a’e ke pyhyk ta tipe. Anĩ. Heta ame’ẽ ta hury katu, Jesu panduha rehe. Jesu ke pyhyk rahã, heta ame’ẽ ta parahy ta. A’erehe heta ame’ẽ ta ngi kapitã ta kyje, a’erehe pyhyk ym. Oho ingi.

Kapitã keruhũ pe tamatarer me’ẽ katu my?

(Matéu 22.15-22; Ruk 20.20-26)

¹³ Ajame’ẽ ke Jesu koty parise ta ke jundéu awa tama’e kapitã ta mondo. Ero kotyhar ta ke mondo ixoty tĩ. Jesu je’ẽha rehe hendu. Pe, je’ẽha jawy rahã: “Katu ym nde erepandu” aja pandu ta. (Muka’u te’e tar katu, a’erehe katu ehe har pandu py.)

¹⁴ Jesu rehe uhyk rahã, ame’ẽ ta pandu ipe:

–Sawa’e! Ngã mu’eha nde. Jetehar te ke nde erepandu, aja jakwa katu. Myja me’ẽ sawa’e my, ame’ẽ rehe nde eresak eresak ym, a’erehe nde erekwa katuha ke pahar amõ mukanim ym. Muka’u te’e ym nde ke. Jetehar rupi Tupã putar ame’ẽ ke nde eremu’e mu’e katu. A’erehe epandu katu jande pe. Homa awa tama’e kapitã keruhũ pe tamatarer jame’ẽ rahã, katu my? Myja me’ẽ jundéu awa ta je’ẽha mujekwa katu my? “Pehẽ peme’ẽ katu” aja mujekwa my? “Peme’ẽ ym” aja

mujekwa my? Myja my? Epandu katu – aja parise ta pandu ipe.

¹⁵ Ame'ë ta mokõi ukwaha namõ ixo, aja Jesu ukwa katu. A'erehe kuja pandu:

–Ma'erehe ihẽ akwa katuha ke pemanga te'e pexo my? Ita tamatarer ihẽ pe perur. Ihẽ asak ta – aja Jesu.

¹⁶ Pe, werur ipe. Jesu pandu:

–Kome'ë tamatarer rehe awa'ã ihĩ my? Awa rer amõ ta mupinim ko my? – aja parise ta pe.

–Homa awa tama'e kapitã keruhũ 'ã kome'ë. Sesa'ã ke – aja ipe. (Sesa riki homa awa tama'e kapitã keruhũ.)

¹⁷ –Aja rahã, kapitã keruhũma'e ke kapitã keruhũ pe peme'ë katu. Tupãma'e rahã, Tupã rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ katu. (Ame'ë riki ma'e ke peme'ë ipe, ame'ëja saka) – aja parise ta pe Jesu pandu.

Ame'ë ke rehe hendu rahã, parise ta pandu:

–Mã! Ukwã katu riki a'e – aja Jesu rehe har pandu.

Pe, oho ingi.

*Kweraha rehe har
(Matéu 22.23-33; Ruk 20.27-40)*

¹⁸ Pe, amõ sawa'e ta uhyk uwyr ehe. Sanduse ta uhyk uwyr ehe. Kwera ym te ta awa aja ame'ë ta ukwa. Jesu pe pandu:

¹⁹ –Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Yman kuja Moise mupinim:

“Sawa'e jumendar, pe, ta'yr ym ipe rĩ. Pe, manõ rahã, imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk.

Pe, a'e ta'yr ipe. Ame'ẽ ta'yr riki imu ambyr ra'yr aja ngã ukwa” aja Moise mujekwa.

²⁰ —Apo ehendurahã! Se awa po wajar mokõi imu ta ixo kwe. U'ar py ame'ẽ ke jumendar. Pe, ta'yr ym ipe rĩ. Pe, manõ. ²¹ A'erehe imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk tipe tĩ. Mokõihar aja tĩ. Sawa'e manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ. A'erehe imu mahapyrihar kũjã ke pyhyk tĩ. Ame'ẽ aja tĩ. Manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ. ²² Aja upa imu ta riki tĩ. Imu ambyr rakehar ke pyhyk tĩ. Pe, manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ. Upa awa po wajar mokõi imu ta manõ. Pe, kũjã manõ tĩ. ²³ Apo epandurahã! Yman rahã, manõ ame'ẽ ta kwera katu uhem rahã, kũjã riki awa rakehar wan ta my? Se ixo rahã, upa awa po wajar mokõi imu ta riki pyhyk — aja sanduse ta pandu. (“Manõ ame'ẽ ta kwera katu ta uhem” aja ukwa ame'ẽ ta ke muka'u te'e tar katu, a'erehe ame'ẽ panduha ke sanduse ta pandu.)

²⁴ Jesu pandu:

—Mã! Tupã je'ẽha pekwa ym. Tupãma'e pyrãtãha ke pekwa ym tĩ, a'erehe pehẽ je'ẽha ke pejawy. ²⁵ Yman rahã, ngã kwera katu uhem rahã, jumendar ym te ta awa. Ywa pe Tupã je'ẽha rahoha ta ixo. Ame'ẽ ta aja ngã ixo ta tĩ. Jumendar ym te ta tĩ. ²⁶ Apo kweraha rehe har amujekwa ta. Yman ju pirã'y rehe har Moise mupinim. Ame'ẽ rehe har pekwa riki. A'ep kuja panduha ihĩ. Moise pe Tupã pandu:

“Ihẽ rehe Amarã ipy'a moĩ moĩ katu. Ihẽ rehe Isak aja tĩ. Ipy'a moĩ moĩ katu tĩ. Jako aja tĩ. Ihẽ rehe ipy'a a'e moĩ moĩ katu tĩ” aja Tupã pandu.

27 —Pesarahã! Ixuwe katu ixo ame'ẽ ta jõ Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ katu. Manõ ame'ẽ ta anĩ. Aja rahã, Amarã ta 'ã ixuwe katu aja ixo rĩ. Yman riki manõ. A'eta 'ã ixuwe katu ixo. A'erehe tapijar te'e we ipy'a ke moĩ moĩ katu Tupã rehe. A'erehe: “Amarã ta ihẽ rehe ipy'a ke moĩ moĩ” aja Tupã pandu. (A'eta 'ã pehĩ.) A'erehe manõ ame'ẽ ta kwera katu ta kÿ, aja Tupã mujekwa. A'erehe pehẽ pekwaha pejawy riki — aja Jesu mujekwa.

Je'ẽha katu te ame'ẽ ke

(Matéu 22.34-40; Ruk 10.25-28; 1 Juã 5.3)

28 Jesu namõ sanduse ta pandu pandu ame'ẽ ke amõ Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ hendu. Sanduse ta pe ukwa katuha namõ Jesu pandu, aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ukwa. A'erehe a'e riki Jesu pe Tupã je'ẽha rehe har pandu:

—Myja me'ẽ riki katu te ame'ẽ ke my? — aja ipe.

29 —Kuja riki katu te me'ẽ ke.

“Jundéu awa ta! Pehendu katurahã!

Tupã riki jandema'e sawa'e te. A'e jõ riki sawa'e te.

30 Tupã rehe nde py'a emoĩ moĩ katu.

Tupã rehe har nde erekwa erekwa exo rahã, epy'a katu ehe.

Upa nde erekwa katuha namõ epy'a katu ehe tĩ.

Upa nema'e pyrãtãha namõ ma'e ke nde erema'ema'e rahã, epy'a katu ehe tĩ.”

31 —Mokõihar Tupã je'ẽha katu te ame'ẽ ke kuja.

“Ne namõ ixo ame'ẽ ta rehe epy'a katu.

Nde juehe nde erepy'a katu, aja amõ rehe epy'a katu tĩ.”

—Ame'ẽ mokõi je'ẽha riki katu te ame'ẽ ke. Aja me'ẽ amõ je'ẽha uhyk ym — aja Jesu ipe.

³² Moise je'ēha mu'e ame'ē pandu:

—Sawa'e! Katu nde erepandu. Jetehar nde erepandu. Jandema'e sawa'e te jō riki Tupā. Amō Tupā aja nixōi te. ³³ A'erehe Tupā rehe amō ipy'a katu ta me'ē te'e. Upa ukwa katuha namō ipy'a katu ta me'ē te'e tī. Upa ma'e ke pyrātāha namō amō ma'e rahā, Tupā rehe ipy'a katu ta me'ē te'e tī. Pe, inamō ixo ame'ē ta rehe ipy'a katu ta me'ē te'e tī. Juehe aja amō rehe ipy'a katu ta me'ē te'e tī. Ame'ē mokōi je'ēha rehe hendu katu rahā, katu te ame'ē ke. Ma'e hymba hapy, aja ymanihar ta aja Tupā rehe ipy'a moī moī tī. Ame'ē katu we. Amō ma'e heta ma'e ke hapy, aja Tupā rehe ipy'a moī moī rahā, katu we tī. Tupā je'ēha rehe hendu katuha riki i'ar koty te we katuha — aja sawa'e pandu.

³⁴ Ukwa katuha namō sawa'e pandu, aja Jesu ukwa. A'erehe pandu ipe:

—Awa ixoha amō koty Tupā putar. Jetehar rupi amō ixo katu, aja a'e putar. Ame'ē ke nde erekwa nahā my, aja akwa. A'erehe ixotyhar aja nde eremuruwak tate nahā my — aja sawa'e pe.

Jesu mu'e katu te, a'erehe arahā har ngi ma'e ke ngā pandu ym ipe tī.

Ndawi rainō rehe har
(*Matéu 22.41-46; Ruk 20.41-44*)

³⁵ Tupā rehe ngā jumu'eha renda keruhū pe Jesu mu'e uī rahā, kuja pandu:

—Ihē pe pepandurahā! Moise je'ēha mu'e ame'ē ta kuja pandu: “Kirisutu Ndawi rainō. Kapitā keruhū aja Tupā mu'am ame'ē ke a'e” aja pandu.

Ma'erehe aja pandu my? ³⁶ Tupã'ã mujekwa ame'ẽ ke Ndawi pandu. Kuja.

“Ihẽma'e sawa'e te pe jandema'e sawa'e te pandu: ‘Ihẽ rake ewapyk eĩ.’ (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke nde, aja amujekwa.)

Nde ruwajan ta ke ihẽ amuputu'u ta, a'erehe nde rehe ame'ẽ ta hendu katu ta” aja.

³⁷ —Kirisutu rehe har Ndawi pandu: “Ihẽma'e sawa'e te” aja. (Aja rahã, a'e Tupã tĩ, aja Ndawi ukwa.) Aja rahã, myja me'ẽ Kirisutu Ndawi rainõ aja ixo my tĩ? (Aja rahã, awa te'e a'e, aja mujekwa) — aja ngã pe Jesu pandu.

(Anĩ. Jundéu awa tama'e kapitã ta pandu ym ma'e ke.) Heta ame'ẽ ta anĩ. Jesu je'ẽha rehe upa ngã hendu. Hury katu ngã ehe.

*Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta rehe har
(Matéu 23.1-36; Ruk 20.45-47)*

³⁸ Ngã ke Jesu mu'e rahã, kuja pandu:

—Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja mã peja ym pehẽ tĩ. Ame'ẽ ta ima'e mundeha katu te aja putar katu. (Aja rahã, kapitã jupe aja mujekwa tar katu tipe.) Amõ we tĩ. Muhepyha renda rupi wata ixo rahã: “Ko nde erexo. Nde katu” aja je'ẽha putar katu tĩ. (Katu te ame'ẽ ke jupe aja mujekwa tar katu tipe.) ³⁹ Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe wapyk rahã, kapitã ta rake wapyk tar katu. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke jupe aja mujekwa tar katu tipe.) Ma'e huryha amõ mujã rahã, imi'u matyr. Ame'ẽ pe oho rahã, aja tĩ. Kapitã ta rake wapyk tar katu tĩ. (Katu te ame'ẽ ke jupe aja mujekwa tar katu tipe tĩ.) ⁴⁰ Ixawa'e manõ ame'ẽ ta pe a'eta pandu: “Pehẽ ke jahaihu tar katu” aja naĩ. Anĩ.

Te'e riki. Kūjāma'e ke te'e pyhyk raho. Hok ke te'e jo'ok ingi tī. Pe, katu te ame'ẽ ke jupe aja mujekwa tar katu, a'erehe i'i Tupã namõ pandu pandu. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke aja ngã ukwaha naĩ.) Mã! Ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara hũ ta — aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta rehe har Jesu pandu.

*Ixawa'e manõ ame'ẽ ke tamatarer ke purakar
(Ruk 21.1-4)*

⁴¹ Pe, tamatarer purakariha renda koty Jesu wapyk uĩ. Henda pe tamatarer ke ngã purakar. (Aja Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ katu.) Jesu usak usak uĩ rahã, ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ta heta purakar. ⁴² Pe, ixawa'e manõ ame'ẽ ke uhyk uwyr a'ep. Tamatarer ta'yr mi namõ ixo. Mokõi jõ ita tamatarer ra'yr henda pe purakar. Ame'ẽ mokõi ta'yr te mi. ⁴³⁻⁴⁴ Pe, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se pejur. Pesarahã! Amõ ta ima'ehũ namõ ixo. Ame'ẽ ta ngi har a'eta jo'ok, pe, henda pe purakar. Ima'e ke pyta we hũ rĩ. Peme'ẽ ixawa'e manõ ame'ẽ ke anĩ. Tamatarer heta ym te. Mokõi jõ namõ ixo. Ame'ẽ ke upa katu te purakar. Ima'e ke pyta ym te. Nixói te apo 'y. Ima'e ke jo'ok ta tipe. Anĩ. Upa katu te ame'ẽ ke henda pe moĩ. (Tupã rehe ipy'a moĩ moĩ tar katu te hũ, a'erehe upa katu te henda pe moĩ.) Upa katu te moĩ, a'erehe amõ ta 'ar koty te we kūjã moĩ katu — aja Jesu pandu.

13

*Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ rehe har
(Matéu 24.1-2; Ruk 21.5-6)*

¹ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ngi Jesu uhem ixo, jumu'eha ta namõ. Ame'ẽ ta ngi har amõ pandu ipe:

—Sawa'e! Esarahã! Jumu'eha renda keruhũ katu te. Ita keruhũ ke te'e mujã ame'ẽ ke. Mã! Katukwer — aja Jesu pe.

² Jesu pandu:

—A'e tỹ! Pesak katu ehe apo. Yman rahã nixói ta. Peme'ẽ ke amõ ta upa mujaxer ta kỹ. Ita mokõi mokõi ihĩ ym te ta kỹ. Upa katu te ita ke amõ ta ombor ta. (Aja rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ke mujaxer ta, aja mujekwa) — aja jumu'eha ta pe pandu.

Jumai mai ame'ẽ rehe har

(*Matéu 24.3-14; Ruk 21.7-19; 1 Petu 1.6-7; 1 Petu 3.14; 1 Petu 4.12-14*)

³ Ywy'ã rehe Jesu wapyk uĩ, Oriwéi ywy'ã rehe. Arahã Petu uhyk ehe. Tian aja tĩ. Juã amõ tĩ. Andere amõ tĩ. Uhyk ehe tĩ. A'eta jõ Jesu namõ ixo. Paite we Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ihĩ. Usak katu ehe. Ame'ẽ rehe har jumu'eha ta pandu:

⁴ —Jande pe ependurahã! Myja rahã, ita mokõi mokõi ihĩ ym ta my? Ma'e jasad ta my, pe, ame'ẽ ke uhyk tate, aja jakwa katu ta my? — aja Jesu pe pandu.

⁵ Jumu'eha ta ke Jesu mu'e:

—Pesak katu kỹ! Mã peja pehẽ ke amõ ta muka'u te'e ym. ⁶ Kuja. Heta uwyr ta. “Jesu je'ẽha rupi ihẽ ajur” aja pandu te'e ta. “Ko Kirisutu ihẽ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ” aja pandu te'e ta tĩ. Heta ngã ke muka'u te'e ta tĩ. ⁷ Kotete

jumaiha tyapuha ke pehendu ta. “Paite amō ta jumai mai ixo” aja pehendu ta tĩ. Pemukahem ym. Aja jumaiha uhyk ta kÿ. Uhyk rahã, 'ar rehe angaha uhyk, anĩ we rĩ. ⁸ Amō amō ywy pe har ta jumai mai ta ngã juehe. Kapitã keruhũ riki amō kapitã keruhũ namō jumai mai ta tĩ. Amō amō ywy katak katak hũ ta. Amō amō ywy rehe ngã mi'u nixói te ta tĩ. Aja ahyha uhem ramō. Ahy py, ame'ēja saka.

⁹ —Pesak katu pehẽ juehe. Jundéu awa tama'e kapitã ta ruwa koty pehẽ ke amō ta raho ta. “Jaxer pehẽ” aja naĩ. Pe, pehẽ ke nupã ta. Pe, jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe raho ta tĩ. A'ep ngã petek hũ ta pehẽ ke tĩ. Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe homa awa tama'e kapitã ta ruwa koty pepu'am ta. Kapitã keruhũ ruwa koty pepu'am ta tĩ. Ame'ẽ ta pe pepandu ta: “Jesu rehe jō amō jurujar katu rahã, ame'ẽ ke Tupã muhã katu ta” aja pepandu ta. Ame'ẽ myrandu katu pepandu ta. ¹⁰ Ame'ẽ myrandu katu ke upa katu te ngã pe amō ta pandu pandu ta me'ẽ te'e. Pe, 'ar rehe angaha uhyk ta.

¹¹ Pehẽ ke amō ta pyhyk ta kÿ. Jundéu awa tama'e kapitã ta ruwa koty raho ta tĩ. Arahã pehẽ py'a pe pekwa pekwa ym pe'am: “Ma'e jande japandu ta my? Myja me'ẽ katu my?” aja pekwa pekwa ym pe'am. Kapitã ta ruwa koty pepu'am rahã, je'ẽha amō muwyr ame'ẽ ke pepandu katu. Arahã pehẽ atu je'ẽha pepandu ta my? Anĩ. Aja ym. Tupã'ã riki mujekwa ame'ẽ ke pepandu katu ta.

¹² Arahã kapitã pe imu pandu ta: “Ko Jesu kotyhar ke. Ejukwa” aja pandu ta. Ipái ta aja tĩ. Kapitã pe ta'yr ta ke raho ta. “Ko Jesu kotyhar ke. Ejukwa” aja pandu ta tĩ. Ipái ta ke ta'yr ta raho ta tĩ. “Ko Jesu

kotyhar ke. Ejukwa” aja pandu ta tĩ. ¹³ Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe pehẽ rehe upa ngã parahy ta. Ihẽ rehe jurujar katuha ke hijar ym ame'ẽ ke Tupã namõ ixo ta. Manõ. Anĩ. Tupã namõ ixo katu ta — aja Jesu pandu.

*Ahyha keruhũ ngã rehe uhyk ta ame'ẽ rehe har
(Matéu 24.15-28; Ruk 21.20-24; 2 Tesaron 2.3)*

¹⁴ A'e pandu tĩ:

—[Paper rehe esak katu! Pe, ekwarahã!] Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe amõ ta ma'e jaxer ai te ame'ẽ ke moĩ ta. Katu ym a'ep. Ame'ẽ ke rehe pesak rahã, jundéi ywy pe har ta kanim ujan oho. Ywy'ã koty ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.)

¹⁵ Hok kupe 'ar pe amõ ixo rahã, mã peja hok pe ixo ym oho. Pyhyk ym oho ima'e ke. I'i pyta ym. Pahar ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.) ¹⁶ Kupixa pe ixo rahã, ima'e ke rehe hok pe jywyr ym oho. Ima'e mundeha rehe pyhyk ym oho. Pahar ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.) ¹⁷ Arahã ipusu pe imembyr namõ kũjã ixo rahã, mã pyrara ta ixo. (Marã ka ym pahar ujaniha.) Ixamby u'u ame'ẽ ke namõ ixo rahã, aja tĩ. Mã pyrara ta ixo tĩ. (Marã ka ym pahar ujaniha.) ¹⁸ “Aman ndy'ar rahã, ahyha emuhyk ym” aja Tupã pe pepandu. (Aman ukyr rahã, rysã. A'erehe marã ka ym pahar ujaniha.)

¹⁹ —Arahã ngã rehe ahyha keruhũ uhyk ta. Aja ahyha keruhũ ngã ukwa ym we rĩ. Yman kome'ẽ ywy keruhũ Tupã mujã. Arahã har ngi aja ahyha keruhũ ngã ukwa ym we rĩ. Uhyk ym we rĩ. Arahã jõ uhyk katu ta. Ahyha keruhũ upa rahã, aja ahyha keruhũ ngã ukwa ym ta tĩ. Uhyk ym ta tĩ. ²⁰ Pahar jandema'e sawa'e te ahyha keruhũ ke mumba ym

rahã, kome'ẽ ywy keruhũ pe ngã nixói te ta tipe. Anĩ. Tupã rehe ipy'a katu ame'ẽ ta kome'ẽ ywy keruhũ pe ixo. A'erehe pahar ahyha keruhũ ke jandema'e sawa'e te mumba ta.

²¹—A'engi amõ ta pehẽ pe pandu ta: “Ko Kirisutu ixo. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am me'ẽ ke” aja pandu naĩ. Amõ: “Pete'e ixo apo” aja ta naĩ tĩ. Ame'ẽ rehe pejurujar ym pehẽ. Te'e ame'ẽ ta. ²² Amõ ta te'e pandu ta uwyr: “Ihẽ Kirisutu” aja naĩ. Amõ: “Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke ihẽ” aja riki te'e pandu ta. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ma'ema'e katu ta. Aja Tupã rehe ipy'a katu ame'ẽ ta ke muka'u te'e ta tipe. Tupã pandu: “Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ.” Ame'ẽ ta ke muka'u te'e ta tipe. ²³ A'erehe pesak katu kÿ! Ame'ẽ te'e pandu ame'ẽ ta uhyk ym we rĩ. Upa katu te ame'ẽ rehe har ihẽ amujekwa pehẽ pe apo 'y — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Jesu jywyriha rehe har

(Matéu 24.29-31; Ruk 21.25-28; 2 Tesaron 1.6-7; Apokarip 1.7)

²⁴ A'e pandu tĩ:

—Ame'ẽ ahyha keruhũ 'ar upa rahã, amõ we mãte ma'e ke uhyk ta. Warahy muwe ta tĩ. Jahy wera ym ta tĩ. ²⁵ Ywa ngi jahy rata ta u'ar u'ar ta tĩ. Ywa rehe ihĩ ame'ẽ ke Tupã mukatak hũ ta.

²⁶ —Ajame'ẽ ke ihẽ ajoywyr ta. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ywa takãxĩha 'ar pe apu'am ta ajur. Tupãma'e pyrãtãha namõ ajoywyr ta. Hendy hũ aja ajoywyr ta. ²⁷ Pe, Tupã je'ẽha rahoha ta ke ihẽ amondo ta. Upa katu te kome'ẽ ywy keruhũ rupi amondo ta. Tupã pandu: “Ihẽ kotyhar ta ke

peme'ě ta. Aputar ame'ě ta ke ame'ě ta" aja. Ame'ě ta ke Tupã je'ěha rahoha ta mujy'ar ta. Upa katu te ame'ě ta ke mujy'ar ta. (Pe, Tupã namō ixo ta) — aja Jesu pandu.

Ma'eywa putyr ame'ě rehe har
(*Matéu 24.32-35; Ruk 21.29-33*)

²⁸ A'e pandu tĩ:

—Ma'eywa'y riki pehě pe mujekwa ta. Sik'y ke. Hākā rehe hokyr uhem rahā, warahy haku tate, aja pekwa. ²⁹ Aja ihě ajywyriha pekwa ta tĩ. Warahy uwe, ame'ě rehe har apandu ramō. Aja pesak rahā, ywa ngi ajywyr tate, aja pekwa ta. ³⁰ Ko apandu katu. Upa pehě pe apandu ramō, aja uhyk ta. Amō ihě kotyhar ta pyrara hū ta. Anĩ. Tapijar te'e we ihě rehe jurujar katu ta rĩ. ³¹ Ywa ke upa kanim ta. Kome'ě ywy keruhū upa kanim ta tĩ. Ihě apandu ame'ě ke anĩ. Ame'ě kanim ym te ta. Apandu, aja upa katu te uhyk ta kŷ — aja Jesu pandu.

Jesu jywyriha angaha rehe har
(*Matéu 24.36-44; 1 Tesaron 5.2-3; 2 Petu 3.10*)

³² A'e pandu tĩ:

—Myja rahā, ihě ajywyr ta my? Ma'e wera rahā, ajywyr ta my? My warahy rahā, ajywyr ta my? Ame'ě ke ukwa ym awa. Ywa pe ixo ame'ě Tupã je'ěha rahoha ta ukwa ym tĩ. Ihě riki akwa ym tĩ. Ta'yr ke ihě. Ihě pái jō ukwa katu. ³³ Pesak katu, aja pexo! (Peker aja ym pexo.) Ajywyriha angaha ke rehe pekwa ym. A'erehe pesak katu pexo. Peta kŷ.

³⁴ —Kuja riki. Sawa'e paxia oho, ame'ěja saka. Oho rahā, hok ke hijar oho. Oho tate rahā, miasu

ta pe pandu: “Ihẽ rok rehe pesak katu. Peparaky katu pexo rĩ” aja ijar pandu. Hukwen rupi harõha pe pandu tĩ: “Eharõ katu e'am” aja. ³⁵ Aja pexo tĩ. Pehẽ pe ihẽ apandu katu: “Pesak katu pexo.” Ywa ngi ihẽ ajoywyr rahã, ihẽ ajoywyrriha angaha ke pekwa ym ta. Pytun ramõ rahã, ajoywyr ta nahã my. Pytun pyter pe, ajoywyr ta nahã my. Sapukái je'ẽ ramõ rahã, ajoywyr ta nahã my. Pytuniwe rahã, ajoywyr ta nahã my. Pekwa ym ta, a'erehe peharõ katu pexo. ³⁶ Ajoywyrriha riki pahar ta. Ajoywyr rahã, peker aja pehẽ rehe asak rahã, katu ym ta. ³⁷ A'erehe pehẽ pe apandu katu: “Peharõ katu pexo.” Amõ we tĩ. Upa katu te ngã pe apandu tĩ: “Peharõ katu pexo” – aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

14

Jesu ke pa'ihu ta jukwa tar katu
(*Matéu 26.1-5; Ruk 22.1-2; Juã 11.45-53*)

¹ Pe, mokõi ukwer rahã, Pasuko 'ar rehe uhyk ta. Arahã jundéu awa ta mbeju ke u'u ta. Mbeju ke mupururukiha nixói, ame'ẽ ke u'u ta. Pe, Jesu ke jundéu awa tama'e pa'ihu ta pyhyk tar katu. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Pyhyk tar katu tĩ. Ngã ukwa ym ha rupi pyhyk tar katu. Pe, jukwa tar katu. ² Ame'ẽ ta pandu pandu a'eta jupe:

–Ngã mi'u matyr rahã, heta ngã ixo. Arahã japyhyk ym we ta rĩ. Arahã japyhyk rahã, jande rehe ngã parahy ta. Jande namõ jumai ta – aja a'eta jupe.

Jesu ãkã rehe mupiheha kũjã jyhẽ
(*Matéu 26.6-13; Juã 12.1-8*)

³ Mbeta ok ta pe Jesu ihĩ, Simã rok pe. Yman pere ma'e u'u hũ ame'ẽ ke namõ Simã ixo. Apo anĩ. Katu 'y. Pe, u'uha renda pe Jesu wapyk uĩ rahã, ita parasuku ke kũjã muhyk werur ehe. Ita aramba ke te'e mujã ame'ẽ ke ame'ẽ parasuku. Ita parasuku pe na rykwer ihĩ. Pihe katu te ame'ẽ! Muhepy hũ ame'ẽ tĩ. Parasuku kyndaha ke kũjã mopok. Pe, Jesu ãkã rehe tykwer jyhẽ. ⁴ Ame'ẽ rehe usak rahã, amõ ta je'ẽ je'ẽ kũjã rehe har. Pandu pandu a'eta jupe:

—Ma'erehe tykwer ke te'e jyhẽ my? ⁵ Peme'ẽ rykwer muhepy rahã, tamatarer hũ pyhyk ta. Pe, ame'ẽ ke ima'e ym te ame'ẽ ta pe me'ẽ me'ẽ katu ta tipe — aja a'eta jupe.

A'erehe kũjã rehe har je'ẽ je'ẽ hũ a'eta jupe. ⁶ Anĩ. Jesu pandu:

—Mã peja ym pehẽ. Peje'ẽ je'ẽ ym pehẽ jupe. Katu ym aja. Kũjã rehe peparahy ym. Ma'e katu ame'ẽ ke ihẽ pe kũjã ma'e. ⁷ Pesarahã! Ima'e ym te ame'ẽ ta kote'e ixo. Ame'ẽ ta pe tamatarer peme'ẽ tar katu rahã, pete'e ixo. Ihẽ anĩ. Pehẽ namõ aja te'eha apyta ym ta. ⁸ Kũjã putar aja a'e ma'e katu. Pesarahã! (Jundéu awa manõ rahã, hete ke amõ ta mupihe te'e, aja te'eha a'eta ma'eha.) Aja ihẽ rehe tĩ. Ihẽ amanõ ym we rĩ. Ko ihẽ ke mouha rehe kũjã upa mupihe. (A'erehe ihẽ rehe pyaiha apo mujekwa rahã, katu tiki.) ⁹ Pesarahã! Apo apandu katu. Ihẽ rehe har myrandu katu ke amõ ta pandu pandu raho. Kome'ẽ ywy keruhũ rupi pandu pandu raho rahã, kome'ẽ kũjã ma'eha rehe har pandu ta tĩ. Kũjã ma'eha ke harái ym ta ngã — aja a'eta pe Jesu pandu.

Pa'ihu ta koty Jun oho
(*Matéu 26.14-16; Ruk 22.3-6*)

¹⁰ Jundéu awa tama'e pa'ihu ta koty Jun Ikario oho. Awa py mokōi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e. Pa'ihu ta pe pandu:

—Jesu koty pehẽ ke ihẽ araho ta — aja Jun.

¹¹ Ame'ẽ ke rehe pa'ihu ta hendu rahã, hury katu. Pe, pandu ipe:

—Jesu koty jande ke nde ereraho rahã, nde pe tamatarer jame'ẽ ta — aja Jun pe.

Pe, a'engi Jesu rehe pa'ihu ta ke muhyk ta raho ame'ẽ angaha ke rehe Jun harõ ixo.

Pasuko 'ar ke Jesu ta ukwa ukwa uĩ
(*Matéu 26.17-25; Ruk 22.7-14; Ruk 22.21-23; Juã 13.21-30*)

¹² Ajame'ẽ ke Pasuko 'ar uhyk. Ame'ẽ 'ar rahã, arapuharan ra'yr ke jundéu awa ta jukwa. (Aja ipy'a pe Tupã rehe har ukwa ukwa uĩ.) Jesu pe jumu'eha ta pandu:

—Pasuko 'ar rahã, arapuharan ra'yr ka'ẽ ke nde ere'u ta. Ame'ẽ ke jamatyr, aja nde ereputar. My jamatyr ta my? — aja ipe.

¹³ Mokōi jō jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Pehẽ mokōi ihẽ amondo ta. Paita awa ok ta hũ ihĩ, Jerusarẽ ok ta ke. A'ep peho. A'ep amõ sawa'e rehe pesak ta. Iãkã 'ar pe y ke ame'ẽ raho. Ame'ẽ sawa'e namõ peho. Ijar rok pe a'e ixo ta.

¹⁴ Ame'ẽ rok pe inamõ pexe peho tĩ. Ok jar rehe pesak rahã, kuja pepandu ipe: “Jandema'e mu'eha kuja me'u: ‘Pasuko 'ar ke jande jakwa jakwa tar katu. My u'uha renda ihĩ my? Ihẽma'e jumu'eha ta namõ arapuharan ra'yr ka'ẽ ke a'u ta’ ” aja ijar pe

pepandu. ¹⁵ Ywate pyrūha renda ke ijar mujesak ta pehē pe. Upa ma'e ke pehī. (Myrape, ita rekūi. Upa pehī.) A'ep jande rehe jande mi'u pematyr — aja mokōi jumu'eha ta pe Jesu pandu.

¹⁶ Jerusarē ok ta pe mokōi sawa'e ta oho. Ma'e u'uha renda mahem. Jesu pandu, aja upa katu te usak. Pe, a'eta mi'u matyr. A'ep Pasuko 'ar ke ukwa ukwa ta.

¹⁷ Pytun ramō rahā, Jerusarē ok ta pe Jesu uhyk. Ma'e u'uha renda pe uhyk oho, awa py mokōi jumu'eha ta namō. ¹⁸ Ma'e ke u'u uī rahā, Jesu pandu:

—Ko apandu katu pehē pe. Pehē ngi har petē ihē rehe ihē ruwajan ta ke muhyk ta werur. Muhyk ta ame'ē ko ihē namō u'u uī apo — aja jumu'eha ta pe.

¹⁹ Ame'ē rehe hendu rahā, a'eta pyai. Peteī teī pandu ipe:

—Mā! Ihē ke ame'ē my? — aja upa pandu ipe.

Aja pame katu te upa jumu'eha ta pandu. ²⁰ Jesu pandu:

—Awa py mokōi hetaha pehē. Pehē ngi har petē ihē rehe amō ta ke muhyk ta werur. Ita rekūi pe ihē namō mbeju ke munde, ma'e rykwer pe. Ame'ē riki ihē rehe amō ta ke muhyk ta werur. ²¹ Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Myja ihē amanō ta my? Kuja. Tupā je'ēha rehe panduha ihī, aja amanō ta. Aja uhyk ta. Ihē ruwajan ta ke ihē rehe muhyk ta werur. Mā! Ame'ē ke pyrara te hū aja ixo ta. A'erehe imāi pusu ngi u'ar ym rahā, katu ta tipe — aja Jesu pandu.

Jesu rete ame'ë ke. Huwy ame'ë ke tĩ.
(Matéu 26.26-30; Ruk 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

²² Ma'e ke u'u rahã, mbeju ke Jesu pyhyk. Pe, Tupã pe pandu:

—Ne jō riki katu te me'ë ke. Jande mi'u jande pe nde eremuwyr katu — aja.

Pe, ame'ë ke mopok. Jumu'eha ta pe me'ë me'ë. Pandu:

—Pe'u! Kome'ë ihë rete — aja Jesu.

²³ Ita rekúi ra'yr ke Jesu pyhyk. Ma'eywa rykwer ita rekúi ra'yr pe ihĩ, uwa rykwer ke. Tupã pe pandu tĩ:

—Ne jō riki katu te me'ë ke. Jande mi'u jande pe nde eremuwyr katu — aja.

Pe, jumu'eha ta pe me'ë me'ë tĩ. Johu u'u. ²⁴ A'e pandu:

—Kome'ë ihë ruwy. Upa ngã rehe ihë ruwy uhem ta, a'erehe Tupã pandu ta: “Ihë ra'yr rehe amō jurujar katu rahã, ame'ë ke ihë amuhã katu ta” aja ngã pe pandu ta. ²⁵ Ko apandu katu pehë pe. Uwa rykwer ihë a'u ym ta tĩ. Kapitã keruhũ te aja ihë ke ihë pái keruhũ mu'am ta kÿ. Arahã jō pyahu ame'ë ke pehë namō a'u ta kÿ tĩ — aja Jesu pandu.

²⁶ Upa u'u rahã, Tupã rehe har jyngar. A'engi uhem oho. Oriwéi ywy'ã koty a'eta oho.

Petu te'e pandu ta, ame'ë ke Jesu mujekwa
(Matéu 26.31-35; Ruk 22.31-34; Juã 13.36-38)

²⁷ Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ihë ke upa pehijar ta. Kuja Tupã je'ëha rehe panduha ihĩ.

“Arapuharan ta usakiha ke Tupã jukwa ta.

Aja rahã, upa arapuharan ta uhãi ta oho” aja amõ mupinim.

—(Aja ta pehẽ ke tĩ. Amõ ta ihẽ ke jukwa rahã, upa pehẽ pehãi ta peho tĩ.) ²⁸ A'engi ihẽ akwera katu ahem rahã, Ngariréi ywy pe ihẽ aho py ta — aja Jesu pandu.

²⁹ Petu pandu:

—Nde ke ihẽ ahijar ym te ta. Upa amõ ta ujan ta oho nengi. Ihẽ anĩ ta. Nde namõ apyta ta kÿ — aja riki.

³⁰ Pe, Jesu pandu:

—Petu! Ko apandu katu nde pe. Kome'ẽ py-tun, sapukái mokõihar je'ẽ ym rahã, kuja te'e nde erepandu ta: “Jesu rehe har akwa ym ihẽ” aja nde erepandu ta. Aja mahapyrihar te'e nde erepandu ta — aja ipe.

³¹ Anĩ. I'ar koty te we hãtã Petu pandu:

—Anĩ. Aja apandu ym te ta. Nde namõ ihẽ ke amõ ta jukwa rahã: “Nde rehe har ihẽ akwa ym” aja apandu ym te ta — aja ipe.

Petu pandu aja upa jumu'eha ta pandu pandu tĩ.

Ngese renda ke

(Matéu 26.36-46; Ruk 22.39-46)

³² Ajame'ẽ ke amõ renda pe a'eta oho, Ngese renda pe. Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se pewapyk we rĩ. Tupã namõ ihẽ apandu ta aho — aja.

³³ Pe, iãkã koty we Petu ke Jesu raho. Tian ke raho tĩ. Juã ke raho tĩ. Ame'ẽ mahapyr jõ raho. Pe, Jesu pyai te hũ. Mãte hũ ukwaha. ³⁴ Mahapyrihar ta pe pandu:

—Apyai te hũ ihê! Amanõ aja ihê apyaiha tĩ. Se pepyta we rĩ. Pesak katu pexo. (Aja rahã, amõ uhyk ym ta jande rehe) — aja Jesu.

³⁵⁻³⁶ A'engi jeje Jesu oho we. Ipxixi'a pe u'ar te'e oup. Aja Tupã namõ pandu:

—Papa! Ihê apyraraha uhyk tate, ihê rehe. Nde ereputar rahã, ame'ẽ ngi ihê ke nde eremuhem katu, aja akwa katu. Upa katu te ma'e ke nde erema'ema'e katu. A'erehe pyraraha ngi emuhem katu ihê ke. Anĩ rahã, ihê py'ahu te'e ahendu katu ta. Nde ereputar ame'ẽ ke ihê ama'ema'e ta kÿ — aja Tupã pe Jesu pandu.

³⁷ A'engi mahapyrihar ta koty jywyr oho. Uhyk rahã, mahapyrihar ta rehe usak. Ukwer riki. Mupak rahã, Petu pe pandu:

—Simã! Mã! Nde ereker ereju. Nde eresak ym we rĩ. ³⁸ Peker ym we rĩ. Tupã namõ pepandu! Aja rahã, pejurujar katuha ke amõ ta manga rahã, pehijar ym ta. Ihê namõ nde erepyta tar katu te. Anĩ. Nde riki pitu te'e — aja Jesu.

³⁹ Pe, Jesu oho we tĩ. Tupã namõ pandu tĩ:

—Papa! Ihê apyraraha ngi emuhem ihê ke. Anĩ rahã, ihê py'ahu te'e ahendu katu ta. Nde ereputar ame'ẽ ke ihê ama'e ta — aja Jesu pandu tĩ.

⁴⁰ Pe, jywyr tĩ. Mahapyr jumu'eha ta rehe uhyk tĩ. Ukwer ou tĩ. Pyhýi te hũ. Upak rahã, je'ẽha ke uhem ym.

⁴¹ Jesu oho we tĩ. Pe, jywyr tĩ. Mahapyrihar ta koty jywyr rahã, a'eta ukwer ou tĩ. A'e pandu:

—Mã! Peker peju tĩ. Peputu'u peju tĩ. A'ewan pekeriha. Pesarahã! Awa ihê tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ ta ke ihê rehe amõ muhyk ta werur. Ame'ẽ angaha ke rehe

uhyk apo 'y. ⁴² Pepu'am! Jahorahã! Pesarahã! Ihẽ ruwajan ta ke ihẽ rehe muhyk ta werur ame'ẽ ke petur ixo — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Jesu ke ngã pyhyk

(Matéu 26.47-56; Ruk 22.47-53; Juã 18.3-12)

⁴³ A'e pandu u'am rahã, Jun uhyk uwyr ehe. Awa py mokõi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e. Jun namõ heta ngã uhyk. Kyse puku namõ ngã uwyr. Tamarã namõ uwyr tĩ. Ame'ẽ ta ke Jesu koty pa'ihu ta mondo. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta mondo tĩ. Jundéu awa tamõi ta mondo tĩ. ⁴⁴ Ngã pe Jun pandu ramõ:

—Kuja Jesu ke pekwa ta. Huwa ke ihẽ apyter, ame'ẽ riki Jesu. Pahar pepyhyk a'e ke. Pesak katu peraho — aja Jun pandu.

⁴⁵ Pe, Jun uhyk rahã, pahar Jesu koty oho. Pandu ipe:

—Sa'e! — aja Jesu pe.

Pe, huwa ke pyter. ⁴⁶ Pe, Jesu ke ngã pyhyk. Hãtã pyhyk. ⁴⁷ Pe, amõ a'ep ixo. Ame'ẽ riki kyse puku jo'ok. Pe, pa'i keruhũma'e miasu ke nupã. Inambi ke mopok ingi, kyse puku pe. ⁴⁸ Ngã pe Jesu pandu:

—Kyse puku namõ pejur, tamarã namõ. Aja ma'e mukanĩha ke amõ ta pyhyk. Mã! Aja ihẽ ke pepyhyk pejur tĩ. Aja ym ta tipe rahã, katu. ⁴⁹ Pesarahã! Kwehe we amõ amõ wera rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe ihẽ amu'e aĩ. Pehẽ pyter pe axo. Amõ amõ ku'ẽ rahã we, ihẽ amu'e aĩ tĩ. Amõ ku'ẽ rahã we, aja tĩ. Amu'e aĩ tĩ. Arahã pepyhyk ym ihẽ ke. Anĩ. Apo ihẽ ke pepyhyk. Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Aja uhyk

apo 'y. Aja ihẽ ke pepyhyk apo tĩ. Mukanĩha aja ihẽ ke pepyhyk pejur tĩ – aja Jesu pandu.

⁵⁰ Pe, Jesu ke upa katu te jumu'eha ta hijar oho. Ujan riki oho ingi.

Jawe te'e ujan oho ame'ẽ ke

⁵¹ Jesu ke ngã raho rahã, haikwer rupi amõ sawa'e wan oho ixo. Pan tuwyr pe jõ hete rupi jupukek oho ixo. Pe, amõ ta pyhyk a'e ke. ⁵² Anĩ. Pan tuwyr ombor oho. Jawe te'e ujan oho.

Ngã panduha renda pe Jesu ke amõ ta raho

(Matéu 26.57-68; Ruk 22.54-55; Ruk 22.63-71; Juã 18.13-14; Juã 18.19-24)

⁵³ Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ rok pe Jesu ke amõ ta raho. A'ep upa pa'ihu ta jy'ar uĩ. Upa jundéu awa tamũi ta aja tĩ. Jy'ar uĩ tĩ. Upa Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Jy'ar uĩ tĩ. Pa'ihu ta namõ jy'ar uĩ tĩ. ⁵⁴ Paite we Jesu raikwer rupi Petu tur ixo. Pe, pa'i keruhũ rok pe uhyk, soroka pe. Pa'i keruhũma'e parakyha ta namõ Petu wapyk uĩ. Tata rake jumaku uĩ. ⁵⁵ Pa'ihu ta ma'e usakiha ke kekar kekar tipe. Ma'e ka'u te'eha ke Jesu ma'e, ame'ẽ rehe usak ame'ẽ ta ke kekar tipe. Johu jy'ar ame'ẽ ta rupi kekar kekar tipe. Anĩ. Mahem ym riki. Mahem rahã: “Nde katu ym. Nde eremanõ ta me'ẽ te'e” aja Jesu pe pandu ta tipe. Anĩ. Mahem ym. ⁵⁶ Amõ amõ pu'am. Te'e pandu, Jesu rehe har. Te'eha juja ym, a'erehe marã ka ym Jesu pe pandu: “Nde katu ym. Nde eremanõ ta me'ẽ te'e” aja.

⁵⁷ Pe, amõ sawa'e ta pu'am. Jesu rehe har te'e pandu. ⁵⁸ Kuja:

–Kwehe Jesu pandu ame'ẽ ke rehe jahendu: “Kome'ẽ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ke

sawa'e ta mujã. Ihẽ amai ta. Mokõi aker rahã, amõ ke ihẽ amujã ta. Ame'ẽ ke sawa'e mujã ym ame'ẽ ke. Ipo pe te'e mujã ym ame'ẽ ke" — aja jahendu.

⁵⁹ Ame'ẽ sawa'e ta panduha juja ym tĩ.

⁶⁰ Pe, pa'i keruhũ pu'am. Heta ame'ẽ ta pyter pe pu'am. Jesu pe pandu:

—Nde rehe har amõ ta je'ẽ je'ẽ hũ. Nde erepandu ym ta my? — aja ipe.

⁶¹ Pandu ym riki Jesu. Pe, pa'i keruhũ pandu tĩ:

—Kirisutu nde my? Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde my? Ngã pandu: "Nde riki katu te me'ẽ ke" aja Tupã pe. Ame'ẽ ra'yr nde my tĩ? — aja Jesu pe.

⁶² —A'e tỹ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Tupã pyrãtã te hũ ame'ẽ ke a'e. Hake ihẽ awapyk ta aĩ. Ame'ẽ rehe pehẽ johu pesak ta kỹ. Ywa takãxĩha 'ar pe ihẽ apyrũ ta ajur. Ame'ẽ rehe pehẽ johu pesak ta kỹ tĩ — aja Jesu pandu. ("Tupã rake" aja Jesu pandu rahã: "Tupã a'e tĩ" aja mujekwa.)

⁶³⁻⁶⁴ Jesu pandu ame'ẽ ke rehe hendu rahã, pa'i keruhũ parahy ehe. A'erehe ima'e mundeha ke musak. (Aja rahã, Tupã parahy tĩ, aja mujekwa naĩ.)

—Mã! Pehẽ johu pehendu riki. Peme'ẽ riki Tupã aja jupe. Katu ym aja. Peme'ẽ rehe har amõ ta pandu ame'ẽ ke japutar ym apo. Myja pekwa my? — aja pa'i keruhũ pandu.

A'ep johu jy'ar ame'ẽ ta pandu:

—Katu ym riki a'e. Manõ ta me'ẽ te'e — aja.

⁶⁵ A'engi amõ ta tymũ ehe. Pan pe eha ke jupyk. Pe, hãtã ipo pe huwa ke nupã. Pandu ipe:

—Awa nde ruwa nupã my? — aja Jesu pe.

Hukwen harõha ta aja tĩ. Huwa ke nupã tĩ. Aja mahy Jesu ke.

Jesu rehe har Petu te'e pandu

(*Matéu 26.69-75; Ruk 22.56-62; Juã 18.15-18; Juã 18.25-27*)

⁶⁶ Soroka pe Petu ihĩ tĩ. Arahã pa'i keruhũma'e parakyha uhyk uwyr ehe. ⁶⁷ Petu rehe usak. Jumaku uĩ a'e. Kũjã usak katu ehe. Pe, pandu ipe:

—Jesu namõ nde erexo ame'ẽ ke nde. Jesu Nasare ok ta pe har — aja Petu pe.

⁶⁸ Petu pandu:

—Anĩ. Ihẽ akwa ym ehe har. Nde erepandu ame'ẽ ke akwa ym ihẽ — aja ipe.

Pe, hukwen rake oho. Arahã sapukái je'ẽ. ⁶⁹ Kũjã usak ehe tĩ. A'ep ixo ame'ẽ ta pe pandu:

—Peme'ẽ riki amõ tĩ. Jumu'eha ta ngi har amõ tĩ — aja.

⁷⁰ Petu te'e tĩ:

—Anĩ. Aja ym ihẽ — aja pandu te'e.

I'i atu rahã, a'ep i'ãi ame'ẽ ta pandu tĩ:

—Jetehar te ke. Jumu'eha ta ngi har nde tĩ. Ngariréi ywy pe har je'ẽha aja nde ereje'ẽha, a'erehe inamõ nde erexo aja jakwa — aja Petu pe.

⁷¹ Pe, Petu kuja tĩ:

—Jetehar te ke pehẽ pe apandu katu. Ihẽ akwa ym te ehe har. Jetehar te ke apandu ym rahã, mã peja ihẽ ke Tupã mahy — aja te'e pandu.

⁷² Pejot sapukái je'ẽ, mokõihar ame'ẽ. Pe, Jesu je'ẽha ke Petu ukwa ukwa u'am: “Sapukái mokõihar je'ẽ ym rahã we, mahapyr nde erepandu ta: ‘Jesu rehe har ihẽ akwa ym’ aja nde erepandu

ta.” Ame'ë ke Petu ukwa ukwa u'am. Te'e pandu ramõ aja Petu ukwa katu, a'erehe jixi'u hũ a'e.

15

*Pirat ruwa koty Jesu pu'am ame'ë rehe har
(Matéu 27.1-2; Matéu 27.11-14; Ruk 23.1-5; Juã 18.28-38)*

¹ Pytuniwe te rahã, jundéu awa tama'e pa'ihu ta pandu pandu a'eta jupe. Jundéu awa tamüi ta namõ pandu pandu tĩ. Moise je'ëha mu'e ame'ë ta namõ pandu pandu tĩ. Amõ sawa'e ukwa katu ame'ë ta namõ pandu pandu tĩ. Johu ame'ë ta pandu pandu a'eta jupe uĩ:

—Homa awa tama'e kapitã pe Jesu ke jaraho. A'e riki jukwaha ke pandu ta — aja.

Pe, Jesu po apyr ipixi'a koty pukwar. Pe, kapitã pe raho. Her Pirat. ² Jesu pe Pirat pandu:

—Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ nde my? — aja.

—A'e tỹ — aja Jesu.

³ Pa'ihu ta te'e je'ë je'ë hũ:

—Ma'e ka'u te'eha ke peme'ë ma'ema'e hũ — aja Pirat pe.

⁴ A'erehe ame'ë rehe har Jesu pe Pirat pandu tĩ:

—Mã! Mãte nde rehe har ngã je'ëha ke. Nde juehe har nde erepandu ym ta my? — aja ipe.

⁵ Anĩ. Jesu pandu ym te ipe tĩ. A'erehe Pirat jeje ipy'a pe ukwa ukwa u'am:

—Mã! Ma'ewã je'ë ym my? — aja ipy'a pe.

*“Jesu ke pejukwa” aja Pirat pandu
(Matéu 27.15-26; Ruk 23.13-25; Juã 18.39-19.16)*

⁶ Pasuko 'ar rahã, ngã mi'u ke jundéu awa ta matyr. Arahã pame katu te kyndaha ngi peteĩ sawa'e ke Pirat muhem ta. Te'e poir. Ngã pandu ame'ẽ sawa'e ke poir. ⁷ Arahã kyndaha pe amõ sawa'e ixo. Her Mahamba. Homa awa tama'e kapitãma'e sonda ta namõ jumai. Ame'ẽ ta namõ ixo, kyndaha pe. Amukwehe kapitãma'e sonda ta namõ jumai rahã, amõ sawa'e ke Mahamba jukwa. (A'erehe kyndaha pe ixo.) ⁸ Pirat rehe ngã uhyk. Pandu ipe:

—Kome'ẽ wera rahã, kyndaha ngi sawa'e ke nde eremuhem. Kome'ẽ wera rahã pame katu te nde erepoir. Aja sawa'e ke epoir emondo apo tĩ — aja Pirat pe.

⁹⁻¹⁰ Jesu rehe hetaha ta ipy'a katu aja pa'ihu ta ukwa. A'erehe Jesu rehe jundéu awa tama'e kapitã ta jyty'ym aja Pirat ukwa katu tĩ. A'erehe Jesu ke pa'ihu ta werur ipe, aja Pirat ukwa katu tĩ. A'erehe Pirat pandu:

—Awa peputar my? Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ ke ihẽ apoir te'e ta my? — aja a'eta pe.

¹¹ Anĩ. Ngã ke pa'ihu ta muparahy. Aja muka'u te'e ngã ke. Ngã pe pandu:

—“Mahamba ke te'e emuhem” aja Pirat pe peme'u — aja pa'ihu ta pandu.

A'erehe ngã pandu:

—Mahamba ke te'e emuhem — aja.

¹² Ngã pe Pirat pandu tĩ:

—Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ aja Jesu rehe har amõ ta pandu. Myja ihẽ ama'e ta my? — aja.

¹³ Hãtã ngã pukái:

—Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ejukwa — aja ngã pukái.

¹⁴ —Ma'erehe my? Ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e ym te. Jukwa rahã, katu ym — aja Pirat.

Anĩ. I'ar koty te we ngã pukái hũ:

—Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ejukwa — aja riki.

¹⁵ Hetaha ta ke Pirat muhury tar katu. A'erehe kyndaha ngi Mahamba ke te'e muhem. Pe, sonda ta pe Pirat pandu:

—Jesu ke pepirok — aja.

(Pirok rahã, jukwa ta ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa katu.) Upa Jesu ke sonda ta pirok rahã, ame'ẽ sonda ta pe Pirat me'ẽ. Ame'ẽ ta myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe jukwa ta raho.

Jesu rehe sonda ta puka puka hũ
(Matéu 27.27-31; Juã 19.2-3)

¹⁶ Homa awa tama'e kapitã rok wyr pe Jesu ke sonda ta raho, ma'e renda pe, pereto renda pe. Sonda ta pyta we ame'ẽ ta pe pukái tĩ.

—Pejur — aja.

¹⁷ Pan pytangwer ame'ẽ ke pe Jesu ke pukek. (Kapitã keruhũma'e aja saka pan pytangwer.) Iãkã rehe har moĩ ehe tĩ. (Kapitã keruhũma'e aja saka tĩ.) Ame'ẽ iãkã rehe har sonda ta japekã rãkã ke te'e mujã. Ame'ẽ ke moĩ ehe. ¹⁸ Pe, puka puka hũ ehe.

—Nde katu. Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ nde — aja sonda ta puka puka hũ ehe.

¹⁹ U'ywa aja me'ẽ pe iãkã ke nupã, japekã rãkã 'ar pe. (Aja mahy.) Týmũ ehe tĩ. (Aja rahã, jaxer ai ame'ẽ ke a'e aja mujekwa naĩ.) Ipynarãi pe sonda

ta wapyk tĩ. (Aja rahã, sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwaha naĩ.)
Pe, pandu:

—Nde katu te — aja sonda ta puka puka hũ ehe.

²⁰ Upa puka puka hũ ehe rahã, pan pytangwer jo'ok ingi, Jesu ngi. Ima'e mundeha mujywyr ipe. Pe, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe jukwa raho.

Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke amõ ta jukwa

(Matéu 27.32-44; Ruk 23.26-43; Juã 19.17-27)

²¹ Jukwaha renda koty ngã raho reko rahã, amõ sawa'e wata oho ixo tĩ. Her Simã. Syre ok ta pe har ke a'e. Mokõi ta'yr ipe. Ta'yr rer Arexan. Amõ Hu. Amõ renda ngi hok pe Simã jywyr ixo. Arahã sonda ta pandu ipe:

—Kome'ẽ myra ngã mupia ame'ẽ ke eraho, Jesuma'e ke — aja ipe.

Pe, Simã jixi'y 'ar pe moĩ. ²² Pe, Ngóu renda pe Jesu ke muhyk raho. Ame'ẽ renda pe usak rahã, awa ãkã kangwer 'ã aja saka. ²³ A'ep kawĩ namõ mi puhã mupara. Ame'ẽ puhã ahyha ke muputu'u we ta. Ame'ẽ kawĩ Jesu pe me'ẽ ta tipe. Anĩ. U'u ym a'e. ²⁴ Pe, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke sonda ta mujar mu'am. (Itapywa pe mujar mu'am.) Pe, ima'e mundeha ke sonda ta pyhyk pyhyk raho. Ita pinim ra'yr ke sonda ta ombor ixo. Awa ombor, pe, pinĩha i'ar koty te we u'ar rahã, a'e riki mundeha ke pyhyk. Aja Jesuma'e mundeha ke sonda ta pyhyk pyhyk raho.

²⁵ Warahy uhemihã koty ywa ku'a tate rahã, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke sonda ta mujar mu'am. ²⁶ Ma'erehe Jesu ke jukwa my,

ame'ẽ ngã ukwaha ke iãkã 'ar koty Pirat mupinim.
Kuja:

“Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ kome'ẽ” aja mupinim.

²⁷ Ame'ẽ renda pe mokõi ma'e mukanĩha ta ke sonda ta mujar mu'am tĩ, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe. Ko Jesu jywa katu koty peteĩ. Amõ iyywa'i koty mujar mu'am. ²⁸ Yman Tupã je'ẽha ke amõ mupinim. Aja uhyk apo 'y. Kuja:

“Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ke ngã mupyrara. Ame'ẽ ta namõ a'e ke ngã mupyrara ta tĩ” aja amõ mupinim.

²⁹ A'ep wata ame'ẽ ta puka puka hũ ehe. Iãkã ke ngã mukatak katak hũ ipe tĩ, aja puka puka hũ ehe. Pandu tĩ:

—Mã! Nde erepandu: “Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ upa ihẽ amai ta. Pe, mokõi aker rahã, amõ amujã ta” aja nde erepandu. ³⁰ Pengi ejujo'ok ewyjy! Myra ngã mupia ame'ẽ ngi ewyjy ejur! Aja rahã, nde eremanõ ym ta! — aja ngã puka puka hũ ehe.

³¹ Aja jundéu awa tama'e pa'ihu ta puka puka hũ ehe tĩ. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Puka puka hũ ehe tĩ. Upa ame'ẽ ta pandu pandu a'eta jupe:

—Mã! Amõ ta ke a'e mukatu hũ. (A'erehe manõ ym.) Apo jumumanõ ym juehe. ³² A'e Kirisutu rahã, myra ngã mupia ame'ẽ ngi ewyjyrahã! Tupã mu'am ame'ẽ ke Kirisutu. A'e riki jundéu awa tama'e kapitã keruhũ rahã, ewyjyrahã! Aja rahã, jajurujar katu ta ehe — aja pa'ihu ta puka puka hũ ehe tĩ.

Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe amõ mokõi sawa'e ta jixiko u'am tĩ. Ngã aja ame'ẽ ta puka puka hũ ehe tĩ.

Jesu manõ ame'ẽ rehe har

(Matéu 27.45-56; Ruk 23.44-49; Juã 19.28-30)

³³ Warahy jandar rahã, ame'ẽ ywy rupi pytun oho. Warahy uwe riki. Aja te'e warahy ywa ku'ap ihon. ³⁴ Warahy ywa ku'a ihon rahã, hãtã Jesu pandu:

—Eroi! Eroi! Rema samatani? — aja.

Ame'ẽ jundéu awa ta je'ẽha kuja riki:

—Tupã! Tupã! Ma'erehe ihẽ ke nde erehijar my?

— aja.

³⁵ Ame'ẽ je'ẽha rehe a'ep ixo ame'ẽ ta hendu rahã, amõ koty ukwa. A'erehe pandu:

—Pehendurahã! Eri pe pukái — aja ukwaha naĩ. (Ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke Eri.)

(Anĩ. Eri pe pukái ym.) ³⁶ Pe, amõ ujan oho. Mandeju aja me'ẽ namõ ma'e rykwer mupyta, kawĩ iro ym te ame'ẽ ke. Wina aja me'ẽ rykwer ke. Ame'ẽ ke myra rehe pukwar, pe, Jesu pe me'ẽ. Juru rehe mujar. Amõ pandu:

—Anĩ we rĩ. Eharõ we. Jrasahã! Myra ngã mupia ame'ẽ ngi Eri jo'ok ta uwyr my. Jasadak ta — aja.

³⁷ Jesu ahem hũ. Pe, manõ.

³⁸ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe pan rãtã ke te'e hukwen ke kynda mu'am. Ame'ẽ ihĩ. Ame'ẽ riki ywate ngi owok riki. Iwyr rehe owokiha upa uhyk oho. (Aja rahã, Tupã koty ohoha katu apo aja mujekwa katu.) ³⁹ Amõ sonda tama'e kapitã myra ngã mupia ame'ẽ koty i'ãĩ. Jesu

ahem hũ, pe, manõ. Myja manõ my. Ame'ẽ rehe usak. A'erehe pandu:

—Jetehar te ke. Tupã ra'yr te peme'ẽ sawa'e — aja.

⁴⁰⁻⁴¹ Amukwehe Jerusarẽ ok ta hũ pe heta kũjã ta Jesu namõ uhyk uwyr. Paite ngi ame'ẽ ta Jesu rehe usak u'am, myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe. Ko Mari usak u'am. Mandare ok ta ngi ame'ẽ. A'erehe Mari Mandare aja her. Amõ kũjã Sarome. Amõ Mari usak u'am tĩ. Ame'ẽ Jose mãi. Tian mãi tĩ. Ame'ẽ Tian sawa'e pyahu aja her tĩ. Amukwehe Ngariréi ywy pe Jesu wata ixo rahã, ame'ẽ kũjã ta inamõ wata tĩ. Amõ heta kũjã ta inamõ wata tĩ. Arahã Jesu ta namõ ma'e ke a'eta ma'ema'e katu tĩ.

Jesu rete ke mou ame'ẽ rehe har

(Matéu 27.57-61; Ruk 23.50-56; Juã 19.38-42)

⁴² Pytun tate apo. Ngã mi'u matyr, ame'ẽ weraha tate upa aha oho. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar uhyk tate. Ame'ẽ wera rahã, jundéu awa ta putu'u ta. (Paraky ym te ta.) Pe, amõ sawa'e ixo. Her Jose. Arimatéi ok ta pe har ke a'e. ⁴³ Sawa'e katu ame'ẽ ke a'e, aja jundéu awa tamõi ta ukwa. Jesu kapitã keruhũ te aja Tupã mu'am ta, ame'ẽ rehe Jose harõ katu tĩ. A'erehe Tupã koty ipy'a ke a'e muruwak. Ame'ẽ Jose ipy'ahu, pe, Pirat rehe uhyk. Pandu ipe:

—Jesu rete ke ihẽ aputar. Amou ta araho — aja Jose.

⁴⁴ Pirat pandu jupe: “Mã! Manõ te apo my?” aja jupe. A'erehe miasu pe pandu:

—Sonda tama'e kapitã ke emuhyk se — aja.

Sonda tama'e kapitã uhyk rahã, Pirat pandu ipe:
—Jesu manõ apo my'y? — aja ipe.

⁴⁵ —Manõ riki 'y — aja kapitã.

⁴⁶ Jesu rete ke Pirat me'ẽ, Jose pe. Jose oho ingi. Pe, Jesu rete ke mujy werur, myra ngã mupia ame'ẽ ngi. Muhepyha renda ngi pan tuwyr katu ame'ẽ ke jo'ok. Ame'ẽ pe Jesu rete ke pukek. Pe, itakwar keruhũ pe hete ke mou. Ita rupi hokwar keruhũ pykũi, ame'ẽ rupi mou. Pe, hukwen ke itahu pe Jose kynda. Mujere kynda. ⁴⁷ Kũjã ta mouha rehe usak u'am. Ko Mari usak u'am. Ame'ẽ Mari Mandare. Amõ Mari usak u'am tĩ. Ame'ẽ Jose mõi.

16

Jesu kwera katu uhem ame'ẽ rehe har
(*Matéu 28.1-8; Ruk 24.1-12; Juã 20.1-10*)

¹ Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar upa rahã, puhã pihe ame'ẽ ke Mari Mandare jo'ok oho. Sarome oho inamõ tĩ. Amõ Mari oho inamõ tĩ. Ame'ẽ Tian mõi. Puhã pihe ame'ẽ namõ Jesu rete ke mupihe ta. Aja te'eha jundéu awa ta ma'eha.

² Pe, nomin pytuniwe rahã, itakwar keruhũ koty kũjã ta oho. Warahy uhem ramõ te mi rahã, oho.

³ Kwehe hukwen ke itahu pe amõ kynda. A'erehe kũjã ta oho ixo rahã, pandu pandu a'eta jupe:

—Awa jande pe ame'ẽ itahu ke mujere jo'ok ta my? — aja a'eta jupe.

⁴ Uhyk rahã, usak katu rahã, kyndaha ke hukwen rake túi. Itahu te kyndaha ke. ⁵ Pe, itakwar keruhũ pe ixo rahã, Tupã je'ẽha rahoha rehe kũjã ta usak. Sawa'e wan aja usak. Kũjã ta jywa katu koty wapyk uĩ. Kamixa puku namõ ixo. Ima'e ke

ituwyr te! Pe, kūjã ta jumukahem ingi! ⁶Kūjã ta pe pandu:

—Pejumukahem ym ihẽ ngi. Jesu rete ke pekekar pexo. Nasare ok ta pe har a'e. Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe manõ a'e. Anĩ. Se nixói te a'e. Kwera katu uhem riki. Pesarahã! Mouha renda ke te'e ko. Nixói te Jesu se. ⁷Apo peho. Jumu'eha ta pe pepandu peho. Petu pe pepandu tĩ. Ngariréi ywy pe pehẽ ndutar koty Jesu oho ta. A'ep pehẽ johu pesak ta ehe. Aja kwehe pehẽ pe pandu: “Ngariréi ywy pe ihẽ aho py ta kŷ” aja johu pehẽ pe Jesu pandu — aja kūjã ta pe pandu.

⁸A'erehe itakwar keruhũ ngi kūjã ta uhem oho. Ujan oho ingi. Ryríi riki. Kyje! Mukahem tĩ. A'erehe ujan oho. Kyje hũ, a'erehe amõ ta pe pandu ym.

*Jesu rehe Mari usak ame'ẽ rehe har
(Matéu 28.9-10; Juã 20.11-18)*

⁹[Nomin pytuniwe te rahã, Jesu kwera katu uhem. Mari Mandare pe jumujesak py. Amukwehe te ame'ẽ Mari py'a ngi ãjã ta ke Jesu muhem mondo. Kuja ãjã hetaha. Awa po wajar mokõi hetaha muhem mondo ingi. ¹⁰Upa Jesu rehe usak rahã, jumu'eha ta pe Mari pandu oho. Ame'ẽ ta pyai. Jixi'u tĩ. (Kweraha ukwa ym we rĩ, a'erehe pyai we rĩ. Jixi'u we rĩ.) ¹¹Ame'ẽ ta pe pandu:

—Jesu kwera katu uhem! Ihẽ asak ehe — aja Mari.

Anĩ. Mari je'ẽha rehe ame'ẽ ta jurujar ym.

*Jesu rehe mokõi jumu'eha ta usak ame'ẽ rehe har
(Ruk 24.13-35)*

¹² Ajame'ë ke Jerusarë ok ta ngi mokõi sawa'e ta wata oho ixo rahã, Jesu uhyk uwyr a'eta rehe. A'eta usak ehe rahã, amõ koty saka, a'erehe usak py rahã, Jesu ke ukwa ym. ¹³ Pe, ukwa katu rahã, amõ ta rehe ame'ë mokõi sawa'e ta jywyr oho. Pandu:

—Jesu kwera katu riki! Jande jasad ehe! — aja riki mokõi sawa'e ta pandu.

Anĩ. Ame'ë je'ëha rehe jumu'eha ta jurujar ym tĩ.

*Awa py peteĩ jumu'eha ta pe Jesu jumujesak
(Matéu 28.16-20; Ruk 24.36-49; Juã 20.19-23; At 1.6-8)*

¹⁴ I'i atu rahã, awa py peteĩ jumu'eha ta rehe Jesu uhyk uwyr 'y. Ame'ë ta ma'e ke u'u uĩ. Jesu rehe a'eta usak. Jesu pandu a'eta pe:

—Mã! Pejurujar ym riki amõ ta je'ëha rehe. Ihë akwera katu rahã, amõ ta ihë rehe usak. Ame'ë ta je'ëha rehe pejurujar ym. Mã! Katu ym aja. Jumen jurupy hãtã, aja pehë. Pehendu tar ym — aja jumu'eha ta pe pandu.

¹⁵⁻¹⁶ Jesu pandu tĩ:

—Upa kome'ë ywy keruhũ pe har ta pe myrandu katu ke pepandu pandu peho. Ihë rehe amõ jurujar katu. Pe, ame'ë ke amõ mujahuk. (Aja rahã, ihë kotyhar ke, aja mujekwa.) Ihë rehe jurujar katu ame'ë ke Tupã muhã katu ta. Ame'ë myrandu katu ke pepandu pandu peho. Amõ jurujar katu ehe rahã, Tupã muhã katu ta. Amõ jurujar ym rahã, ame'ë ke Tupã mupyrara ta. ¹⁷ Ihë rehe jurujar katu ame'ë ta ma'e ke ma'ema'e ta. Pyrãtã te ha ke Tupã muwyr, ame'ë namõ ma'e ke ma'ema'e ta. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ë ke ma'ema'e katu ta. Aja rahã, Tupã inamõ ixo, aja mujekwa ta ngã

pe. Ko ihẽ je'ẽha rupi ãjã ta ke muhem ta mondo. Amõ koty koty awa ta je'ẽha ke pandu ta tĩ. ¹⁸ Pe, mbóí ahy hũ ame'ẽ ke pyhyk tar ym ha rupi pyhyk rahã, mbóí jukwa ym ta. Ma'e ahy ame'ẽ rykwer ke putar ym ha rupi u'u rahã, manõ ym ta tĩ. Ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ãkã rehe ipo mujar. Aja rahã, katu ta oho ipe — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu katu.

Ywa pe Jesu ke Tupã mujywyr raho

(Ruk 24.50-53; At 1.9-11)

¹⁹ Jesu riki jandema'e sawa'e te. Jumu'eha ta pe upa pandu rahã, ywa pe Jesu ke Tupã mujywyr raho. Hake wapyk oho. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke a'e, aja a'e mujekwa katu.)

²⁰ Ajame'ẽ ke upa katu te awa ta renda rupi jumu'eha ta pandu pandu oho. Tupã je'ẽha ke pandu pandu raho. Ame'ẽ ta je'ẽha ke jetechar te ke, aja jandema'e sawa'e te mujekwa. Jumu'eha ta pe pyrãtã te ha ke muwyr. A'erehe marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke jumu'eha ta ma'ema'e katu. Aja je'ẽha riki jetechar te ke aja mujekwa katu ngã pe.]

Upa.

Tupã Je'ẽha
New Testament in Kaapor (BR:urb:Kaapor)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaapor

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kaapor

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

cv

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

b46cc831-baa9-5b98-bd3d-1fb9f0357a11